

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08141

ENTSIKLOPEDYE FUN IDISHE  
VITTSSEN

---

Y. L. Lazerov



NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER  
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER  
AMHERST, MASSACHUSETTS  
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG  
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG



MAJOR FUNDING FOR THE  
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY  
WAS PROVIDED BY:

*Lloyd E. Cotsen Trust*  
*Arie & Ida Crown Memorial*  
*The Seymour Grubman Family*  
*David and Barbara B. Hirschhorn Foundation*  
*Max Palevsky*  
*Robert Price*  
*Righteous Persons Foundation*  
*Leif D. Rosenblatt*  
*Sarah and Ben Torchinsky*  
*Harry and Jeanette Weinberg Foundation*  
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE  
*National Yiddish Book Center*



The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at [digitallibrary@bikher.org](mailto:digitallibrary@bikher.org)

ענציקלאָפּעדיע

פּוֹן

אידישע ווימען

און

חסידישע גלייכווערטלאך



צוזאמענגעשטעלט פון

הרב י. ל. לאועראו



ארויסגעגעבען פון

פרדס בוך סטאר

י. ז. בוכבינדער, פאָבלישער

28 קאנאל סטריט, ניו יארק

1928

Copyright—1928  
by  
PARDES HEBREW ENGLISH BOOK STORE  
AND PUBLISHING HOUSE  
U. Z. Bookbinder, Prop.  
New York, N. Y.



# ע ר ש ט ע ר מ י י ל

## בראשית

15	ניט גוט מיינט נאך ניט שלעכט	1
15	צי קען מען הושד זיין אן אייגענע ווייב אין כשרות	2
15	זי האט דערלאנגט מיט א שטיק האלץ	3
16	חתונה און אריכת ימים	4
16	די ראשו תיבות פון המ"ס	5
16	א רעדנער פאר א חתונה, א שוויגער נאך דער חתונה	6
17	עס איז ביטער צו לעבען פון דער ווייב'ס פונסט	7
17	צוויי ווייבער פיהרען צו רציחה	8

## נח

17	"כופר" מיינט כפירת	9
18	וויל ארויסווארפען א יקום פורקן	10
18	געבליבען ביי זיין אמת'ן נאמען	11

## לך-לך

19	לויט האט נישט געהאלטען פון פראהיבישאן	12
19	שוסטערס און שניידערס	13
20	אימיגראציע העלפט צו אססימילאציע	14
20	א נעמער איז ניט קיין געבער	15

## וירא

21	א גנב שלאגט מען	16
21	שווער צו זיין א רשע	17

## חיי שרה

22	עפרון איז נישט געווען מלא	18
22	פון לויפען ווערט מען בלינד	19
23	לבן האט ארויסגערייניגט דאס הויז פון עבודה זרה	20
23	קינדער גערשמען אריין אין דער מוטערס ברידער	21
24	פוסטע דרשות	22
24	איז מקבר די אלטע און קוקט אויף יונגע	23
24	פארהיט זיין זוהן פון א שוויגער	24

## תולדות

25	אנטלויף פון א שלעכטען חבר	25
25	נאכטאגן איז א מיאוס'ע מדה	26
26	שמעלען זיך אויס פאר די גוים	27
26	וואס צופיעל איז איבעריג	28

## ויצא

27	לויט'ן מומעל דערקענט מען א שוהל	29
27	גאט'ס גנב	30
28	האט זיך דערשראקען פאר א געשלעג	31
28	אנטיסקמיטיזם א רפואה צו אידישקייט	32

## וישלה

28	א לעבען פאר צווייען	33
29	א כלב האט קיין שייכות צו מנחה	34
29	ער האט א ברודער א רב	35
30	א אידען האט מען פיינט	36

## וישב

30	ווי מען באצאהלט אזוי אז מען פותר חלום	37
31	אויפגעפרעסען זיבען סטאָרס	38

	<b>זיחי</b>	
32	מגידים וואָס ווייסען אַ קרענק	39
32	יהודה אתה יודך אחיך	40
	<b>בא</b>	
32	אַ תרופה אַז אידען זאָלען זיך ניט אומעהרען קיין מצרים	41
	<b>בשלה</b>	
33	שלעכטע געשעפטען — האַק אַפּ	42
	<b>יתרו</b>	
33	זיבען טעכטער זיבען באַנקראַטען	43
	<b>משפטים</b>	
34	דערווייטער זיך פון אַ ליגען	44
	<b>תשא</b>	
34	אַז מען דאַרף באַצאָהלען שטופּט מען זיך נישט	45
35	געבען איז אַן איידעלע זאַך	46
35	פרומקייט און צדקת זיינען צוויי באַזונדערע זאַכען	47
	<b>ויקהל</b>	
35	נישט אַלע אופנים פון צדקה געבען זיינען כשר'ע	48
36	דריי ערליי סאָרמען געבען	49
	<b>ויקרא</b>	
37	מיט דער פולער האַנט	50
	<b>שמיני</b>	
37	דער כת פון אַ בת	51
	<b>תזריע</b>	
38	די גרעסטע אַנשיקעניש	52
	<b>מצורע</b>	
38	די אייביגע נגע	53
	<b>אחרי</b>	
38	שווער צו זיין אַן עתליכער איד	54
39	לענדלאַרדס דאַרפען חשובה מאַהן	55
39	מען דאַרף רעדען צו פוסטע ווענט	56
39	גיב אַזוי פיעל ווי פאַר'ן טייוועל	57
	<b>אמור</b>	
41	אַ קאַנטאַר ווי ציילען ספירה	58
	<b>בהר</b>	
42	יאַ זיינס און נישט זיינס	59
	<b>במדבר</b>	
42	פאַר וואָס פרויען זיינען פטור פון מיליטער	60
	<b>נשא</b>	
42	צעהן דאָלאַר אַ פאַמיש	61
	<b>חוקת</b>	
43	אַ פייערדיגער חשבון	62
	<b>בלק</b>	
43	ווייל שטאַרבען ווי אַ איד אָבער ניט לעבען ווי אַ איד	63
	<b>פנחס</b>	
44	שוחד דברים	64

44	מטות	65
	וואָס גרעכער אַלץ מעהר מוֹיזענמער	
44	ראה	66
	בידע מוֹיגען ניט	
45	תצא	67
	דער תילוק צווישען מלמד און מורה	

## צווייטער טייל

49	זי לאכט פון יוסף'ן	68
49	אַן עכהארץ שמופּט זיך וואו ער דאַרף ניט	69
50	פאַר מתן תורה	70
50	אַט דאָס הייסט אַ נדבן	71
50	אַ קלאַגדיגער מזומן	72
50	צוליעב וואָס מען באַדאַרף אַ בית־עולם	73
51	עס וועט קיין חברה קדישאַ ניט זיין	74
51	לעבעדיגע עדות	75
51	ווער איז אין אַמעריקא אַ שותל פרעזידענט?	76
52	דאווענט פון פאַרענט	77
52	פון וואָגען ווייסט מען, אַז אברהם איז געגאַנגען אין אַ היטל?	78
53	אַ דין תורה מיט אַ פערד	79
53	לאַנג לעבען	80
53	וועמעס שטימע איז העכער	81
53	ער וועט איהם שיקען זיין שוואַגער	82
54	ר' ישראל סלאַנמער און בערל אפיקורוס	83
54	ווער האָט איהם ערלויבט חתונה צו מאַכען זיין מאַכטער?	84
54	ווי טיעף איז די ערד	85
55	ווי קומט נח אין דער מגילה?	86
55	ביליגע זקנים	87
55	אַ ברודער צו זיין אייגענעם זוהן	88
56	איז עלענד אויפ'ן בית־עולם	89
56	ווער איז משוגע?	90
56	הונדערט דאָלער אַ וואַרט	91
57	דער עיקר	92
57	אַ פויער ביז משיח וועט קומען	93
57	דער בעסטער „דייבן“	94
58	קינדער ווי אין דאווענען	95
58	זיי זייגען אַלע גע'הרג'עט אויף עברי	96
58	ניט קיין שטאַדט און ניט קיין שוהל	97
59	אַ ליץ פאַר געלד	98
59	הרטה	99
59	מלמדות איז שווערער פון האַקען האַלץ	100
59	אַ מען גיט ניט	101
60	וועלכער איהו?	102
60	דער ריכטיגער סימן	103
60	„צום גדליהו“ איז אַ קלוינער יחסן ביי איהם	104
61	אַ פינפטע קשויא	105
61	ער וויל וויסען זיין סקול־לעסאָן	106
61	עס איז נעבאָך זיין אייגענס	107
62	אידישע ערפינדונגען	108
62	אַ למדן גיט זיך אַן עצה	109
63	מען העכערט איהם די שכירות	110
63	אַ הרוש וואָס אין שוהל איז ריין	111
63	אַ שאַד וואָס ער איז געשטאַרבען	112
64	זאָל זיי גאָט באַצאָהלען	113
64	דער כסף משה וועט שוין פאַרענטפערען	114
64	ווער איז דער בעל־הבית?	115

116	עושה חדשות	עלו'שען קעפעל
117	א חריפות פון א	עלו'שען קעפעל
118	ראש חדש אדר	עלו'שען קעפעל
119	א משל פון קעלמער מגיד	עלו'שען קעפעל
120	זוי וועלען אויסשלאגען די הוצאות	עלו'שען קעפעל
121	א מאַדנע קראַנקהייט	עלו'שען קעפעל
122	ווי די צייטען בייטען זיך	עלו'שען קעפעל
123	וואַרום א צדיק ליגט טיעף אין דער ערד	עלו'שען קעפעל
124	ער מעג עסטן אום תשעה באב	עלו'שען קעפעל
125	פאַרדעקט די יוצות	עלו'שען קעפעל
126	זיין וואָרט איז גענוג	עלו'שען קעפעל
127	פאַרוואָס שמעקט דער רב לענגער שמונת עשרת	עלו'שען קעפעל
128	עפעס וואָלוועלער	עלו'שען קעפעל
129	דער מת קען נאָך פאַרבלאָנדזשען	עלו'שען קעפעל
130	ווי עס לוינט איהם	עלו'שען קעפעל
131	זאָגט קדיש נאָך איהם	עלו'שען קעפעל
132	די „לויפערס“ פון שושן הבירה	עלו'שען קעפעל
133	דער זעלבער „ויהי“	עלו'שען קעפעל
134	אַלע אין איינעם טווען אויף כפרות	עלו'שען קעפעל
135	דעם ערשטען מאל אין אַזאָ חברותא	עלו'שען קעפעל
136	שיקט דעם הונט אין חדר	עלו'שען קעפעל
137	אַן אזורה פאַר ד שנים	עלו'שען קעפעל
138	ספירה מעג	עלו'שען קעפעל
139	אַלץ צוליב אַ פאַלשען קוואָדער	עלו'שען קעפעל
140	א רמו אויף קוגעל	עלו'שען קעפעל
141	ווער קוקט נישט אויףגעלט?	עלו'שען קעפעל
142	גאַט ליע ט אַרומע לייט	עלו'שען קעפעל
143	זיי האַלטען פון בן־זומא	עלו'שען קעפעל
144	אַמאָליגע און היינטיגע חזנים	עלו'שען קעפעל
145	אַ גוטער אינפאַל	עלו'שען קעפעל
146	אַ געשפּרעך מיט אַ לעבעל ברויט	עלו'שען קעפעל
147	ער וויל נישט רוזיקירען	עלו'שען קעפעל
148	געלט ווייכט ווען די הינט זיינען געווען	עלו'שען קעפעל
149	אַ קל וחומר פון אַ ישיבה־ביתר	עלו'שען קעפעל
150	„אנעים זמירות“ איז די בעסטע שותפות	עלו'שען קעפעל
151	שכירות פאַר אַ שניידערשען מגיד	עלו'שען קעפעל
152	דאָס הייכט נישט געשאַלטען	עלו'שען קעפעל
153	צו וואָס אַ קאַרגער איז געגליכען	עלו'שען קעפעל
154	בעסער זאָל דער מוזב וויינען	עלו'שען קעפעל
155	דער רב עסט אַהן אַ הישעל	עלו'שען קעפעל
156	עקזאַמען פון אַמעריקאַנער קינדער	עלו'שען קעפעל
157	ער האָט געמוזט שטאַרק זינדליגען	עלו'שען קעפעל
158	„בורעים“ מיט אַ בולקע	עלו'שען קעפעל
159	דאָס הייכט אַ הייליג פאַלק	עלו'שען קעפעל
160	קיין זכר נישט	עלו'שען קעפעל
161	ער האָט ווער ס'זאל איהם בענשען	עלו'שען קעפעל
162	ער באַזאַרגט זיך ביים לעבען	עלו'שען קעפעל
163	בטל בשמים	עלו'שען קעפעל
164	פאַר וואָס איז מען היינט מעהר קראַנק?	עלו'שען קעפעל
165	הבל איז געווען געראַטען אין אדם'ען	עלו'שען קעפעל
166	זיי בייטען זיך מיט די ראַליען	עלו'שען קעפעל
167	וואָס מיינט אַ לעהרער?	עלו'שען קעפעל
168	אויב ביטער איז כשר	עלו'שען קעפעל
169	מען דאַרף ווערען פּרוּמער	עלו'שען קעפעל
170	דער „מה נשתנה“ פון אַ רעפּאָרטער	עלו'שען קעפעל
171	אַ קלאַנגער ענטפּער פון אַ קינד	עלו'שען קעפעל
172	תורה, עבודה וגמילות חסדים	עלו'שען קעפעל
173	צוליעב וואָס אַמעריקע דאַרף האַבען אַ רב	עלו'שען קעפעל
174	ער וויל זיך נישט פּיוטען	עלו'שען קעפעל



84	אָמעריקאַנער מלמדים	175
84	בײַ װעמען מױר איז אַן אַרטיקעל	176
85	מיט אַ באַרד איז מען אַ רב	177
85	אַ מענה צום רבױנו של עולם	178
86	דער היבור איז געגען דער װעלט	179
86	ער איז גרעסער פון רמב"ם	180
87	דער ריכטיגער באַנק קוועטשער	181
87	מעג זי מרינקען ?	182
87	„קלאַב“ כלשון רבים	183
87	ער קלייבט געלד	184
88	ער בעט איהם נישט צו פאַראיבעל האַבען	185
88	װי אַזוי מען האָט זיך צושטױלט מיט די צובראַכענע לוחות	186
89	אויך מיר אַ רב	187
89	פאַר װאָס ער װערט אויס מעמבער	188
89	אַ שענפּסעל קען ער אַליין קויפּען	189
89	אוי האָט ער זיי געגעבען	190
90	מען קען איהם גלויבען	191
90	װאוּ זײנען די אידישע שױלען ?	192
90	אַ נדבן אויף זײן װײב'ס יאַהרען	193
91	ער האָט דעם טאַטען אין דע ערד	194
91	ער האָט די קאַפּ אין דער ערד	195
92	די „חיות הקודש“ פון אַ שױהל־פרעזידענט	196
92	אַ זוכה מיט אַ מיסיאָנער	197
92	אַפּגעטאַהן איהם טע קיש	198
92	פּורים־שפּיעל	199
93	װען מאַן און פּרוי פּאַלגען זיך	200
93	אַז מען פּאַרלאַזט זיך אויף איוואַנען	201
93	אַ „מוסר השכל“ פון אַ שוסטער	202
94	ביזנעס איז ביסנעס	203
94	ער װיל זיך נישט מישען אין מחלוקת	204
94	אַמאַליגע און היינטיגע אַפיקורסים	205
95	דער אונטערשייד צווישען דאַקטוירים און מגידים	206
95	דער זין פון אסתרת־תענית	207
95	מצה צוזאַמען מיט מ ור	208
95	זי אזי שוין באַרוהיגט	209
95	ער איז אַ גרעסערער צדיק פון רב	210
96	המנ"ס תלית	211
96	אַ משױת אויף אויסצולײזען פון די בעל־עגלות	212
96	ער האָט שױן אויף פּסח	213
96	ארבעה בנים	214
97	װער עס האָט די אלפים	215
97	מען געפונט נישט װאָס מען זוכט	216
97	דו שאַרסט נישט איך — מעג	217
97	זי שיקט די קראַנקהױט אין ירושלים	218
98	אַז מען בענשט מוז מען באַצאַהלען	219
98	די אַרומע לײט זײנען נישט שולדיג	220
98	לאַזט מיר כאַטש זעהן	221
98	אַ חזן מוז האַבען אַ װײב	222
99	זיי האַלטען פון כבוד־אב	223
99	די כוונה פון אפיקומן	224
99	שווער צו קריגען אַן עהרליכען שותף	225
100	ער האָט דעם ביער פּסח־דיג געמאַכט	226
100	איבערגעביסען מיט'ן אפיקומן	227
100	זי װיל פּרובירען איהר מזל	228
101	זי האָט אַפּגענאַרט ר' מאיר בעל הנס	229
101	גמולות־חסדים מיט אַ שמעק טאַבאַק	230
101	מיט װאָס די נגידים קױקען זיך	231
102	אַ קלוגער ענטפּער פון אַ אידישען פּילאָזאָף	232
102	ער איז חושד דאָס די חרדיגיא איז גע'גנב'עט	233

102	ער עסט ניט פאר'ן דאווענען	234
103	זי האָט אויך געשטעלט אַ ליכט	235
103	איהם מעג זי שעלמען אָבער ניט זיין ווייב	236
103	וועט זיך לערנען שווימען	237
104	ער ענטזאגט זיך ניט פון אַ שנאָפּס	238
104	די ריךטיגע ברכה	239
104	אַז מען משעפעט איהם מעג ער שלאָגען	240
104	מען באַדאַרף איהם בעמען געהן אין חדר	241
105	פאַר אַזאַ קשיא קומט אַ פאַטש	242
105	ער האָט זיך דערמאַנט די סדרה	243
106	אויף שטיפען איז אויך אַ צייט	244
106	אַ שוויגען ווערט אַ פּויער	245
107	אַהן אַ דגש איז וויין	246
107	פון „מה טובו“ און „עלינו“ ווערט אַ גאַנצער דאווענען	248
107	זיינע מעלות זיינען אַ חסרון	249
108	דער זעלבער יחוס	250
108	ער איז אַ בילעכערער יורש	251
108	אַ צוואנציג יעהריגער „בר-מצוה“ בחור	252
109	ער שלאָפט שעהנער פון גביר	253
109	ענגליש שטאַמט פון לשון-הקודש	254
109	אַ שבח וואָס ער האָט זיך ניט גע'שמד'ט	255
110	ער פאַרקויפט אַ מציאה	256
110	אַ רעמעניש פאַר פּרויען	257
110	רייך ווי קרח	258
111	תּחית המתים	259
111	אַ יקרות אויף ראַטשולדס	260
112	אַ געהעריגער ענטפּער	261
112	שוין איינמאַל אַ חזן	262
112	אַזאַ בלינדער איז ער	263
112	אַ תּנאי פון העלעמער חזן	264
113	אַ צער בעלי-חיים	265
113	ווען מען טרינקט שנאָפּס	266
113	ער געהט אין גאַט'ס דרכים	267
114	ער איז דער פאַסיגער שליח-צבור	268
114	פּרויען זיינען מחויב צו רויכערען	269
114	יעדער איינער הייסט היינט אַ קענער	270
115	ער וואַקסט אַ מלאך	271
115	צווישען אַ לומפּ און אַ אידוואָט	272
116	אַ קלוגער איינפאַל	273
116	ער איז אַ היגער	274
117	טמאים לאַזען זיך ניט מעלקען	275
117	מרבּה נכסים, מרבּה דאגה	276
118	דער פינפטער טהייל שלחן ערוך	277
118	דער צונג איז געבליבען ביי איהם	278
119	דער ווילנער גאון אַלס בעל-עגלה	279
119	דער חזן איז אויך אַ מענש	280
120	ער גלויבט ניט אין תּחית המתים	281
120	אַ רב דאַרף זיין עהנליך צו אַ מלאך	282
121	ער וועט קענען ליגען רוהיג אין קבר	283
122	ער וויל זיך אַנשטעקען מיט זיין קרענק	284
122	ער עסט תּשעה באב צוליב אַ מצוה וועגען	285
123	די ריכטיגע תּפילה	286
123	שקר און אמת זיינען ניט וואָס אַמאַל	287
123	באַהענען אין יעקב אבינו'ס צייטען	288
124	אויבגע קעסט	289
124	אַ געטרייער זוהן	290
124	ביידע איינשטימונג	291
124	אַ משל מיט אַ קלוגען נמשל	292
125	גרינע ווערען שנעל געל	293
126		

126	-----	294
126	-----	295
127	-----	296
127	-----	297
128	-----	298
128	-----	299
128	-----	300
129	-----	301
129	-----	302
129	-----	303
129	-----	304
130	-----	305
130	-----	306
131	-----	307
131	-----	308
131	-----	309
132	-----	310
132	-----	311
132	-----	312
133	-----	313
133	-----	314
133	-----	315
134	-----	316
134	-----	317
135	-----	318
135	-----	319
135	-----	320
136	-----	321
136	-----	322
136	-----	323
137	-----	324
137	-----	325
137	-----	326
138	-----	327
138	-----	328
138	-----	329
139	-----	330
139	-----	331
139	-----	332
139	-----	333
140	-----	334
140	-----	335
140	-----	336
141	-----	337
141	-----	338
141	-----	339
141	-----	340
142	-----	341
142	-----	342
143	-----	343
143	-----	344
143	-----	345
144	-----	346
144	-----	347
144	-----	348
144	-----	349
144	-----	350
145	-----	350
146	-----	351

147	א שארפער ענטפער	352
148	זי האט מנצח געווען	353
149	עפענען די מויל	354
149	דער הונט וואס ער בילט	355
150	דער פורים'דיגער רב	356
150	שיקט א גנב צו א גנב	357
151	א מוסר נישט צו פארביימען די מוטער שפראך	358
153	וויל נישט ביימען דעם שטאנד	359
153	א מוסר	360
153	א שוהל פון דיימישישע יהודים	361
154	שטימען פאר א חזן	362
154	א מזל אין הימעל אבער נישט אויף דער ערד	363
154	פורים און יום הכפורים	364
155	כעלעמער קראנקע	365
155	משה רבנו און דער רמב"ם	366
156	דער צופרידענער רב	367
156	טו א בשורא	368
157	נישט קיין פראסמער בעל עגלה	369
157	דער פראגרעס פון אייזלען	370
158	די ווערט פון א רב	371
158	ווען איז דער מולד ?	372
159	א פאסענדער הספד	373
159	ציגעלע מיגעלע	374
160	אחרי רבים להטות	375
160	עס האט איהר בא ויהיגט	376
161	רייכקייט דא און לעתיד לבוא	377
162	הרב הגאון און הרב המקובל	378
162	דער רב אין קאלאשען	379
162	פאהרען אום שבת	380
163	„אמת“ ו„אמת“	381
163	דער רב און דער פאליציי־מיסטער	382
163	די איינציגע שאלה	383
164	גומע און שלעכטע שלוחות	384
164	המן אהן א קדיש	385
164	יתום אבער קיין חזן	386
164	אין א ניו יארק'ער חדר	387
165	א ביישפיעל פון משה רבינו	388
165	מענדעלזאָהנ'ס האַנדעל	389
166	פערל מוסר	390
166	דער השבון שטימט	391
166	בעט די גאל ביי די רביצין	392
167	דער רב אלס אורח	393
167	א תקיעת כף	394
168	מרחם על הארץ	395
168	שטויב און וואסער	396
169	מען קען איהם גלויבען	397
169	קינדער און קדישים	398
169	כאפ ארויס דעם קרן	399

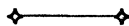
## ד ר י ט ע ר ט י י 5

### גלייכע ווערטלאך און אפאריזמען

173	ווען און ווער עס פרעהט זיך	400
173	דער גארטעל מאכער	401
173	דער דאקטאר	402
173	דער אדוואקאט	403
173	דער באנקיר	404
173	דער ערד באזיצער	405

173	דער הויז ווירט	406
173	דער רעדנער	407
173	א קעניג און בעטלער	408
174	אמאל און היינט	409
174	דאס איז אויך אמאל און היינט	410
174	נאכטאהן	411
174	פארלאנגען	412
174	הייראמען	413
175	לוקסוס	414
175	צוויי צונגען	415
175	דער קלוגער און דער נאַר	416
175	החיים והמות ביד הלשון	417
175	א געפעה ליבע קראַנקהייט	418
175	לאַזט מיר כאַטש זעהן	419
176	דער שקר	420
176	צופיעל זיס	421
176	מזל	422
176	נאַר מוטת	423
176	די שילדערונג	424
176	רעדן	425
177	בלומען	426
177	וועה	427
177	א גאַסט	428
177	אַרענטליך	429
177	א מוסר פאַר די פועלי ציון	430
177	גאלד	431
178	פאַר וואָס ?	432
178	א גוטער סימן	433
178	אַנטיקען	434
178	א האלב וואָרט אַ איבעריגער	435
178	זעהר צוטראַגען	436
179	לאַנג לעבען	437
179	אַזא סאָרט וועלט	438
179	ווי מען שטאַרבט	439
197	ליעבע	440
179	הויכע מענשען	441
179	א פערל	442
180	דער מענש און זיין לעבען	443
180	לעבעדיגע פיש	444
180	הערר און שקלאַף	445
180	דאָס אויג	446
180	געלד	447
180	רייכטהום	448
181	זעלבסט ליעבע	449
181	דער קאַרגער	450
181	מורא האָבען	451
181	מצה און מרור	452
181	ציפע רופט עס אַנדערש	453
181	א רפואה צו שטומעניש	454
182	איבערגעבעטענער פרוינד	455
182	וואָס פאַ-לאַנגסטו ?	456
182	א שלעכטער נוס	456
182	געניט	457
182	רפואות	458
182	קאַכף און זיעג	459
183	מדרגה	460
183	הרטה	461
183	גוטעס און שלעכטעס	462
183	דאָקטוירים	463

464	ווי לויט'ס ווייב	464
465	אָחז חסרונות	465
183	מורא	466
184	פריינד און פיינד	467
184	פאמערלאַנד	468
184	צו זיך זעלבסט	469
184	דאָס גליק	470
184	עניו	471
184	פריינד און פיינד	472
184	גאָלד	473
184	מזל	474
185	דאָס לעבען	475
185	צונג	476
185	איבערוואַרטען	477
185	פאַלשע פריינד	478
185	מושה	479
185	חנפ'ענען	480
185	ווערען און זיין	480
186	מענות	481
186	א נעמער	482
186	א אונגליק	483
186	מרבח ישיבה	484
186	אמת	485
186	דער איז דער ריכטיגער חכם	486
187	געלד	487
187	מיר וואַנדערען	488
187	אַרום	489
187	גליק	490
187	מעסטען	491
187	שלעכטע זימען	492
188	אַמעריקאַנער	493
188	דער פויער מיט די פראַשקעס	494
188	גוט צו זיין אַ איד	495
188	געלט	496
188	נישט און גליק	497
188	גרעסער	498
189	די עלטער	499
189	פרעסטען	500
189	אונגליק	501
189	פאַרלוסט	502
189	אַלמקייט	503
189	קינדער	504
189	מען יאָגט אונז	505
190	פראַגען און אַנטוואַרטען	506-509
190	די וויעג	510
190	שלעכטע צייט	511
190	נישט מיט אויך מאל	512
191	די צייט	513
191	גנבים	514
191	קלוג	515
191	אַ הזן מוז האָבען אַ ווייב	516
191	אַ תירוץ	517
191	אַ פתוחה לדרוש	518
191	וואָס פאַר אַ ברכה איז ווי אַ קללה?	519
191	גערעכטיגקייט	520
191	בילדונג	521
191	האַפענונג	522
191	אפיקומן	523



ערשטער טײל.





## ב ר א ש י ת

1

ניט גוט מיינט נאך ניט שלעכט

„לא טוב היות האדם לברו“ וגו'. די תורה זאגט ניט: עס איז שלעכט ווען דער מענש הייראט ניט, נאר „לא טוב“ — עס איז ניט גוט. פון דעם איז געדרונגען, אז ניט גוט מיינט נאך ניט שלעכט...

==□==

2

צו קען מען חושד זיין אן אייגענע ווייב אין כשרות

„האשה אשר נתת עמדי, היא נתנה לי מן העץ ואוכל“ דער תלמוד זאגט, דאס ער האט ניט געזאגט: „אכלתי“ — איך האב גע' געסען, נאך „ואוכל“. דאס באווייזט, אז אדם האט אזוי געענטפערט: רבנו של עולם! דו פרעגסט מיך אויב איך האב פארוכט פון עץ הדעת? נו, איך האב געגעסען און וועל טאקע ווייטער אויך עסען. דו אלליין ווייסט, דאס עס איז ניט מיינע, נאך דיין אייגענע שולד. דו האסט מיר געגעבען די פרוי, דו ביזט איהר באשעפער, דו ביזט דער שדכן געווען און דו האסט מיר פארהייראט מיט איהר, און זאג דו אלליין, צי באדארף איך אזא פרוי פרעגען אויב דער עסען וואס זי דערלאנגט מיר איז כשר? ווען איך זאל איהר אין עפעס חושד זיין, בין איך דאך דיר דאן חושד. אויב איך פאלג איהר ניט — פאלג איך דאך דיר ניט, און דעריבער וועל איך אויך ווייטער מוזען עסען אלץ וואס זי וועט מיר געבען.

==□==

3

זי האט דערלאנגט מיט א שטיק האלץ

„היא נתנה לי מן העץ“ וגו'. אט די ארורה, וואס דו, נאטעניו, האסט מיר פארשדכניט, האט מיר אזעלכע קלעפ געגעבען, וואס איך

וועל זיי מיין גאנצען לעבען געדענקען. זי האָט פון אַ בוים אָפּגע-  
בראַכען אַ גרויסען צווייג און האָט מיר מכבד געווען מיט איהם ווי  
געהעריג. „היא נתנה לי מן העץ“, זי האָט מיר מיט'ן האַלץ אזוי  
שטאַרק געשלאָגען, דאָס איך האָב קיין אַנדער ברירה ניט געהאַט ווי  
צו עסען פון עץ הדעת און שטאַרבען. אָבער אויב איך וועל פאַרט  
בלייבען לעבען, וועל איך האַלטען אין איין עסען פון עץ הדעת ביז  
איך וועל שטאַרבען און אויף אזאָ אופן פון מיין ארורה פטור ווערען.

—□—

4

#### חתונה און אריכת ימים

„ויהי מתושלח שבע ושמונים שנה ומאת שנה ויולד את למך“.  
מתושלח האָט ערשט צו הונדערט און אַכציג יאָהר חתונה געהאַט.  
און דעריבער האָט ער מאַריך ימים געווען און געלעבט לענגער פון  
אַלע אין זיין צייט. די וואָס ווילען לעבען מתושלחים יאָהרען, דאַרפֿען  
הייראַטען אין די זעלבע יאָהר וואָס ער...

—□—

5

#### די ראשי תיבות פון חמ"ס

„כי מלאה הארץ חמ"ס“ — דאָס איז אַ רמז אויף די ספרים וואָס  
געפינען זיך אין די ביבליאָטעקען פון אונזערע בעל-כתבים אין אמע-  
ריקא. די ראשי תיבות פון חמ"ס מאַכען: „חומש, מחזור, סדור...“

—□—

6

#### אַ רעדנער פאַר דער חתונה, אַ שווייגער נאָך דער חתונה

„ויהי האדם לנפש חיה“.

פאַרטייטשט דער תרגום: „לרוח ממלל“, אַ רעדנער. איידער  
ער האָט זיין ווייב באַקומען האָט ער געקענט רעדען, אָבער גלייך ווי  
מען האָט איהם געגעבען אַ פרוי איז דער כח-הדבור צוגענומען גע-  
וואָרען פון איהם און איז אַוועקגעגעבען געוואָרען צו איהר.

## 7

עם איז ביטער צו לעבען פון דער ווייב'ס פרנסות

„ותתן גם לאישה עמה ויאכל“.

גליקליך איז דער מענש, וואָס איז מפרנס זיין ווייב און קינדער, און וועה צו דעם יעניגען, וואָס דאַרף אויסקוקען אויף זיין ווייב'ס פאַרדינסטען. קוים האָט אַרם געדאַרפט אָנקומען צו זיין ווייב, האָט זי טאַקע אויף איהם געבראַכט דעם טויט.



## 8

צוויי ווייבער פיהרען צו רציחה

„ויקה לו למך שתי נשים“.

און דערביי שטעהט געשריבען: „כי איש הרגתי לפצעי“. דאָס צווייטע איז געווען אַ פּוּעל־יוצא פון די ערשטע. אַ מענש וואָס האָט צוויי ווייבער און האָט פאַר ביידען געמוזט זאָרנען צו האָבען גענוג אויף קליידער, היט און שיד, גאַלד און דימענטען, איז טאַקע ניט צו וואונדערען זיך וואָס ער האָט געמוזט אימצען דערהרגענען...



## נ ח

## 9

„כופר“ מיינט כפירה

„מבית ומחוץ בכופר“, דאָס מיינט מען די משכילים אין אמע־ריקא, וועלכע זיינען סיי פון אינעווייניג און סיי פון דרויסען פול מיט „כופר“ — כפירה, און שעחמען זיך ניט אַלסצדינג צו טאָן אפילו אין מיטען גאַס...

## 10

## וויל אַרויסוואַרפען אַ יקום פּורקן

„וימח את כל היקום“. אַ יונגער ראַבבי האָט מיר אַנומעלטען געזאָגט, דאָס ער וויל פון זיין סדור אַרויסוואַרפען אַ יקום-פּורקן, ער ווייסט אָבער ניט וועלכען. האָב איך איהם געזאָגט: שוין גלויי-כער ביידע אַרויסוואַרפען. איך האָב איהם אויף דעם געגעבען אַ רמז פון דעם אויבענדערמאָנטען פּסוק: „וימח את כל היקום“, וואָס עס מיינט: ער האָט אויסגעמעקט אַלע „יקום“-פּורקנים. איך האָב איהם שוין דערבײַ געראַטען אויך אויסמעקען דעם „אב הרחמים“. אויף זיין פּראַגע: „וואָרום?“ האָב איך איהם געענטפּערט: „אויב איהר וועט אויסמעקען דעם „אב הרחמים“, וועט דער „אב הרחמים“ אייך אויסמעקען...“



## 11

## געבליבען ביי זיין אמת'ן נאָמען

„וישאר אך נח ואשר אתו בתבה“, און עס איז געבליבען נאָר נח און די וועלכע זיינען מיט איהם געווען אין סאַסטען. ווי אונזערע חז"ל זאָגען, איז דאָס וואָרט „אַך“ און „רק“ אין מיעוט. וואָס-זשע איז ער דאָ ממעט? עס האָט דאָך געקענט שטעהן „וישאר נח ואשר אתו בתבה“. מיר וועלען דאָס אָבער פאַרשטעהן; ווען מיר וועלען זיך צוקוקען צו די באַציהונגען פון די היינטיגע אויפגעקלעהרטע צו די פרומע אירען און תלמידי-חכמים. אַז זיי ווילען אָפּלאַכען פון אַ פרומען עהרליכען אירען, האָבען זיי פאַר איהם פאַרשידענע נעמען, ווי למשל: שוטה, אויל, מלמד, קלויזניק, ישיבה-בכור, באַנקדקוועט-שער. אַזוי איז אויך געווען אין דער צייט פון דור המבול. די רשעים פון יענעם דור פלעגען נח'ן אַנרופען מיט די אַלע נעמען, וועלכע מיר האָבען אויסגערעכענט, אָבער נאָכ'ן מבול בשעת די גאַנצע מענשהייט איז פאַרניכטעט געוואָרען, דאָן איז „וישאר אך נח“. פון די אַלע נעמען איז איבערגעבליבען נאָר דער איינציגער נאָמען נח, און ניט מעהר, ווייל עס איז ניט געבליבען ווער עס זאָל איהם אַנדערע נעמען רופען.



## לד לד

12

### לום האָט נישט געהאַלטען פון פּראָהיבישאַן

„וישא לױט אַת עיניו וירא אַת כֵּל ככר הירדן כי כלה משקה, ויבחר לו לױט אַת כֵּל ככר הירדן“.

ווי עס ווייזט אויס, האָט לױט ניט אַזוי שטאַרק געהאַלטען פון פּראָהיבישאַן. אדרבה, אויף צו באַזעצען זיך האָט ער געזוכט אַזאַ מדינה, וואו מען קען קריגען גוטע „משקה“ און אַז מען זוכט — גע- פינט מען. „וישא לױט אַת עיניו“, אַז לױט האָט אויפגעהויבען זיינע אויגען „וירא אַת כֵּל ככר הירדן“, האָט ער גלייך דערזעהן אַ גאַנצען ירדן פול מיט משקה... איז איהם דאָס אַרט שטאַרק געפעלען געוואָרן, ווייל כי כלה משקה, און דאָן האָט ער באַלד באַשלאָסען דאָרט צו באַזעצען זיך, „ויבחר לו אַת כֵּל ככר הירדן“.

—□—

13

### שוסטערס און שניידערס

„אַם מחוט ועד שרוך נעל, אַם אקח מכל אשר לך, ולא תאמר: אַני העשרתי אַת אַברם“.

אונזערע שוהלעמעבערס, די אויפגעקומענע שניידער און שוס-טער, וועלכע האָבען אַ נאַטור צו קריטיקירען זייערע רבנים און זוכען עוולות ביי זיי, האַלטען אין איין באַריידען זיי, דאָס זיי זיינען פאַר-מעגליך און רייך. טאַמער מאַכט זיך, דאָס אַזאַ מעמבער מאַכט אַ „בעבור שנדר“ פאַרן רב, דאָן קען זיך שוין דער אַרימער רב זיך קיינמאָל ניט אויסקויפען פון איהם. ווי עס ווייזט אויס האָט אויך אַברהם געהאַט צו טאָן מיט אַזעלכע שניידער און שוסטער מעמבערס, און דעריבער האָט ער זיך ענטזאָגט אַנצונעמען די מתנה פון מלך סדום.

„ניין! האָט אַברהם ביי זיך געטראַכט. „עס לױנט זיך ניט צו נעהמען מ׳חוט ועד שרוך נעל“ פון שניידערס און שוסטאַרעס, וואָס נאַכדעם זאָלען זיי מיר האַלטען אין איין אויפּוואַרפען: „אַני העשרתי אַת אַברם“...“

14

אימיגרעציע העלפט צו אַססימילאַציע

„לך לך וגוי ואעשך לגוי גדול“.

די הבטחה איז פינקטליך דערפילט געוואָרען. אז מען לערענט מיט אידען די סדרה „לך לך“ און זיי מוזען אויסוואַנדערען פון פוילען, רומעניען און גאַליציען, איז קומענדיג קיין אַמעריקא ווערט באַלד מקווים די צווייטע הבטחה „ואעשך לגוי גדול“. דאָ אין אַמעריקא, ווערען אידישע קינדער „גוים גדולים“...



15

אַ נעמער איז ניט קיין געבער

„ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין, והוא כהן לאל עליון; ויברכהו“ וגו'. דאָ פּרעגט זיך: וואָרום האָט דער פּסוק אין מיטען אָפּגעהאַקט? ריכטיגער וואָלט דאָך געווען ווען עס וואָלט געשטאַנען: „ומלכי צדק מלך שלם והוא כהן לאל עליון הוציא לחם ויין ויברכהו“? די וועלט זאָגט אַ ווערטעל: „אַ נעהמער איז ניט קיין געבער“. אויב עס טרעפט זיך אַמאָל אין אַ יובל דאָס אַ נעמער נעמט עפעס אויף צדקה, ווערט דאָס פון אַלעמען באַטראַכט פאַר אַ וואונדער און די צייטונגען רעדען איבער דעם, באַשרייבען דאָס אַלס אַ גרויסע נייעס. דאָס זעלבע איז אויך מיט מלכי צדק. מלכי צדק איז ניט נאָר אַ קעניג געווען, נאָר אויך אַ כהן, און אַ כהן, ווי באַוואוסט, איז אַ נעהמער און ניט קיין געבער. און אויב עס האָט שוין איינמאָל פאַסירט, דאָס אַ כהן זאָל אויך געבען, האָט מען דאָס טאַקע געמוזט שטאַרק באַטאָנען, כדי דער וואונדער זאָל זיך שטאַרק אָנזעהן. דער ריבער קומט טאַקע פאַר אַ הפסקה אין זיינע טיטולען. וואָרים פון דעם „ומלכי צדק מלך שלם“, איז קיין חידוש ניט וואָס ער האָט אַברהמען אַנטקעגען געטראָגען „לחם ויין“. וואָס פאַר אַ נייעס איז דאָס, אז אַ קעניג איז מכבד אַ גאַסט מיט ברויט און וויין, אָבער ווען „והוא כהן לאל עליון“, ווען אַ כהן, אַ נעהמער, ניט קיין געבער, ערלויבט זיך אַרויסצוטראָגען ברויט מיט וויין—אזא זאך איז שוין אַ חידוש וואָס מען באַדאַרף פאַרשרייבען אַלס וואונדער.



## וירא

16

## א גנב שלאגנט מען

„והוא יהיה פרא אדם ירו בכל, ויד כל בו.“ ער וועט זיין א ווילדער מענש, א טרעמפ און פיקפאקעט גנב. „ידו בכל“, זיין האנט וועט קריכען אין אלע פאקעטס, דעריבער „יד כל בו“, אז מען וועט איהם כאפען וועט אלעמענס הענט זיין „בו“, ער וועט פון זיי ווערען געשלאגען און כאפען קלעפ.

—□—

17

## שווער צו זיין א רשע

„אולי יש חמשים צדיקים.“ וויפיעל מאָל אין זיין תפילה איז דערמאָנט דאָס וואָרט „צדיקים“, איז דאָס אָהן אַ „יוד“ — „אולי יש חמשים צדיקים“ און אזוי יעדעס מאָל, ווייל אין יענע צייטען איז זעהר שווער געווען צו זיין אַ צדיק, ווייל אַ צדיק האָט מען גערופען יענעס, וואָס איז ביז האַלבע נאַכט געזעסען און געלערענט, האָט קיין שיחות-חולין ניט גערעדט און אָפּגעהיט יעדע מצוה פון דער תורה. מען האָט געמוזט זעהר שווער אַרבייטען ביז מען האָט דערגרייכט דעם טיטל „צדיק“.

דאָגעגען, צו ווערען אַ רשע איז געווען איינע פון די גרינגסטע און לייכסטע זאַכען. האָט איינער נאָר בפרהסיא געטראָגען אַ טיכעל אום שבת, האָט מען איהם שוין גערופען „רשע“. אַ צדיק האָט גע- מוזט זיין אַ „מלא וגדוש“, פול מיט תורה, יראה, מצוות און מעשים טובים, און דעריבער איז דער וואָרט צדיקים דאָן געווען „מלא“, מיט צוויי „יודין“.

היינט צו טאָג הייסט אַ צדיק ווען ער פיהרט נאָך אַ כשריע הויז, ווען ער האָט נאָר געלעגנט תפילין, איז מען איהם מספיד פונקט ווי ער וואָלט געווען אַ פאַרצייטיגער צדיק גמור. עס איז דעריבער היינטיגע צייטען זעהר לייכט צו זיין אַ צדיק, פיעל לייכטער ווי אַ רשע. אַ רשע מוז זיך נעבאך גוט אָנהאַרעווען. איידער ער ווערט מיט דעם נאָמען רשע אָנגערופען, מוז ער אויפּעסען אַ צעהן פונט

חלב מיט טשוועקעס. ער ווערט פון זיינע זינד אזש גרין און געל, ווערט אן אלע קרעפטען זיינע, בשעת די היינטיגע צדיקים, פונקט ווי די צדיקים פון סרום, האַכען זעהר לייכט זייער נאָמען באַקומען. זיי אַלעמען האָט עפעס געפּעהלט — עס האָט אין זיי געפּעהלט דער יו"ד, און דעריבער האָט זיי טאַקע אַלץ געפּעהלט. און דערפאַר איז דער „צדיקים“ שטענדיג אַ חסר, ווייל וואָס זאָל מען מיט זיי מאַכען, אויב היינטיגע צייטען רופט מען זיי צדיקים...

## חיי שרה

18

### עפרון איז נשט געווען מלא

„ועפרון ישב“, מאַכט רש"י: עפעס פּעהלט אין די צוויי ווער-טער „ועפרון ישב“ (דאָס איז דער ואו אין ישב), אָבער די תורה דערצעהלט אונז דאָ אַן אינטערעסאַנטע שטיקעל נייעס, דאָס אַלע חברה קדישא גבאים זיינען מלא, און עפרון, דער ערשטער חברה קדישא גבאי איז געווען חסר...

=□=

19

### פון לויפען ווערט מען בלינד

„ולרבקה אַח ושמו לבן, וירץ לבן אל האיש“ וגומר. רש"י: „למה רץ ועל מה רץ? נתן עיניו בממון“.

רש"י פראַגע איז דאָ עפעס ניט קלאַר. וואָס איז דאָ דער וואונ-דער צוליעב וואָס און וואָרום ער איז געלאָפּען, עס שטעהט דאָך בפירוש „וירץ לבן אל האיש“?

מיר וועלען דאָס פאַרענטפּערען מיט אַ נמרא. אין תענית ווערט געבראַכט: פון לויפען ווערט ביי דעם מענשען צוגענומען פינף הונד-דערט חלקים פון זיין ראיה. פון דעם איז רש"י פראַגע „למה רץ?“ שוין פאַרשטענדליך. אַז מען האַלט שטענדיג אין איין לויפען, וועט מען דאָך ווערען בלינד, היינט וואָס זשע לויפסטו אַזוי, דו לבן? אָבער



וויבאלד „נתן עיניו בממון“, עם ארט איהם ניט וואָס ער וועט בלינד ווערען, אָבי געלט צו באַקומען. באַלד ווי לבן האָט געזעהן, דאָס פאַר אַ טרונק וואָסער האָט אליעזר רבקה'ן געגעבען אַזאַ ווערטפולע מתנה, היינט וויפיעל וועט ער פון איהם שוין באַקומען, אויב ער וועט איהם ברענגען צו זיך אין הויז, וועט איהם געבען עסען און נאַכטלעגער!...



20

לבן האָט אַרויסגערייניגט דאָס הויז פון עבודה זרה

„וואַמער, באַ ברוד'די, למה תעמוד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים“.

לבן האָט שוין גענומען לויפען זוכען אליעזר'ן, אָבער רבקה האָט מיט איהרע רייד דאָס דער מאַן האָט געפרעגט: „היש בית אביך מקום ל נ נ ללון“? שטאַרק באַטאַנט דעם ל נ נ, און געדעבען אָנצוהערען, דאָס דער מאַן וועט ניט שלאָפען אין אַ הויז וואו עס געפינט זיך עבודה-זרה. לבן האָט אויף גיך גענומען אויסראַמען די הויז, האָט אַלע געטשקעס אַריינגעטראָגען אין שטאַל, און טרעד פּענדיג אליעזר'ן האָט ער איהם גלייך געזאָגט: „פניתי הבית“ — באַ דאַרפסט גאָר קיין מורא ניט האָבען פאַר עבודה זרה, און טאַמער ווילסטו וויסען וואו איד האָב אַהין געטאַן מיין גאָט? זאָג איד דיך: „ומקום“ — מיין גאָט (מיט דאָס וואָרט „מקום“ מיינט מען גאָט, ווייל גאָט איז דער מקומו של עולם, ווי ברוד המקום, ברוד הוא, אין הגדה של פסח), „לגמלים“ איד האָב איהם אַריינגעטראָגען אין שטאַל, דאָרט וואו די חמורים געפינען זיך.



21

קינדער געראַטען אַריין אין דער מאַמעס ברידער

„אחותנו את היי לאלפי רבכה“. ווי עס ווייזט אויס האָט לבן געוואוסט דעם מאַמר חז"ל: „רוב בנים הולכים אחרי אחי האם“ (די מעהרסטע קינדער זיינען געראַטען אין די מוטערס ברודער) און בענשענדיג רבקה'ן האָט ער אין זינען געהאַט, דאָס איהרע קינדער זאָלען זיין געראַטען אין איהם, לבניען, און ניט אין יצחק'ן.

22

## פוסמע דרשות

„גם תבן גם מספה „רב“ עמנו“.

איד האָב אַנומעלטען פאַרבלאַנדזשעט אין אַ רעפּאָרמירטען טעמל פּעל און געהערט זייער רב דרשענען. אַז מען האָט מיר געפּרעגט אַ מיינונג אויף זיין דרשה, האָב איך געזאָגט: אויף איך איז מקוים געוואָרען דער פּסוק „גם תבן וגם מספה“ וואָס איהר הערט זיך נענוג אָן פון אייער „רב“, און אויך האָט איהר אייערע אייגענע „תבן ומספה“ צו פאַרדאַנקען דעם „רב עמנו“...

—□—

23

## איז מקבר די „אַלמע“ און קוקט אויף „יונגע“

„לספור לשרה ולבכותה“.

וואָרום איז דער כ' פון „ולבכותה“ אַ קליינער? היינטיגע צייטען, ווען אַ מאַן באַקלאַגט זיין אַלטיטשקע, וואַרפט ער שוין בשעת מעשה אויגען אויף אַ יונגיטשקע. דער קליינער כ' איז אַבער אַן עדות דאָס אַברהם איז קיין בת כ' ניט געלעגען אין זינען, און בשעת ער האָט זיין בת ק', שרה'ן, מספּיר געווען, האָט ער אויף איהר אַזוי שטאַרק געטרויערט, דאָס די יונגע מיידעל, די בת כ', האָט ער אפּילו ניט אַנגעזעהן.

—□—

24

## פאַרהיט זיין זוהן פון אַ שוויגער

„פן תשיב את בני שמה“.

פון דעם איז צו זעהן די גרויסע חכמה פון אונזער פאָטער אַברהם, ער האָט זיין זוהן געוואָלט פאַרהיטען פון אַ שוויגער...



## תולדות

25

## אנטלויף פון א שלעכטען חבר

„ויתרוצו הבנים בקרבה“.

פארטייטשט רש"י: בשעת זי איז פארבייגעגאנגען א שוהל האט יעקב זיך געשפארט ארויסצוגעהן; א קלויסטער — האט עשו זיך געשפארט ארויסגעהן.

איז דאך די קשיא: מילא וואס עשו ראנגעלט זיך אזוי ארויסצוגעהן, איז קיין וואונדער ניט. ער האט דארט ניט קיין גוטען מלמד. אבער וואס לויפסטו, יעקב? דו, יעקב, ווייסט דאך יא די גמרא אין גדה: „נר דולק על ראשו ומלמדיו אותו כל התורה כולה“ (איבער'ן קינדס קאפ ברענט א ליכט און מען לערנט מיט איהם די גאנצע תורה); דו, יעקב, וואס דו ביזט דער עמוד התורה, און ווייסט וואס לערנען נאטייט, וואס יאגסטו זיך אזוי שטארק? וואס, דו וועסט אפשר אויף דער וועלט קריגען א בעסערען מלמד? דוכט זיך, דאס אזא מלמד ווי דער מלאך גבריאל וועסטו ניט געפינען אפילו אין בית המדרש פון שם ועבר!

טענה'ט אבער יעקב: וואס העלפט עם וואס איך האב אזא טייערען רבי'ן, אז מיינע חברים זיינען שלעכטע. אויב איך געה מיט עשו הרשע אין איין חדר, קען עפעס זיין גוט?

אט דער ארגומענט איז זעהר ריכטיג צוגעפאסט צו אונזערע קינדער אין אמעריקא, וואס פון ניין אין דער פרייה ביז דריי נאך מיטאג געהען זיי אין חדר מיט עשו הרשע, טא וואס קען שוין ווערען אפילו פון די בעסטע קינדער? כל-זמן אונזערע קינדער וועלען ניט האבען א סקול מיט א חדר צוזאמען, איז וועניג האפנונג עפעס צו ערווארטען פון זיי.

—□—

26

## נאכטאגן איז א מיאוס'ה מדה

„וידו אוחזות בעקב עשו“.

די בני יעקב טהוען נאך ווי מאַנקים די מנהגים פון עשו. זיי געהען אזוי לאנג נאך עשויס טריט, ביז זיי דערפיהלען דאס עשו אליין

איז פון דעם ניט צופרידען. אז מען הייסט זיי נעהמען דעם וועג, לויפען זיי פארשעמטערהייט צוריק, כדי צו מקיים זיין „וישיבו על „עקב“ בשתם“.

—□—

27

### שמעלען זיך אויס פאר די גוים

„הוי גביר לאחיד“.

אונזערע גבירים זיינען וועניג וואָס מקיים וואָס יצחק האָט זיי אָנגעזאָגט. אָנשטאַט צו זיין אַ „גביר לאַחיד“, באַווייזען זיך אונזערע רייכע לייט מיט זייער גאַנצען פּראַכט צו די אומות העולם, און פון אידישע אינטערעסען ווייכען זיי.

—□—

28

### וואָס צופיעל איז איבעריג

„והיה כאשר תריד ופרקת עולו“.

מיר אירען האָבען תרי"ג, זעקס הונדערט מיט דרייצעהן מצות. פיעלע אירען אָבער האַלטען אויך פון אַ פּערצעהנטע מצוה, אזוי דאָס מיר האָבען זעקס הונדערט און פּערצעהן מצות. די פּערצעהנטע מצוה באַשטעהט אין באַגראַבען איינער דעם צווייטען (זעלבסטפּאַרשטענדליך דאָס מיר מיינען אַ לעבעדיגען, ניט קיין בר־מנל), רודפיען יענעם — אַט דאָס איז אַ מצוה! אַט די דאָזיגע מצוה האָט אונז פון אונזער לאַנד פּאַרטריבען, מיר זיינען אין גלות און ליידען אַלע צרות. און דאָס האָט שוין יצחק געזעהן אין פּאַראַויס און דאָס האָט ער געמיינט זאָגענדיג עשו'ן: „והיה כאשר תריד ופרקת עולו“. קיין ברכות פאַר דיר האָב איך ניט. דאָס האָט דיין ברודער יעקב אויסגעכאַפט. אָבער וויסען זאָלסטו, דאָס כל־זמן דיין ברודער וועט זיך האַלטען אין תרי"ג מצות, וועסטו איהם גאַרניט קענען טאָן. אָבער גלייך ווי דו וועסט זעהן, דאָס ער האַלט שוין פון תרי"ד, ער האָט שוין אַ פּערצעהנטע מצוה, די מצוה פון באַגראַבען יענעם, דאָן איז די צייט פון „ופרקת עולו מעל צואריך“.



ו י צ א

29

לויט'ן טומעל דערקענט מען א שוהל

„וירא מאד ויאמר: מה נורא המקום הזה, אין זה כי אם בית אלהים“.

ביי אונז אין ניריאָרק, געפינען זיך, גאָט צו דאַנקען אַ סך שוהלען און שוהלכלאָך, איבערהויפט אין נאַרפּאָלק, סאַפּאָלק און אַרטשאַרד סטריט, וואָס קיין גרויסע אַרדענונג איז אין זיי ניטאָ. די מעמבערס רייסען זיך דאָרטען אַרום, און בשעת'ן דאָוונען טומעלט זיך דאָרט זעהר שטאַרק: דער לויפט אַרום, אַ צווייטער שאַקעלט זיך, אַ דריטער רויכערט און דער פּערטער שמועסט מיט אַ פינפטען, און אַזוי ווייטער. דאָס איז די אַלגעמיינע פּיהרונג פון אונזערע אידען אין די שוהלען. יום־טוב, בשעת דער חזן האַלט אין מיטען פון חזרת הש"י, אַדער בשעת מען לייענט די תורה, שטעהען פּיעלע אין פּאַליש, רויכערען און דעבאַטירען צווישען זיך. אַז יעקב האָט אין דעם פּלאַץ געזעהן אַזאַ אומאַרדנונג— איין מלאַך לויפט אַרויף און דער צווייטער ני־דערט אַרונטער, האָט ער פון טומעל פאַרשטאַנען, אַז דאָ מוז געוויס זיין גאָטס הויז— אַ שוהל, און ער האָט געזאָגט: „מה נורא המקום הזה!“ וואָס שרייט מען דאָ, וואָס טומעלט זיך דאָ אַזוי שטאַרק. פון דער אומאַרדנונג זעה איך, דאָס „אין זה“ אַז דאָ איז ניט אַנדערש „כי אם“ נאָר אַ „בית אלהים“, אַ שוהל אַדער אַ בית־מדרש, און עס איז שוין רעכט פאַר וואָס עס טומעלט זיך.

==

30

„גאָט'ס גנב“

„למה גנבת את אלהי?“

היינטיגע חברה רופען אַ פרומען אידען מיט'ן נאָמען „גאָט'ס גנב“. דאָס האָבען זיי געלערענט פון לבן האַרמי. ער איז דאָך געווען דער ערשטער צו רופען יעקב'ן מיט דעם דאָזיגען נאָמען. מיט דעם „למה גנבת את אלהי“ האָט ער דאָך דערווייל איהם אָנגערופען „גאָט'ס גנב“.

## 31

## האַט זיך דערשראָקען פאַר אַ געשלעג.

„וויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים, ויקחו אבנים ויעשו גל“.  
 אין דער צייט וואָס לבן איז געשטאַנען נעבען יעקבין און זיך  
 געטשעפעט צו איהם, האָט יעקב זיך אָנגערופען צו זיינע „אחיו“,  
 ד. ה. די גוטע פריינד, וועלכע האָבען געהאַלטען מיט איהם: ברי-  
 דער! איד זעה אַז דאָ וועט קומען צו אַ געשלעג, טאָ זייט זשע  
 גרייט: „לקטו אבנים!“ קלויבט צונויף שטיינער, כדי מיר זאַלען  
 קענען געבען קלעפּ. עס קען טאַקי זיין, דאָס לבן, זעהנדיג פּלוצלונג  
 אַ גאַנצען „גל אבנים“, האָט ער זיך איבערגעשראָקען און גענומען  
 רעדען געלאָסענער.



## 32

## אַנטיסעמיטיזם אַ רפואה צו אידישקייט

„ויעקב קרא לו גלעד“.  
 מיט דעם האָט אונז יעקב מרמז געווען אויף שפעטער: זייט  
 וויסען אידען, דאָס מען וועט אייד אין קיין לאַנד קיין רעכט ניט  
 געבען, מען האָט אייד אין ערגעץ ניט ליעב און אומעטום וועט מען  
 אייד האַסען. אפילו אין אַזאַ פרייער לאַנד ווי אַמעריקא, דאָ וואו  
 די געזעצען זיינען פאַר אַלעמען גלייך, איז אויב איהר וועט זיך פאַר-  
 געסען דאָס איהר זייט אַ איד, וועלען אייד די „לויפערס“ פאַרוואַרפען  
 מיט שטיינער דערמאַנען אייד אַז אייער אידישקייט. דער „גלעד“,  
 דער באַרג שטיינער וועלכען מען וואַרפט אייד אין קאַפּ, וועלען שטענ-  
 דיג ערות זאָגען דאָס איהר זייט אידען.

## ו י ש ח

## 33

## אַ לעבען פאַר צווייען

„כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות“.  
 אין פּוילען, רומעניע, מאַראַקע און אַנדערע לענדער שלאָגט מען  
 אונז, מען מאַכט אויף אונז פּאַגראַמען, מען קוילעט און מען שענדעט

אונזערע טעכטער, האבען מיר געמוזט „אריבער דעם ירדן“ און ראָ טעווען זיך אין אַמעריקא. אָבער איידער אַ איד איז ביכולת אריבער צוברענגען זיין פאַמיליע מוז ער אויסהאַלטען צוויי מחנות: מוז מפרנס זיין ווייב און קינדער און מוז צאַהלען פאַר „רום און „באַארד“ די מיסעס אין אַמעריקא. און אויף דעם קלאַנט טאַקע יעדער גרינדער: „ועתה הייתי“, קוקט זיך צו וואָס פון מיר איז געוואָרען אויב איך מוז האַרעווען פאַר „שני מחנות“, מוז מאַכען אַ לעבען פאַר צוויי פאַמיליעס.



34

### אַ כּלבּ האָט קיין שייכות צו מנחה

„מנחה לעשו“.

פיעלע מאָל קענט איהר הערען, ווען מען רופט איינעם צו דאוונען מנחה, זיך אַרויסדרעהענדיג מיט אַ שמייכעל: „מנחה לעשו“. אויף אַזעלכע מענשען איז ריכטיג צוגעפאַסט אַן אַלט באַקאַנטער ווייץ. יעקב האָט צו עשו'ן געשיקט צוויי הונדערט ציגען, צוואַנציג בעק, צוויי הונדערט שעפּסען, צוואַנציג באַראַנען— אַ גאַנצע סטאַדע! אַזוי פיעל בהמות, ווי שיקט מען ניט עטליכע הינט מיט זיי? אָבער ווי באַלד דאָס איז געווען אַ מנחה, האָט שוין יעקב ניט געעקנט שיקען קיין הינט— כלבים דאוונען דאָך ניט קיין מנחה, און אַז עס טרעפט זיך אַמאָל מען בעט איינעם משלים זיין אַ מנין, ענטפערט ער דאָך גלייך: „מנחה לעשו“, וואָס רופט איהר מיר, איהר ווייסט דאָך שוין פון לאַנג, דאָס אַ כּלבּ האָט מיט קיין מנחה גאַרניט צו טאָן...



35

### ער האָט אַ ברודער אַ רב

„יש לי רב אחי“.

אפילו „די ריכטיגע חברה“, די אפיקורסים און וואוילע יונגען, וואָס מאַכען חוזק פון אידישקייט, פון גאָט און פון דער תורה, דאָך אַז איהר צורעדט זיך מיט זיי, וועלען זיי גלייך אויפווויזען זייער יתום: דער האָט אַ זיידען אַ צדיק, דער האָט געהאַט אַ ברודער אַ רב און אַזוי ווייטער. עשו, דער ערשטער רשע, פלעגט אויך ליעב

האַבען צו באַריהמען זיך מיט זיין יחוס: „יש לי רב, אָחי 1“ —  
זעהט, מיין ברודער איז אַ רב!



36

### א אידען האָט מען פיינט

„אם תהיו כמונו להמול לכם כל זכר“.

איינע פון די טעמים וואָס די שכמים האָבען פֿון די מענשען  
פֿון שכם געפֿאַרערט זיך צו מל זיין, איז ווייל אַ אידען האָט מען  
פיינט און אויב מען וועט זיך דערוויסען דאָס זיי האָבען זיך מל  
געווען, וועט מען זיי האַלטען פֿאַר אידען, און קיין שום אומה וועט  
זיי ניט קומען צו הילף און מען וועט זיי לייכט קענען באַזיגען.



## ו י ש ב

37

### ווי מען באַצאהלט אַזוי איז מען פותר חלום

„ויספר שר המשקים את חלומו ליוסף“ וגו'. „וירא שר האופים  
כי טוב פתר“ וגו'. „אף אני בחלומי“.

ויספר איז דער טייטש „ער האָט דערצעהלט“, אָבער עס קען אויך  
מיינען געציילט, געציילט „מטבעות“ אין יוסף'ס האַנד פֿאַר פותר זיין  
דעם חלום, דעריבער האָט ער איהם פותר געווען צו גומען. דער שר  
האופים האָט אָבער ניט געוואָלט געבען קיין סענט און האָט דעם ענין  
געמאַכט צו קליין־געלט: „אף אני בחלומי“ — ווייס איך וואָס מיר  
האָט זיך דאָרט גערורעט אין קאַפּ. האָט זיך יוסף געטראַכט: אויב  
דו פּוילסט זיך שוין יאָ צו באַצאהלען, וועל איך דיר מאַכען מיט  
עטליכע קעפּ העכער — אויפֿן בוים...





מ ק י

38

אויפגעפרעסען זיבען סטאָרם

„ותאכלנה הפרות הרעות“ וגו’.

איז דאָס ניט אַ וואונדער? זיבען מאָגערע קיה עסען אויף זיבען פעטע און עס זעהט זיך גאַרניט אָן! אמת, עס איז נאָר אַ חלום געווען, אָבער דאָך לויט יוסףס פתרון איז דאָך דאָס אַ געטליכע זאך געווען, הייסט דאָך, דאָס דער חלום האָט יאָ אַ ממשות געהאַט!

צו דערקלעהרען דעם וואונדער, וועל איך איך דאָ דערצעהלען אַ פאַקט, וואָס האָט פּאַסירט דאָ אין ניו־יאָרק. איך בין אַמאָל געווען געלאָדען צו אַ בר־מצוה ביי אַ גרויסען גביר, אַ איד וואָס האָט פאַר־מאַנט זיבען גרויסע סטאָרם און מען האָט איהם געשאַצט אין די הונדערט טויזענטע דאָלערס. די פרוי זיינע האָט מיר גענומען דער־צעהלען פון איהרע גרויסע הוצאות, די טייערע קליידער און מעבעל וועלכע זי פאַרמאַנט, די דינסטען, די אויטאָמאָבילען, לוסט־רייזעס, די פיעל צדקה וואָס זי טיילט און אַנדערע אויסגאבען. זי האָט מיר באַוווּזען זיבען קליינע דינינקע ביכעלאך, אין וועלכע די אַלע הוצאות איהרע זיינען פאַרשריבען געווען. באַטראַכטענדיג לאַנגזאַם די גרויסע הוצאות וואָס די דאָזיגע פרוי ברענגט אויס, האָב איך צו זיך געזאָגט: איך האָב מורא, דאָס די זיבען קליינע ביכעלאך איהרע וועלען איינ־שלינגען די זיבען גרויסע ביכער צוזאַמען מיט איהר מאַנס זיבען סטאָרם. אין אַ האַלב יאָהר אַרום האָט דאָס טאַקע פּאַסירט. צוליב זיין ווייבס גרויסע הוצאות איז דער מאַן געגאַנגען באַנקראַט. היינט אויב זיבען קליינע ביכעלאך האָבען געקענט איינשלינגען זיבען גרויסע סטאָרם, טאָ וואָס איז דאָ זיך צו וואונדערען וואָס די זיבען מאָגערע קיה האָבען איינגעשלונגען די זיבען פעטע?



## ו י ח י

39

## מגידים וואָס ווייסען אַ קרענק

„וואַמער ליִוסף: הנה אביך חולה“.

מאַכט רש"י: „אחד מן המגידים“ — ד. ה. איינער איז געקומען  
אנזאָגען יוסף'ן דאָס זיין פאַטער איז קראַנק. פון דעם איז געדרונגען,  
דאָס עס זיינען דאָ מגידים, וואָס ווייסען אַ קרענק.

=□=

40

„יהודה אתה יודוך אחיך“.

יהודה! דיין נאָמען וועט קיינמאָל ניט אָפּשטאַרבען! אפילו  
רעפארמער, וואָס האַלטען גאַרניט פון אידישקייט, וואָס אין אַלץ פיהר  
רען זיי זיך פונקט ווי גוים, דאָך אז מען פרעגט זיי פון וועמען זיי  
שטאַמען, ענטפערען זיי מיט שטאַלץ: „יהודי!“ — פון נאָמען יהודה.  
„יהודה, אתה יודוך אחיך!“ מיט דיין נאָמען וועלען אַלע זיך ריהמען  
און שטאַלצירען: „יהודי אני!“

## ב א

41

## אַ תרופה אז אידען זאָלען זיך ניט אומקעהרען קיין מצרים

„ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה“.

דאָס האָט גאָט געהייסען זיי ליהען, כדי די אידען זאָלען באַ-  
קומען באַצאָהלט פאַר די לאַנגע יאָהרען וואָס זיי האָבען געאַרבייט  
אומזיסט. אָבער דאָס איז אַ פראַגע, צו וואָס האָט דער אויבערשטער  
געמאַכט דאָס זיי זאָלען באַצאָהלט ווערען דוקא אויף אזאָ וועג? דער

תירוץ איז: גאט האט געוואלט דאס די אידען זאלען זיך ניט מעהר אומקעהרען קיין מצרים, און אויב מען וועט זיי דאס פארבאטען, וועט דער יצר הרע זיי דוקא רייצען און זיי וועלען ניט פאלגען גאטס געבאט. איצט אבער, ווען די אידען זיינען ארויס פון מצרים האבען זיי אנגעליהען אזוי פיעל געלט, זילבער און קליידער, וועלען זיי שוין אליין ניט וועלען זיך אומקעהרען קיין מצרים, כדי ניט צו באצאהלען די חובות.

## ב ש ח

42

### שלעכטע געשעפטען — האק אפ

„וואס לא תפרה וערפתו“.

דאס איז א וואונק צו ביזנעס־לייט. אויב איינער זעהט דאס עס לייזט זיך ניט, דער געשעפט ברענגט ניט קיין פרוין, זאל ער גלייך זעהן אפהאקען די ביזנעס. „וואס לא תפרה“ — דו לייזט ניט, „וערפתו“ — האק אפ וואס שנעלער!

## י ת ר ו

43

### זיבען טעכטער זיבן באנקראטען

צו וואס האט יתרו געדארפט האבען זיבען נעמען? אויב א פאך־טער איז געבענשט מיט זיבען דערוואקסענע טעכטער צו חתונה מאכען, איז גאר קיין וואונדער ניט, וואס ער האט זיבען נעמען, ווייל צו יעדער חתונה מוז ער באזונדער באנקראטירען און אן אנדער נאמען אָננעהן מען. זיבען טעכטער — זיבען באנקראטען!

## מ ש פ ט י ם

44

„דערווייטער“ זיך פון א ליגען

„מדבר שקר תרחק“.

די יעניגע רבנים, וועלכע גיבען הסכמות אויף וואַסער אַ ספר עם מאַכט זיך זיי, און קאַרנען ניט צו געבען דעם מחבר די גרעסטע טיטולען, ווי: „הרב הגדול“, „החכם הגדול“, „דרשן מפורסם“ און אַנ-דערע גוזמאות, איז אַ יושר דאָס צווישען די הסכמה און זייער אונטערשריפט זאָלען זיי לאָזען אַ היבש ליידיגען פּלאַץ, צו מקיים זיין „מדבר שקר תרחק“. נאָר אַזעלכע אָנגעשריבענע ליגענס מוז מען דאָך כאַטש אַ קליין ביסעל אַפּרוקען זיך.

## ת ש א

45

אַז מען דאַרף בעצאָהלען שטופּט מען זיך נישט

„כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם, ונתנו איש כופר נפשו לך“ בפקוד אותם ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם.“

אַז גאָט האָט משה'ן געהייסען ציילען די אידען, האָט ער גע-וואוסט דאָס עם וועט ווערען אַ גרויסער געדראַנג, מען וועט זיך שטופּען און שטויסען צו זיין פון די ערשטע, ווייל אַלע אידען האָבען חשק צו שלישי, שני, אחרון און מפטיר, כדי צו פאַרהיטען פון ענג-שאפט און סכנה, האָט דער אויבערשטער געגעבען משה'ן אַן עצה צו הייסען יעדען איינעם באַצאָהלען אויסלייזגעלט, און אַז מען באַ-דאַרף צאָהלען געלט, דאָ וועט מען שוין ניט זוכען צו פאַרכאַפּען צו זיין פון די ערשטע און זיך ניט שטופּען און שטויסען זיך. „כי תשא את ראש בני ישראל — לפקודיהם“, ווען דו ווילסט וויסען זייער צאָהל, גיב אַרויס אַ באַפּעהל דאָס „ונתנו איש כופר נפשו לך“ בפקוד אותם“, אַז יעדער איינער זאָל ברענגען אויסלייזגעלט און ציילען זאָלסטו ניט זיי, נאָר די האַלבע מאַלערס זייערע און דאָן זיי זיכער דאָס „ולא יהיה בהם נגף“, עם וועט ניט קומען צו קיין געדראַנג, זיי וועלען ניט לויפּען צו זיין פון די ערשטע.

46

## געבען איז אן איידעלע זאך

„זה יתנו כל העובר על הפקודים.“  
 אז מען זאגט א אידען „זה יתנו“, אט אזוי פיעל גיב, איז „כל  
 העובר“, דרעהט ער זיך ארויס פון כלל. וואָס עפעס גיט מען מיר  
 א באַפעהל אזויפיעל צו געבען?



47

## פרומקייט און צדקה זיינען צוויי באַזונדערע זאַכען

„זה יתנו כל העובר על הפקודים.“  
 צווישען אונזערע פרומע אידען געפינען זיך אַזעלכע, וואָס זיינען  
 ווייט צו געבען צדקה. דאַגעגען די וואָס זיינען עובר על כל התורה.  
 זיינען דוקא גרויסע בעלי-צדקה. אומעטום באַלאַנגען זיי, אין אַלע  
 צדקה-אַנשטאַלטען געפינט מען זיי בראש. און דאָס מיינט: „זה  
 יתנו“ — אויף געבען געלט זיינען די וואָס „כל העובר על הפקודים“ —  
 די יעניגע וואָס פאַלגען ניט די געבאַטען פון דער תורה.



## ו י ק ה ל

48

## נישט אַלע אופנים פון צדקה געבען זיינען כשריע

„ויבאו כל החכמים וגו' ויאמרו אל משה: מרבים העם להביא  
 וגו' ויצו משה ויעבירו קול במחנה: איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה  
 לתרומת הקודש. ויכלא העם מהביא.“  
 אז מען האָט אַנגעזאָגט משה'ן דאָס דער נאַראָד, דער פּראָסטער  
 עולם, דער עם (עם מיינט דער ערב רב), ברענגט צופיעל, האָט ער  
 גלייך פאַרשטאַנען די אורזאַכע פון זייער רייסען זיך צו געבען וואָס  
 מעהר, ווייל די מיידלאך מיט די יונגעלייט, די ווייבלאך מיט די  
 מענער האָבען זיך דאָ צונויפגעערט צוזאַמענזאַמלען געלט, און דאָס

מיינט „מן הסתם“ איינארדנען בעלער, טעניץ און געוויס אויך „פאר טיס“, וואו „אנשים ונשים“ זיצען גאנצע נעכט צוזאמען און שפילען אין קארטען. אז משה האָט דערזעהן, דאָס דער יצירהרע האָט אין דער מצוה אַ גרויסען חלק, אז עס האָלט שוין פון „ויבאו האנשים על הנשים“, האָט ער געמאַכט אַן ענדע און אַרויסגעגעבען אַ באַפעהל דאָס „איש ואשה אַל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש“, מענער און פרויען צוזאמען זאָלען אויפהערען קלייבען געלט. אויב זיי ווילען, קענען מענער באַזונדער און פרויען באַזונדער נעהמען נדבות פאַר דער הייליגער אַרבייט. און טאַקע דעריבער איז גלייך „ויכלא העם מכהיא“ — דער נאַראָד האָט זיך גלייך אָפגעשאַקעלט און אויפגעהערט ברענגען געלט.



### דריי אַרליי סאַרטען געבען

„ראו קרא ד' בשם בצלאל וגו' וימלא אותו רוח אלהים וגו' ולחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחושת.“  
עס זיינען פאַראַן פאַרשידענע מדרגות אין געבען צדקה. די ער שטע און די בעסטע זיינען די יעניגע וואָס גיבען צוליעב גאָטס-וועגען („לי לשמי“ — צוליעב מיין נאָמען). צו אַזעלכע נדיבים פאַרשפאַרט מען צו געהן בעמען. אַנדערע, צו ווידער, מוז מען געהן בעמען, מען מוז מיט זיי שטאַרק איינטענהן ביז זיי גיבען, אָבער אז זיי גיבען שוין איז דאָס לשמה. אַ דריטע קלאַס מענשען גיבען נאָר נאָך פיעל מאָל געהן צו זיי, נאָך פיעל בעמען און איינטענהן, רייסט מען ווי פון אייזערנע צוואַנגען עפעס אַרויס פון זיי. זיי גיבען ניט צוליעב גאָטס וועגען, נאָר ווייל מען צווינגט זיי, מען לאָזט זיי ניט צורוח. זיי גיבען, ווייל זיי קענען זיך ניט אָפּטשעפען. די „מלאכת הקודש“ אָבער, דער משכן, האָט געדאַרפט געמאַכט ווערען פון אַזאַ צדקה, וואָס איז געגעבען געוואָרען „לי לשמי“ — פון גאָטס נאָמען וועגען און ניט צוליעב אַנדערע פניות, דעריבער האָט גאָט באַאויפֿט טראַגט בצלאל'ין צו זיין דער הויפט „בעל מלאכה“. ער מיט זיין רוח הקודש וועט, ווי ער וועט נאָר אַ קוק טאָן אויף דער תרומה, וויסען מיט וואָס פאַר אַ כוונה זי איז געגעבען געוואָרען און וועט מיט די גאָלד, זילבער און קופער פון די ערשטע געבער געברויכען אויף צו מאַכען דעם ארון הקודש, פון די צווייטע — פאַר דעם חצר, און פון

די דריטע—די שוועלען און אנדערע זאכען וואָס האָבען געמוזט זיין אין משכן, יעדע נרבה איז פֿאַרנוצט געוואָרען לויט די כוונה פֿון געבער.

## ו י ק ר א

50

מיט דער פֿולער האַנט

„ולקח חכהן מלוא קמצו“.

אומעטום וואו עס ווערט ביי די משרתי גבוה דערמאָנט קיחה, געפינען מיר אויך דאָס וואָרט „מלוא“ (א פֿולע האַנט), ווי „מלוא חפניו“, „מלוא המחיתה“, אָבער ביי „נתינה“ שטעהט נאָר „ונתן באצבעו“ אָדער „והזה באצבעו“. פֿון דעם איז געדרונגען, דאָס משרתי קודש זיינען מחוייב צו נעהמען אַ סך און וועניג געבען, „לקיים“ וואָס ד וועלט זאָגט: אַ נעמער איז ניט קיין געבער.

## ש מ י נ י

51

דער כח פֿון אַ „בת“

„קח לך עגל בן בקר“.

ביי בהמות און חיות געפינען מיר ניט דעם וואָרט בן או בת, נאָר ביי די צוויי: „בן בקר לחטאת“, „בן יונה לעולה“ און „בת היענה“. דאָס ווייזט, דאָס איין „בת היענה“ איז אימשטאַנד צו מאַכן איין בן פֿאַר אַ חטאת און דעם צווייטען—אַן עולה....

## ת ז ר י ע

52

## די גרעסטע אַנשיקעניש

דער פסוק הויבט זיך אָן מיט „טומאת אשה“ און געהט אַוועק ביז „נגעי אנשים“, „בגדים“ ו„בית“, צו ווייזען דאָס אַ „אשה טמאה“, וועלכע איז צו איהר מאַן אַ נגע מיט איהרע נגעי בגדים ובית. פאַר־שווענדט אַ סך אויף קליידער, מעכעל און אַנדערע הויז־נאַרישקייטען, ברענגט אויף איהם אַ נגע אויך אויף זיין הויט...

## מ צ ו ר ע

53

## די אייביגע נגע

„או בשתי או בערב.“  
די גרעסטע נגע וואָס איז אויף אידען געקומען און זיי האָבען דאָס אויך איצט, איז צוליעב דעם „שתי וערב“ — צלם בלע"ז.

## א ח ר י

54

## שווער צו זיין אַן עהרליכער איד

„בקרבכם לפני ד' וימותו.“  
אַזוי איז ביי אונז אידען. די אַלע וועלכע שטעהען נעהענטער צו גאָט, ווי רבנים, דרשנים און מטיפים, שטאַרבען ממש פון הונגער, לקיים וואָס עס שטעהט געשריבען „הכבוד הקרוב יומת“. נאָך זייער טויט מאַכט מען זיי שעהנע לויזות, מען איז זיי מספיד און מען רע-



כענט אויס אלע שבחים אויף זיי, אבער בשעת זיי לעבען וויל קיינער פון זיי ניט וויסען, וויל „בקרבתם לפני ד'“, זיי שטעהען צו נאָהענט צו גאָט, דעריבער „וימותו“, באַדאַרף מען זיי לאַזען אויסגעהן פון הונגער...



55

### לענדלאָרדס דאַרפען תשובה טאָהן

„וכפר בעדו ובעד ביתו“.

דאָס איז אַן אַזוהרה פאַר לענדלאָרדס צו טאָן תשובה פאַר זייערע וועגען, וואָס זיי באַהאַנדלען שלעכט זייערע טענאַנטס און פאַר זייער הויז — ניט רייניגען איהר ווי געהעריג און ניט געבען גענוג באַ הייצונג.



56

### מען דאַרף רעדען צו פוסטע ווענט

„וכל אדם לא יהיה באוהל מועד כבואו לכפר בקורש עד צאתו“.  
דאָס דאַרף יעדער רב, יעדער דרשן ומטיף נעהמען אין זינען, דאָס בשעת ער רעדט פאַר'ן פובליקום, זאָל ער זיך אין זיינע געדאַנקען פאַרשטעלען, דאָס ער איז איינער אַליין אין שוהל און קיין מענש הערט איהם ניט, וועט ער דאָן ניט מורא האָבען צו רעדען וואָס ער וויל, און ניט דאָס וואָס די פאַרוואַמעלטע ווילען.



57

### גיב אַזוי פיעל ווי פאַר'ן טייוועל

„והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל“.

צוויי גלייכע ציגעלאך, האָט מען איינע אוועקגעשטעלט צו דער רעכטער האַנט און די צווייטע ביי דער לינקער. פון אַ יאַרמולקע האָט מען אַרויסגענומען צוויי צעטעלאך וואָס אויף איינע איז געווען אנגעשריבען „לד'“ און אויף די צווייטע „לעזאזל“ און געוואָרפען גורל. די ציגעלע וואָס לדי האָט מען מקריב געווען אַ קרבן צו גאָט

און די צווייטע פלעגט מען אוועקשיקען צום טייוועל ("לעזאזל" — האָט מיין רבי געטייטשט צום טייוועל).

איז דאָך די פּראַגע: מילא צו גאָט, איז פאַרשטענדליך. די ציי געלע געהט פאַר אַ קרבן אויף צו מכפר זיין אויף אונזערע זינד, אָבער וואָרום האָט מען אויך געמוזט האַבען אַ ציגעלע צום טייוועל? ברענגען אַ קרבן צו די שדים? — דאָס קען דאָך ניט זיין!

אָבער גאָט האָט אונז דורך דעם געוויזען דאָס איין טאָג אין יאהר, יום־הכּפּורים, מוזען מיר זיך מאַכען אַ חשבון־הנפש. און ווי אזוי מיר זאָלען דעם חשבון־הנפש מאַכען.

יום־כּפּור, ווי באַוואוסט, ווערען אין די שוהלען געמאַכט אפּילס פאַר צדקה־אַנשטאַלמען. יעדער אַנשטאַלט שיקט זיינע מענשען צו ערקלעהרען דאָס פּובליקום די וויכטיגקייט פון אַנשטאַלט, און בעטען, דאָס יעדער איד זאָל וואָס מעהר מנדב זיין, די סומע זאָל וואָס גרע־סער זיין.

אויסהערענדיג די אפּיעלס הערט דער איד ביי זיך: ווי מען לאָזט אונז ניט לעבען! מען רייסט פון טויטע און פון לעבעדיגע, עס איז פשוט ניט צו לעבען.

האָט גאָט דעריבער געהייסען יום־כּפּור ברענגען צוויי ציגעלאַך און צוטיילען זיי גלייך אויף גלייך: לך און לעזאזל, כדי מיר זאָלען זיך באַדענקען, דאָס מיר זיינען ניט יוצא מיט אונזער צדקה געבען, אויב מיר גיבען ניט גענוג וויפּיעל אונזערע קרעפטען ערלויבען.

מיט דעם "שעיר לעזאזל" האָט אונז גאָט באַוויזען, דאָס ער פאַרלאַנגט ניט פון אונז צופּיעל, נאָר ער וויל מיר זאָלען דורכין גאַנצען יאהר געבען אויף צדקה לְכָל הפּחות, דאָס וואָס מיר גיבען אויס פאַרן טייוועל, וואָס מיר פאַרשווענדען אויף טעאַטערס, צירקוסען, וואָדע־ווילס, אויף בעלעך און אויף אַנדערע לוקסוסען. גאָט וויל פון אונז, דאָס מיר זאָלען פון איהם האַלטען כאַטש, להבדיל, ווי דעם טייוול, און דאָן וועלען מיר יוצא זיין ניט מיט אַ קלייניגקייט, נאָר מיר וועלען די אַלע צדקה־אַנשטאַלמען באַצאהלען דעם געהעריגען חוב.



## אמור

58

## א „קאנטאר“ וויל ציילען ספירה

„וספרתם לכם וגו' עד ממחרת השבת תספרו חמשים יום“.

יונגערהייט האב איך ניט געוואוסט וואס הייסט דאס אזוינס א קאנטאר, ביז איך האב זיך באפריינדעט מיט א בעל-הבית פון א גרויסען קאנטאר און בין אמאל צו איהם אריין אין געשעפט.

איידער דער בעל-הבית האט געהאט צייט מיך אויפצונעהמען און רעדען מיט מיר, האב איך היבשע עטליכע שטונדען געווארט און גע-האלטען און צוקוקען זיך ווי מען צעהלט געלט, מען בייט אויס רוסישע אויף דייטשע מטבעות, ענגלישע אויף פראנצויזישע א. א. וו.

אז דער בעל-הבית האט זיך אפגעפארטיגט און מיט מיר גענומען רעדען, פרעג איך איהם: זאגט מיר, מיין טייערער, וואס הייסט דאס „קאנטאר“?

„איהר זיצט דאך שוין דא א היבשע צייט, איהר זעהט מען ציילט און מען בייט געלט, מיר ציילען יענעמס און גיבען אונזערס. אט דאס הייסט קאנטאר“, האט ער מיר געענטפערט.

„אבער וואו און ווי האלט איהר אין ציילען?“ האב איך ווידער געפרעגט.

„אט דאס, מיין טייערער“, האט ער מיר געזאגט, „טאר מען ניט אויסזאגן דאס איז א סוד“.

„אויב אזוי“, האב איך געזאגט, „איז דאך א קאנטאר די זעלבע זאך ווי ציילען ספירה. ספירה טאר מען אויך ניט אויסזאגען ביי וועלכער צאהל מען האלט און די וויפיעלמע ספירה עס וועט זיין מארגען. טאמער זאגט מען אויס, קען שוין אין דעם קיין ברכה ניט זיין און מען טאר שוין ניט ציילען מיט א ברכה. די זעלבע זאך, ווייזט אויס, איז אויך מיט אייער קאנטאר. קיים זאגט איהר אויס וואו איהר האלט אין אייער ציילען, וועט שוין מעהר קיין ברכה ניט זיין“.



## ב ה ר

59

## יא זיינס און נישט זיינס

„וקם הבית אשר בעיר אשר לא חמה.“  
 שטעהן שטעהט „לא“ מיטן אָן אַ און ליינען ליינעט מען מיט  
 אַ ו'. ווען איינער קויפט אַ הויז פאר פינף-און-צוואַנציג טויזענד  
 דאלער און צאהלט נאָר איין פיער טויזענד, איז כאַטש אַלע רופען  
 די הויז זיינע, ווייסען מיר אָבער, דאָס כל זמן ער האָט די מאָרט-  
 גידושעס ניט אויסגעצאהלט, איז די ביכער פארשריבען די נע-  
 מען פון די ריכטיגע בעלי-בתים. דאָס איז „אשר ל א חומה“, פאר-  
 שריבען איז דאָס אויף זיין נאָמען, כאַטש אין „קרי“ איז דאָס „אשר  
 לו“ — רופען רופט מען עס זיין הויז.

## ב מ ד ב ר

60

## פאר וואָס פרויען זיינען פטור פון מיליטער

„מבן עשרים שנה ומעלה, כל יוצא צבא בישראל.“  
 דעריבער זיינען פרויען פטור צו דיענען אין מיליטער, ווייל מען  
 קען פון זיי ניט דערנעהן זייער עלטער און אפילו אַ בת קי וועט זיך  
 אנגעבען פאר אַ צוואַנציג יעהריגע.

## נ ש א

61

## צעהן דאלער אַ פאַטש

„כף אחת עשרה זהב.“  
 אין אַ קריגע צווישען צוויי אידען האָט איינער דערלאָנגט דעם  
 צווייטען אַ פאַטש. דער געפאַטשטער האָט איהם גערופען צום רב

און געפאָדערט שאַדענערזאַץ. דער רב האָט אויסגעהערט זייערע ביידענס טענות, און געפרעגט צי האָט ער איהם דעם פאָטער געגעבען מיט איין האַנט, און הערענדיג אַז יאָ, האָט ער געזאָגט דאָס ער האָט געפונען אַ רמז אין דער תורה דאָס דער שלעגער מוז באַצאָהלען צעהן דאָלער קנס. ווען די בעלי־דינים זיינען אַוועק, האָבען די ריינים גע־פרעגט דעם רב, וואו געפינט זיך אין דער תורה אַזאַ רמז, האָט ער זיי אָנגעוויזען אין דער פרשה נשא: „כֹּה אַחַת“, אויב ער האָט נאָר מיט איין האַנט געפאַטשט איז דער קנס „עשרה זהב“ — אַ צעהן גאָלד־שטיק.

ח ו ק ת

62

א פּייערדיגער חשבון

„כי אש יצאה מחשבון“.

ווען מען מאַכט דעם יעהרליכען חשבון און מען זעהט, אַז די ביזנעס איז ניט אַזוי גלענצענדיג, איז דער אָרענטליכער מענש זוכט מיטלען צו פאַרבעסערען דעם געשעפט, אָבער דער ניט־אָרענטליכער זעהט אַז דער חשבון איז הינטערשטעליג, טראַכט ער ניט פּיעל און מאַכט אַ פּייער...

ב ל ק

63

וויל שטארבען ווי אַ איד אָבער וויל ניט לעבען ווי אַ איד

„תמות נפשי מות ישרים ותחי אחריתי כמוהו“.

בלעם האָט חשק געהאַט צו שטאַרבען ווי אַ איד און געבעטען תמות נפשי מות ישרים. פרעגט מען בלעמען: אויב דיר ווילט זיך שטאַרבען ווי אַ איד, ווער־זשע אַ איד, וועסטו דאָך ממילא מוזען שטאַרבען ווי אַ איד. ענטפערט אָבער בלעם: שטאַרבען ווי אַ איד איז ניט שלעכט, אָבער לעבען ווי אַ איד איז זעהר אַ שווערע זאַך. מיר וועט בעסער זיין דאָס „ותחי אחריתי כמוהו“, מין ענדע זאָל זיין אַזאַ „מות ישרים“ ווי ביי אַ אידען, אָבער ניט לעבען אַזאַ לעבען ווי ער לעבט.

## פ נ ח ס

64

## שוחד דברים

„אבינו מת במדבר והוא לא היה בערת קרח וגו'. ויקרב משה את משפטן לפני ד'“.

עס שמעהט ניט, דאָס משה האָט ניט געוואוסט דעם דין, נאָר דאָס ער האָט ניט געוואָלט פסקענען, דאָס איז צוליעב דעם „שוחד דברים“. צלפחדים טעכטער האָבען זיך צו איהם צוגעחנפעט און געזאָגט איהם: אונזער פאָטער איז ניט געווען צווישען די, וועלכע האָבען אויף דיר געקריגט. אַררבה, ער איז געווען דיינער אַ פאָר-עהרער, אַ פאָטריאָט, ווי עס הייסט דאָ, אין אַמעריקא. משה האָט צוליעב דעם „שוחד דברים“ שוין מורא געהאַט אַליין צופסקענען און דעריבער — „ויקרב משה את משפטן לפני ד'“.

## מ ט ו ת

65

## וואָס גרעבער אַלץ מעהר טויזענטער

„אלף למטה“, „אלף למטה“.

דער שענדליכעסטער מנהג ניט צו הייראַטען אָהן נדן האָט זיך היינט אַזוי שטאַרק ענטוויקעלט, דאָס אַ פאַרדאַרטער טרוקענער שמע-קען, אַ מענש מיט אַ פאַרטריקענטע נשמה וועט אָהן „אלף“ — טויזענד דאָלער — ניט חתונה האָבען. אַ גראָבער דעמב אָבער וויל ניט ווע-ניגער פון צעהן טויזענד. וואָס גרעבער — אַלץ מעהר טויזענדער.

## ר א ה

66

## ביידע טויגען ניט

„את הגמל ואת הארנבת כי מעלה גרה המה ופרסה לא הפריסו, טמאים הם לכם. ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ולא גרה, טמא הוא לכם“.

צווייערליי סאָרט אידען פאַרמאָגען מיר: אַזעלכע וואָס זיינען „מעלה גרה“— זיי האַלטען אין זאָגען תהלים און מעמדות, אָבער זייערע הענטלאך זיינען ניט צושפּאַלטען— זיי גיבען ניט קיין צדקה. אַזא איד, כאַטש ער איז „מעלה גרה“, זאָגט תהלים און מעמדות, אבער ווייל „ופרסה לא הפריים“, ער גיט ניט קיין צדקה, איז „טמא הוא לכם“— ער איז אומוירדיג.

אַנדערע ווידער זיינען שוין גאַרניט מעלה גרה. זיי דאַוונען ניט, אָבער זייערע הענטלאך זיינען דוקא צושפּאַלטענע— זיי גיבען אַ סך צדקה. דאָ, ווייל ער איז יוצא נאָר מיטן „מפריים פרסה זיין“, אָבער „ולא גרה“, דאַוונען וויל ער ניט, ער טוט גאַרניט פאַר זיין נשמה וועגען, איז ער „טמא הוא לכם“...

## ת צ א

67

דער חילוק צווישען „מלמד“ און „מורה“

„בן סורר ומורה“.

אַמאָליגע יאָהרען האָט דער וואָס האָט מיט קינדער געלערענט געהייסען „מלמד“. זיינען זיינע תלמידים טאַקע אויסגעוואַקסען למדנים. היינט אָבער רופט מען צום „מלמד“ מורה, וואַקסט זיין תלמיד אויס אַ „בן סורר ומורה“.







צווייטער טייל.



## זי לאַכט פון יוסף'ן.

א מלמד האָט מיט זיינע תלמידים געלערענט די סדרה וישב, און דערצעהלט, ווי אזוי די ברידער האָבען פאַרקויפט יוסף'ן און די צרות וואָס ער איז אויסגעשטאַנען ביז מען האָט איהם געבראַכט אין מצרים. דעם מלמד'ס ווייב איז די גאַנצע צייט געזעסען און ביטער געוויינט אויף יוסף'ס מערכה.

איבער אַ יאָהר האָבען די קינדער ווידער געלערענט ד'ן זעלבע סדרה און ווידער דערצעהלט יוסף'ס צרות. די רביצין איז איצט גע- זעסען און הילכיג געלאַכט.

„משוגענע“, האָט דער מלמד זיך צעבייזערט. „וואָס לאַכסטו אזוי? פאַראַיאהרען האַסטו דאָך געכליפּעט.“

„איז דען ניט צו לאַכען פון אַזאַ נאַר?“ האָט זי געענטפּערט. ער האָט דאָך שוין פאַראַיאהרען געוואוסט וואָס די ברידערלאַך געהען מיט איהם טאָן, וואָס זושע איז ער ווייטער געקראַכען צו זיי?



## אַן עס-הארץ שטופּט זיך וואו ער דאַרף ניט.

די גמרא זאָגט (אין פסחים מ"ט): „עם הארץ מותר לקורעו כדג, ומגבו, ד. ה. — אַ גראָבען יונג מעג מען צורייסען ווי אַ הערינג. דאָס איז ווייל „ומגבו“ — ער רוקט זיך אומעטום שטופּט זיך אין דעם וואָס ער ווייסט ניט און צוליעב זיין „מגבו“, זיין ר ו ק ע ז זיך, האָט ער דעם דאָזיגען פסק כשר פאַרדינט.“



## פאַר מתן תורה.

פיעלע אידען וואָס זיינען עובר אויף אַלע מצות פון דער תורה, איז אויף דער עלטער לאַזען זיי שרייבען אַ ספר-תורה. עס קען

זיין דאָס זיי טהוען דאָס, ווייל זיי האַלטען דאָס אַלע עבירות וואָס זיי האָבען ביז איצט געטאָן איז זיי ניט געווען פאַרבאָטען, ווייל עס איז געווען פאַר מתן־תורה.

==□==

## 71

## אַט דאָס הייסט אַ נדבן.

אַ איד האָט זיך אַ מאָל צוגעכאַפט צום עמוד, און אזוי ווי זיין קול איז ניט געווען קיין זעהר זיסער, האָט ער אַרויסגערופען אַ גע־לעכטער. נאָכ'ן דאווענען האָב איד איהם געפרעגט: האָט ער דאָס

ניט געגעבען אַ נדבה? „יא!“ — האָט ער געענטפערט. „זייט זשע וויסען — האָב איד איהם געזאָגט — דאָס איהר זייט אַ גרויסער נדבן, ווייל כאָטש איהר קענט נעכיד ניט גיעט איהר אַ נדבה.“

==□==

## 72

## אַ קלאַגעדיגער מזומן.

דריי מענשען קריכען וואו מען וויל זיי ניט ליידען: אַ גנב אין אַ פרעמדע הויז, אַ נאַר אין געזעלשאַפט און אַ פראָסטער בעל־גאווה אויבענאָן.

==□==

## 73

## צוליעב וואָס מען באַדאַרף אַ בית־עולם.

אַ רייזענדער איז אַמאָל געקומען אין אַ קליין שטעטלעך וואו עס האָט זיך קוים געפונען אַ מנין בצמצום, טאַקע ניט מעהר ווי צעהן אידען. דאָך איז אין שטעטלעך געווען אַ שוהל און אַ בית עולם. דער רייזענדער האָט זיי געזאָגט: איד פאַרשמעה צו וואָס איהר דאַרפט אי אַ שוהל און אי אַ בית־עולם. כל זמן איהר אַלע לעבט, מוזט איהר האָבען די שוהל צו דאווענען אָבער טאַמער שטאַרבט איינער פון אייד, דאַרפט איהר דאָך די שוהל ניט האָבען?

— פארשטעהט איהר, — האָט מען איהם געענטפערט — מיר  
באָראַרפּען ביידע האָבען די שוהל צו דאווענען און דעם בית-עולם —  
טאָמער וועט זיך אין שטערטעל אָפּשטעלען אַ דורכרייזענדער.

—□—

74

עס וועט קיין חברה קדישא ניט זיין.

אין אַ קליין שטערטעל האָט זיך איינער פון די חברה קדישא  
לייט אַ ביסעל איבערגעכאַפּט די מאַס אין טרינקען, און איז געבליבען  
ליגען ווי ער וואַלט זיין געשטאַרבען.

מען האָט דעם מת מטהר געווען און אָנגעטאַהן די תּכריכים, אָבער  
אין מיטען האָט ער זיך אויפגעכאַפּט און צוריק לעבעדיג געוואָרען.  
— שוטים, וואָס איהר זייט, — האָט ער זיך אַ געשריי געטהאָן —  
אַז איהר וועט באַגראָבען אַלע שכורים וועט דאָך ביי אונז קיין חברה  
קדישא ניט זיין.

—□—

75

לעבעדיגע עדות.

אַ ישוב'ניק האָט באַראַרפּט האָבען אַ דינ'תורה. דער רב האָט  
איהם אָבער געזאָגט דאָס ער וועט די דינ'תורה פאַרשפּיעלען.  
— פאַרוואָס? — האָט דער ישוב'ניק פאַרוואונדערט געפרעגט.  
— ווייל איהר האָט קיין עדות ניט, — האָט דער רב געענטפערט.  
— אָבער וואָס וועט זיין רבי, אַז איד וועל איד ברענגען צוויי  
טייערע לעבעדיגע עדות? — האָט דער ישוב'ניק געזאָגט.  
— אדרבה, וואו זיינען זיי? — האָט דער רב געפרעגט.  
— צוויי אינדיקעס אויף פּסח! — האָט דער ישוב'ניק מיט אַ  
שמייכעל געענטפערט.

—□—

76

ווער איז אין אַמעריקא אַ שוהל-פרעזידענט?

מען האָט מיר געפרעגט: פאַר וואָס ווערט אין אַמעריקא אַ  
פרעזידענט פון אַ שוהל דער וואָס איז אין דער אַלמער היים געווען  
אַ בעל-עגלה?  
— ווייל ער ווייס ווי צו פיהרען, — איז מיין ענטפער געווען.

## 77

## דאווענט פון פאַרענט.

א בעל-עגלה איז אמאל אריין אין א שוחל און גלייך ארויפגערוקט זיך אויבערזאָן אין מזרח זייט. דער שמש איז צוגעגאַנגען צו איהם און געפרעגט צו ער האָט שוין געדאווענט פון פאַרענט?  
 — ניין! — האָט דער בעל-עגלה געענטפערט.  
 — אויב אזוי, זייטזשע אזוי גוט און רוקט זיך אַביסעל אַרונטער צו דאווענען פון פאַרענט.

=□=

## 78

פון וואָנען ווייסט מען, אז אברהם איז געגאַנגען אין אַ היטעל.

אין בטלן האָט מאָל געפרעגט דעם צווייטען: פון וואָנען איז פון דער תורה געדרונגען דאָס אברהם אבינו איז געגאַנגען מיט אַ היטעל?  
 — עס שטעהט דאָך „וילך אברהם“, וואָלט דען אברהם חסד-שלוֹם געגאַנגען אין אַ היטעל קאַפּ? געוויס האָט ער געטראָגען אַ היטעל.

=□=

## 79

## אַ דין-תורה מיט אַ פּערד.

דער דובנער מגיד איז אַ מאָל געפּאָהרען מיט אַ בעל-עגלה אין אַ בויד. אַז עס איז געקומען באַרג אַרויף, איז דער בעל-עגלה אַראָפּ געשפּרונגען כדי דעם פּערד זאָל זיין לייכטער צו געהן. דער דובנער מגיד איז אויך אַרונטער פון בויד

דער בעל-עגלה האָט אַבער ניט געוואָלט דאָס דער דובנער מגיד זאָל זיך מיט די פּיס שלעפען באַרג אַרויף און האָט געזאָגט:  
 — מילא איד בין עפעס אַנדערש, אַבער אייד רבי, מעג דער פּערד פּיהרען אפילו באַרג אַרויף.

— עס קען זיין — האָט דער דובנער געענטפערט — דאָס אויב דער פּערד זאָל מיר ביי בית-דין של מעלה רופען צו אַ דין תורה, וועל איך געווינען, איד וויל אַבער מיט קיין פּערד ניט האַבען קיין דין תורות, און געה בעסער צו-פּוס.

80

## לאנג לעבען.

דער באַריהמטער ענגלישער שרייבער, וואָלטער סקאָט, האָט שפּאַצירענדיג אין גאָס מיט זיינעם אַ פּריינד דערזעהן, אַן אַרימאָן געהן אַנטקעגען. סקאָט האָט אַריינגעלייגט זיין האַנט אין קעשענע צו געבען עפעס דעם אַרימאָן, אָבער קיין קלענערע מטבע ווי אַ גאַלדענעם פינף דאָלער שטיק האָט ער ניט געפונען. סקאָט האָט דאָס דערלאָנגט דעם אַרימאָן, זאָגענדיג איהם: דאָ האָט איהר פינף דאָלער אָבער געדענקט מיר אַמאָל אַרויסצוגעבען פון דעם רעשמע.

— זאָל אייך דער פּאָטער אין הימעל — האָט דער אַרימאָן גע-  
ענטפערט — בענשען מיט אריכות ימים ווייל ביז איך וועל זיך  
דערמאָנען אייך אומצוקעהרען וועט געהמען אַ לאַנגע צייט.

=□=

81

## וועמעס שטימע איז העכער.

אַ בעריהמטער חזן איז געזעסען מיט אַ גרויסען סוחר און צוזאָמען פאַרבראַכט. דער חזן האָט זיך פאַר איהם געלויבט און באַריהמט זיך דאָס בשעת ער האָט היינטיגען ראשי־השנה אויסגעשריען דעם „הנני העני“ האָבען די ווענט פון שוהל אַ ציטער געטאָהן און זיין שטימע האָט זיך אַזש געהערט אין גאָס.

— אויך מר אַ הויכע שטימע! — האָט דער סוחר געענטפערט —  
ווען איך זאָל פרובירען זאָגען „הנני העני“ וואָלט דאָן די גאַנצע וועלט  
אויפגעציטערט.

=□=

82

## ער וועט איהם שיקען זיין שוואַגער.

אַן אַרימאָן איז געקומען צו אַ גביר בעטען אַ נדבה. אַז דער גביר האָט איהם ענטזאָגט, האָט דער אַרימאָן איהם גענומען סטראַשען דאָס אויב ער גיעט איהם ניט, וועט ער צו איהם שיקען זיין שוואַגער.

— ווער איז דאָס אַזוינס דיין שוואַגער? — האָט דער גביר  
נייגעריג געפרעגט.

— דער מלאך-המות וועלכער האָט מיין שוועסטער צוגענומען!  
האָט דער אַרימאָן שנעל געענטפּרט.



83

ר' ישראל סאַלאַנטער און בערל אַפיקורוס.

בערל אַפיקורוס איז אַמאָל געקומען זעהן דעם נאון און צדיק ר'  
ישראל סאַלאַנטער. ר' ישראל איז דאַמאָלסט געלעגען קראַנק און  
מען האָט קיינעם ניט צוגעלאָזען צו איהם. אַז מען האָט ר' ישראל'ן  
געזאָגט דאָס דער אַפיקורוס בערל וויל איהם זעהן, האָט ער איהם  
געהייסען אַריינלאָזען.

— ווי קומט עס רבי, — האָט בערל געפרעגט — וואָס איהר  
לאָזט מיר צו צו זיך ווערענד אייערע פריינד לאָזט מען ניט אַריין?  
— פאַרשטעהט איהר מיד, — האָט רבי ישראל געענטפּערט, —  
מיינע פריינד, די רבנים און די פרומע בעלי בתים וועל איך קענען  
טרעפען אויף יענער וועלט, אָבער אייך, ווער ווייסט צו איך זעה אייך  
ניט איצט דעם לעצטען מאָל.



84

ווער האָט איהם ערלויבט חתונה צו מאַכען זיין טאָכטער.

אַן אַרימאָן וואָס פלעגט אַרומגעהן איבער די הייזער, פלעגט  
אין אַ געוויסע הויז באַקומען יעדען חודש אַ האַלבען דאָלער.  
קומענדיג אַמאָל נאָך זיין האַלבען דאָלער האָט דער בעל-הבית  
איהם ניט געוואָלט געבען. ער האָט איהם געזאָגט דאָס היינט איז  
ביי זיין טאָכטער חתונה און מוז זיין שפּאַרזאָם אין געלד.

— אָבער, — איז דער אַרימאָן איהם אַנגעפאַלען — מיט וואַסער  
רעכט מאַכט איהר חתונה אייער טאָכטער מיט מיינע פאַרהאַרעוועטע  
און בלוטיגע געלט.



85

ווי טיעף איז די ערד

רעדערדיג צווישען זיך, האַבען צוויי בטלנים גענומען אויסגעפינען  
ווי טיעף עס איז די ערד.



— זאג נאָר זלמן — האָט זיך קלמן אָנגערופען — קענסט מיר  
אפשר זאָגען ווי טיעף איז די ערד?  
— איך ווייס ניט, — האָט ער געענטפערט, אפשר ווייסטו?  
— געוויס ווייס איך! די ערד איז אזוי שרעקליך טיעף דאָס מיין  
זיידע איז אַהין מיט צוואַנציג יאָהר צוריק אַוועק, און איז נאָר ניט  
צוריקגעקומען.

—□—

86

ווי קומט נח אין דער מגילה?

איין בטלן האָט געפרעגט דעם צווייטען:  
— אין דער מגילה שטעהט ונוח באַרבעה עשר, פאַרשטעה איך  
ניט וואָס האָט נח צו טאָהן אין דער מגילה?  
— גאָר פשוט: פורים נעהמען אידען אַ קאַפּעטשקע בראַנפּען,  
און ווי דו ווייסט האָט נח ליעב געהאַט אַ טרונק צו טאָהן האָט ער  
זיך דעריבער אַריינגעכאַפט אין דער מגילה, פילייכט וועט ער קריגען  
אַ שנעפּסעל.

—□—

87

ביליגע זקנים

אַ פּערלער שטעהט אין העסטער סטריט און שרייט אויף אַ קול:  
פינף סענט אַ פאַר זאַקען!  
אַן אַלטער איד איז פאַרבייגעגאַנגען און אַ קרעכץ געטאָהן: גוטע  
יאָהרען האָבען מיר דערלעבט אין קאַלאַמבוס'עס מדינה, אַז מען  
פאַרקויפט אונז צו פינף סענט אַ פאַר.

—□—

88

אַ ברודער צו זיין אייגענעם זוהן.

— ווען ווערסטו בערל — האָט זיך אַ לאַנדסמאַן אָנגערופען —  
דיין זוהן'ס ברודער?  
— וואָס דו ביזט משוגע, חסר-דעה צו נאָר דו רערסט פון שכרות,  
ווי קען איך ווערען אַ ברודער צו מיין אייגענעם זוהן?

— אויב דו וועסט באלאנגען צו דעם זעלבען לאָדזש צו וועלכען דיין זוהן באלאנגט וועסטו ווערען זיין ברודער.

—□—

89.

איז עלענד אויפ'ן בית-עולם.

תשעה-באב נאָך די קינות, האָט זיך די מיסעס אָנגערופען צו איהר גריגע פריינדין אויב זי וויל געהן אויפ'ן בית-עולם.  
— וואָס זאָל איד געהן — האָט זי מיט טרעהרען אין די אויגען געענטפערט — מישטיינס געזאָגט, וועמען איד האָב דאָרטען, אז איד בין עלענד ווי אַ שטיין. אייד אין גוט איהר האָט דאָרטען אַ סך.

—□—

90

ווער איז מעהר משוגע ?

ר' אייזעל איז איינמאָל געווען איינגעלאָדען אויף אַ ברית. דער בעל הברית, וועלענדיג פאַרשאַפען דעם רב נחת-רוח, האָט ער אויפ'ן טיש אַנידער געלעגט זיין ספר, וואָס איז געווען צוזאַמענגעבונדען מיט ר' יצחק אלחנן'ס ספר „באר יצחק“. ר' אייזעל האָט באַמערקט, אַז ר' יצחק אלחנן'ס ספר, איז פריער אין בונד ווי זיינער, רופט ער זיך אַז :

— אַ מאָדנע זאָך, די וועלט זאָגט אַז ר' יצחק אלחנן איז קלאָהר, אַ חכם אַ פּקח, און איד בין משוגע, (אַ משוגענע קאַפּ), לְסוּף האָט מען איהם געבונדען פריער פאַר מיר.

—□—

91

הונדערט דאָלער אַ וואָרט

מען ריהמט לאָרד סוזאַרושען אַז ער איז אַ גליקליכער מענש, אַז ער שרייבט זיינע מעמוואָרען, בעקומט ער אַ דאָלער אַ וואָרט.  
— אַ גרויסע זאָך — זאָגט איינער — איד האָב באַקומען מעהר ווי הונדערט דאָלער פאַר אַ וואָרט, אַ שפּאַס, אַ גרויסער גליק!

— דהיינו?

— איד האָב אַכגעזאָגט נייען ווערטער „הרי את...“ און האָב גע-  
קריגען דערפאַר טויזענד דאָלער און האָב אויך געמאַכט נאָר קליינע  
גליקען...



92

## דער עיקר

ר' ישראל סאַלאַנטער פלעגט זיך נוהג זיין אַליין שטעהן ביי  
זיינע מצות אַכטונג געבען אויפ'ן קנעטען און זיך עוסק זיין אין דער  
מצוה. איינמאָל אַ פאַר פסח איז ער עפעס נישט געזונד געוואָרען,  
און האָט ניט געקאָנט געהן צו די מצות זענען די תלמידים אַליין גע-  
גאַנגען. איידער זיי זיינען אַוועק צו די מצות פרעגע זיי איהם:  
— רבי, אויף וואָס זאָלען מיר בעיקר אַכטונג געבען?  
ענטפערט זיי ר' ישראל:

— דער עיקר זאָלט איהר זעהען, אַז מען זאָל זיך נישט בייזערען  
אויף דער קנעטעריז, זי איז נעבאָד אַ פינסטערע אַ ביטערע אלמנה.



93

## אַ פויער ביז משיח וועט קומען

— נו, זאָג'זשע פויער, — טאַרקעט אַ מלמד דעם אינגעל — „עד  
כי יבא שילח“, ביז משיח וועט קומען, זאָג זשע.  
— „עד כי יבא שילח“ — זאָגט איהם דער אינגעל נאָך — ביז...  
ביז... איד ווייס ניט...  
— ביז ווי לאַנג נאָך וועסטו זיין אַזאַ פויער און ניט געדענקען  
פון דאַנען אַהין? — בייזערט זיך דער רבי.  
— „עד כי יבא שילח“... איד ווייס שוין, ווייס שוין! — דערמאָנט  
זיך דער אינגעל — ביז משיח וועט קומען...



94

## דער בעסטער „דיינו“.

— זאָג מיר נאָר גוטער ברודער — האָט איין לץ געפרעגט דעם  
צווייטען — וועלכער „דיינו“ אין די הגדה געפעהלט דיר בעסער?

— „אלו נתן לנו את ממונם ולא נתן לנו את התורה“ אַט דער „דיינו“ געפעהלט מיר אַמבעסטען.

— גערעכט! אַט די שטיקעל הגדה וועט אפילו אונזערע סאַ ציאַליסטען אויך געפעלען.

—□—

95

### קינדער ווי אין דאָוונען

— האַסטו עפעס פיינע קינדער, בערל? —

— אַט פונקט ווי אין דאָוונען: כולם אהובים, כולם ברורים, כולם גבורים, אַלע ליבענקע, קלאָרענקע, שטאַרקע, נאָר איין פעלער האָבען זיי וואָס „וכולם פותחים“, אַלע עפענען זייערע מיילכלעך און בעטען עסען.

—□—

96

### זיי זיינען אַלע גע'הרג'עט אויף עברי

צעהן רבנים זיינען זיך צוזאַמענגעקומען צו דאָוונען מנחה בצבור. אָבער אזוי ווי רבנים זיינען, לאַ עלינו, גע'הרג'עט אויף עברי זאָגען, האָט קיין איינער פון זיי ניט געוואָלט צוגעהן צום עמוד. אין מיטען איז אַריינגעקומען דער שטאַרטישער בעל-עגלה, און די רבנים האָבען זיך דערפרעהט. זיי האָבען געהייסען דעם פוהרמאַן צו געהן צום עמוד.

— אָבער, — האָט דער בעל-עגלה געזאָגט — זייט וויסען רבותי, דאָס איך בין אויך גע'הרג'עט אויף עברי. מיין מאַמע האָט פון מיר געוואָלט מאַכען אַ רב, און פונקט ווי אַלע רבנים קען איך ניט קיין עברי.

—□—

97

### ניט קיין שטאַרט און ניט קיין שוהל

אַ מאָל האָט כמעט יעדער בעל-הבית געהאַט אַ „שטאַרט“ אין שוהל, היינט ווילען זיי ניט האָבען אַ שוהל אין שטאַרט.

98

## אַלין פאַר געלט

— פאַר וואָס מײן טהײערער, — האָט אַ רבי אױסגע׳מוסר׳ט  
אַ חסיד — ביזטו ניט געקומען צו מיר אױף ימים נוראים?  
— איך האָב געדאווענט מוספים און באַקומען דערפאַר אַ גאַנצען  
הונדערטער, — האָט דער חסיד זיך פאַרענטפערט.  
— געוואָלט! — האָט דער רבי זיך אַ בײזער געטאהן — „ובכן  
תן פחד“ פאַרקױפט מען פאַר געלט?  
— נו, געוויס! — האָט דער חסיד זיך ניט איבערגעשראַקען —  
און איהר רבי פאַרקױפט דעם „ובכן צדיקים“ פאַר געלט.



99

## חרטה

וואָס איז חרטה? — חרטה באַווייזט דאָס אין האַרצען געפֿינט  
זיך נאָר אַ ווינקעלע וואו עס וואוינט אַ שטיקעלע יושר.



100

## מלמדות איז שווערער פון האַקען האַליץ

אַ אינגעל האָט אַמאָל געפרעגט זיין רבי׳ן פון וואַנען עס נעהמט  
זיך דער ווערטעל: „מלמדות איז שווערער פון האַקען האַליץ“.  
— דערלאַנג נאָר דעם חומש וועל איך דיר ווייזען וואָס רש״י  
זאָגט אױף דעם פסוק „מהוטב עציך עד שׁואב ממיד“ — „מלמד“, ד. ה.  
די מלאכה פון מלמדות איז שווערער פון האַקען האַליץ.



101

## אַז מען גיט ניט — נעהמט מען

דער קעלמער מגיד האָט זיך אײנמאָל שטאַרק צוואווארעמט אין  
אַ דרשה און אױסגעשריען: ברידער! איהר גבירים מוזט די אַרימע-  
לײט געבען צדקה, אױב איהר וועט זיי ניט אױסהאַלטען וועלען זיי

שטארבען פון הונגער. דער פסוק זאָגט: „כי לא יחדל אביון מקרב הארץ“, הייסט דאָס אז אַרימע לייט מוזען זיין און וועלען שטענדיג זיין. אויב איהר וועט זיי ניט שפייזען און זיי וועלען שטארבען פון הונגער, וועט איהר ווערען אַרימע לייט, און וועט מוזען אַנקומען צו צדקה.



102

### וועלכער איזוהו ?

צו ר' אהר'לע קארלינער איז געקומען א חסיד, און דערציילט מיט א געוויין, אז ער האָט אַקארשט פאַרלאָרען א פארטפּעל, אין וועלכען עס האָט זיך געפונען זיין גאַנץ פאַרמעגען, זאָל איהם דער רבי געבען א סגולה ער זאָל צוריק געפינען זיין אברה.

— זאָלסט זאָגען 7 מאָל „איזוהו“ — האָט אַ זאָגט געטאָהן ר' אהר'לע, וועלכער האָט צייטענווייס ליעב געהאַט צו מאַכען אַ שפּאַס. צורמאַרגענס איז געקומען דער חסיד צו ר' אהר'לען.

— רבי'ניו, איך האָב געזאָגט 7 מאָהל „איזוהו“ און דאָס געלט ניט געפונען!

— האָסט מסתמא געזאָגט דעם „איזוהו“ פון דאווענען ? מאַכט מיט אַ שמייכלעך ר' אהר'לע, און איך האָב געמיינט דעם „איזוהו“ פון דער נמרא: „איזוהו שוטה המאבד כל מה שנותנים לו“, ווער איז אַ נאַר ? דער וואָס פאַרליערט אַלעס וואָס מען גיט איהם.



103

### דער ריכטיגער סמן

— שוין אַפּגעדאווענט ? — האָט אַ פּאַטער געפרעגט זיין זוהן — ווי איז דאָס מעגליך אין עטליכע מינוט אַפּכאַפּען אַ גאַנצען דאווענען ? — אָבער טאַטע! — האָט דער זוהן געענטפּערט, אַט איז די שפּייעכץ וואָס איך האָב אויסגעשפּיגען צו „עלינו“.



104

„צום גדליהו“ איז אַ קליינער יחסן ביי איהם.

איינער איז אום צום גדליהו אריין ביי זיין שכן אין הויז און געפונען איהם מיט אַ ביסען אין מויל.

— פע! — האָט ער זיך אָנגערופען — ווי פאָסט דאָס ניט אַ איד אין צום גדליהו?

— איד פאָסט ניט צוליעב הריי טעמים — האָט דער שכן איהם געענטפערט — ערשטענס וועט גדליהו פון מיין פאָסטען ניט לעבעדיג ווערען, צווייטענס ווען איד וואָלט געשטאַרבען וואָלט גדליהו אויך ניט געפאָסט און דריטענס מיט וואָס איז צום גדליהו ביי מיר מעהר יחסן פון יום כפור....

—□—

105

### אַ פינפטע קשיא

אַ דער אינגעל האָט געענדיגט פרעגען די פיער קשיות, איז איידער דער פאָטער האָט באַוווּזען איהם ענטפערען דעם תירוץ, האָט ער אויף גיך אַ כאַפּ געטהאָן און געזאָגט: טאַטע, איד האָב נאָך אַ פינפטע קשיא דיר צו פרעגען! איד וויל וויסען פון וואָנען האָסטו גענומען צו מאַכען פסח?

דער טאַטע האָט געלאָסען אַרויסגעזונגען פון די הגדה: „לפיכך אנהנו חייבים“ — איד בין גענוג שולדיג!

—□—

106

### ער וויל וויסען זיין סקול-לעסאָן

אַ אינגעל איז אַמאָל אַרײַן אין אַ גראַסערי און געהייסען געבען איהם פופציג פונט זאָלץ זיבעציג פונט ציבעלע, ניינציג פונט פאַטימאַס, דרייסיג פונט ניס, צעהן לעבלעך ברויט, הונדערט ראָלס, פערציג בייגעל, צוועלף באַקסעס צוויבעק, צוואַנציג באַקסעס ביסקוויט און זעכצעהן דאָזען אייער. דער גראַסערי מאַן האָט דאָס אַלץ איינ־געפאַקט און געפרעגט וואו ער זאָל דאָס צו־שיקען.

— ניט נויטיג, — האָט דער אינגעל געענטפערט — איד האָב נאָר געוואָלט וויסען וויפיעל דאָס אַלעס באַטרעפט, כדי צו וויסען מיין סקול-לעסאָן.

—□—

107

### עס איז נעבאָך זיין אייגענס

אַ איד איז אַמאָל אָפגעברענט געוואָרען. ער האָט זעהר שטאַרק געוויינט, געיאָמערט און געקלאָגט.

האַט איהם איינער געפרעגט: וואָס קלאַנגט איהר אזוי? עס איז דאָך אַ גאַט זאָך! „ד' נתן ור' לקח“, גאַט האָט אייך געגעבען און ער האָט צוגענומען.

— זאָל איך קרענקען, זאָל איך אַ מיתה משונה איינגעהמען — האָט דער נשרף געענטפערט — אויב אפילו איין גראַשען איז געווען פרעמדעס, איך האָב דאָס אַלץ געבראַכט פון דאָרף.



108

### אידישע ערפינדונגען

אַ נומער איד האָט אַ מאָל דערקלעהרט זיינע חסידים, דאָס אידישע ערפינדונגען שטעהען פיעל העכער ווי די גוי'אישע. אָט האָבען די גוים ערפינדען און אייזענבאַהן, ווערט נאָר קאַליע איין שינע איז שוין אויס מיט דעם אייזענבאַהן; זיי האָבען ערפינדען אַ טעלעפאָן, ווערט נאָר איבערגעריסען אַ דראָט און אויס מיט'ן טעלעפאָן.

אַבער אָט האָבען אונזערע תנאים געוואָלט פאַרהיטען אפיקורסים ניט צו עסען אום תשעה באב, האָבען זיי ערפונדען אַ מיטעל דאָס תשעה באב זאָל'מען אין דער פריה ניט לייגען קיין תפילין, וועט דען אן אפיקורוס קענען עסען? זאָל ער עסען אומגעראָווענט...



109

### אַ למדן גיט זיך איין עצה

שבת בייטאָג, דערע אַלטער רב ר' צמח'ל האָט זיך אויסגעשלאָפען נאָכ'ן טשאַלענט ער זיצט און לערנט, עס דורשט איהם שטאַר, עס ווילט זיך אַ גלעזעלע טהיי. נאָר וואָס טהוט מען? ווי קאָן מען עס דערווייזען? אמת, פאַראַן אַ קריסטען ביי דער שנוור, אָבער על פי דין טאָר מען דאָך ניט הייסען אפילו אַ נוי עפעס טאַהן, אויסער הייצען, אָדער אַ פקוח נפש. איז ער געפאַלען אויף איין המצאה, און לערנענדיג אין דער הויך די דינים פון שבת, זאָגט צו זיך:

יאַ, על פי דין טאַהר מען ניט זאָגען, יעקאָטערנא פאַסטאָו סאַמאָוואַר, יעקאָטערינא פאַסטאָו סאַמאָוואַר, עס הייסט אמירה לנכרי...



יעקאטערינא, וואָס האָט פֿון דעם גאַנצען דיאלאג מעהר נישט פאַרשטאַנען, ווי די עטלאַכע גוי'אישע ווערטער, האָט גענומען גלייך, און געשטעלט דעם סאַמאַוואַר, געמאַכט טהיי, וועלכע איז אין אמת'ן כשר און ר' צמח'ל האָט געטרונקען די טהיי מיט אַן אמת'ן עונג שבת, האָבענדיג הנאה סיי פֿון טהיי און סיי פֿון דעם גוטען איינפאַל.



110

### מען העכערט איהם די שכירות

אין אַ קליין פֿרייסיש שטערטעל האָט אימיצער גע' מסר'ט דעם רב, דאָס ער פֿאַהרט אום שבת.

— אויב אזוי, — האָבען די גבאים פֿון שוהל זיך אָנגערופֿען — דאַרף מען דאָך איהם העכערען זיינע שכירות. ער איז דאָך איצט אַ גרעסערער בעל הוצאה.



111

### אַ חדוש וואָס אין שוהל איז ריין

אַ אידענע איז אַריין אין שוהל און אויפהויבענדיג איהרע אויגען צום אַרונ'קודש, הויבט זי אָן פֿרום צו מורמלען: „מה טובו אוהל'ך יעקב, משכנותיך ישראל.“ ווי שעהן און ריין זיינען די ינגע שוהלען, אָבער וואָס איז דאָ דער חדוש? דו האָסט דאָך, גאַטעניו, ניט קיין קליינע קינדער.



112

### אַ שאַד וואָס ער איז געשטאַרבֿען

אין אַ קליין שטערטעל אין לימע איז אַ גוי געשטאַרבֿען אין ניסן. אַ אידענע וועלכע איז פֿאַרבייגעגאַנגען דעם טויטערוואַגען האָט איהם גענומען באַדויערען: אויב שוין יאָ געשטאַרבֿען אין ניסן וואָלט ער כאַטש געווען אַ איד.

113

## זאל זיי גאָט באַצאָהלען

די וואָס זיינען זיך מתעסק בצרכי צבור ווערן על־פי רוב פון פובליקום ניט באַצאָהלט, לא די וואָס מען גיט זיי ניט קיין כבוד באַרעדט מען נאָך זיי און מען טראַכט אויס אויף זיי כל־ערליי בלבולים, און דעריבער זאָגט מען שבת אין „מי שברך“: „וכל מי שעוסקים בצרכי צבור באמונה הקדוש ברוך הוא ישלם שכרם“. אויב פון מענשען ווערען זיי באַצאָהלט מיט שלעכטעס, מוז דאָך גאָט זיי באַצאָהלען.

=□=

114

## דער „כסף משנה“ וועט שוין פאַרענטפּערען.

א גרויסער יחסן האָט זיך משדך געווען מיט א גרויסען גביר פון נידעריגען שטאַם. אז מען האָט איהם געפּרעגט ווי אזוי קומט ער צו טהאָן אזא געמיינעם שידוך האָט ער געענטפּערט: אַלע האַרבע קשיות אויפ'ן רמב"ם פאַרענטפּערט דער „כסף משנה“...

=□=

115

## ווער איז דער בעל־הבית?

א נייער רב איז אָנגעקומען אין א קליין שטעדטעל, און ווע־לענדיג זיך באַקענען מיט די בעל־בתיים, איז ער אַריין אין א הויז וואו מען האָט זיך געהאַלטען אין מיטען א שטאַרקע קריגעריי.

— ווער איז דאָ דער בעל־הבית? — האָט דער רב צוטומעלט געפּרעגט.

— זעצט זיך צו א וויילע, רבי! — האָט דער בעל־הבית גע־ענטפּערט — מיין זוהן און שנור זיינען טאַקע איצט פאַרנומען מיט דער דאָזיגער פּראַגע.

=□=

116

## עושה חדשות

די וואָס זוכען אימער איינצופיהרען אין די שוהלען „חדשות“, נייע מנהגים, מאַכען אַז מחלוקת, ווייל דער „עושה חדשות“ איז אויך א „בעל מלחמות“.

=□=

117

## א חריפות פון אן עלוי'שען קעפעל

א אינגעל מיט א שאַרפען קעפעל האָט אַ מאָל געזאָגט צו אַ בעל-עגלה אויב פון שטערטעל ביו'ן וואַקואַל געדויערט מיט צוויי פּערד אַ שעה, נעהמט דאָך מיט פיער פּערד ניט מעהר ווי אַ האַלבע שעה, טאָ שפּאַנט זשע איין זעקס פּערד וועט איהר אין גאַנצען פאַרשפּאַרען צו פּאַהרען.

=□=

118

## ראש חודש אדר

מען דערצעהלט וועגען דעם גרויסען גאון ר' יהושע העשעל אן ווען ער איז געווען אַ אינגעל, איז ער געווען אַ גרויסער שטיפּער, איינמאַהל האָט ער אין בית המדרש איבערגעקערט די שטענדערס און די בענק און גישט געהערט דעם שמש, וועלכער האָט אויף איהם געשריען.

איז דער שמש אַוועקגעגאַנגען און דערצעהלט דעם פּאָטער. ווען ר' יהושע העשעל האָט דערזעהען דורך דעם פענסטער אַז דער פּאָטער געהט איז ער באַלד רוהיג געוואָרען. געמאַכט זיך, ווי נישט איהם מיינט מען דאָס, ער האָט זיך געזעצט איבער דער גמרא און געלערענט מיט גרויס התמדה אויפ'ן קול.

ווען דער פּאָטער איז אַריין, און איהם געפרעגט, „וואָס בעדייט עס אַזאָ אויפפיהרונג?“ האָט ער גלייך געענטפּערט, אַנווייזענדיג אויפ'ן שמש, „משנכנס אדר (אַט'דער) מרבין בשמחה, דאָס הייסט, אַז עס געהט אַריין אַט דער, דאָרף מען זיך לוסטיג מאַכען, משנכנס אב ממעטין בשמחה, און אַז דער פּאָטער קומט אַריין, דאָרף מען ווערען ערנסט.“

## 119

## א משל פון קעלמער מגיד

זעהר אַפּט הערט איהר זאָגען : איך טהו דאָס כּדי צו פּאַרטרייבען די צייט, אָדער איך האָב קיין צייט ניט. איינער האָט צופיעל און ווייס ניט וואָס צו טהאָן מיט דעם און דער אַנדערער האָט גאָר קיין צייט ניט.

דער קעלמער מגיד האָט אויף דעם געזאָגט אַ שעהנעם משל. ער האָט אַמאָל באַגעגענט אַ דיקען גראַב-באַכניגען מענשען מיט אַ רויטען געזונטען פנים, בלאַזענדיג אַ רויך פון זיין מויל. פּרעגט איהם דער קעלמער מגיד, צוליב וואָס ער רויכערט, האָט ער איהם געענטפּערט, דאָס ער מוז רויכערען כּדי צו פּאַרדייען די פעטע מאַכלים וואָס ער האָט געגעסען. אַביסעל שפּעטער האָט ער אָנגעטראָפּען אַ צווייטען מאַן, וואָס איז געווען דאָר און בלייד, און אויך ער האָט גערויכערט. „צוליב וואָס רויכערט איהר?“ — האָט איהם דער קעלמער גע- פּרעגט. „איך האָב נאָך ניט געגעסען און רויכער כּדי צו פּאַרטרייבען דעם הונגער“, איז זיין ענטפּער געווען. „אוי רבּונו של עולם!“ — האָט דער קעלמער אויסגעשריען — ווען דער גראַבער פּופיק, וואָלט אַ טייל פון זיין עסען געגעבען דעם הונגעריגען, וואָלטען דאָך ביידע ניט באַדאַרפט רויכערען, דער וואָלט זיך ניט איבערגעפּרעסען און דער צווייטער וואָלט זאָט געווען.



## 120

## זיי וועלען אויסשלאָגען די הוצאות

אַן ארץ־ישׂראל משולח איז געקומען קיין רוסלאַנד און פּאַרפּאַהרען צו אַ רב פון אַ קליין שטעטלעך. דער רב האָט דעם משולח פּיין אויפגענומען, האָט מיט איהם פּאַרבראַכט אין דבר־תּורה ביז זיי זיינען אַריבער צו וועלטליכע ענינים. אין מיטען די רייד, רופט זיך אָפּ דער משולח : ווי איך זעה, זייט איהר גאָט צו דאַנקען פּאַר מעגליך, וואָס זשע דאַרפט איהר וואוינען אין הויז־לאַרץ, און איבער הונדערט און צוואַנציג יאָהר האָבען גלגול־מחילות אין די הייליגע לאַנד, בעסער באַזעצט זיך איצט אין ארץ ישׂראל.

— אָבער די חכמים אונזערע זאָגען דאָס וועמען עס איז באַשערט צו ליגען אין ארץ ישׂראל, טראָגען איהם מלאכים אַריבער, — האָט דער רב געזאָגט.

— אָבער אויב איהר קענט פֿאַר אַ פֿאַר הונדערט קארבען פֿאַהרען דאָרט לעבעדיגערהייט, וואָרום זאָלט איהר מטריח זיין די מלאכים אייך אזא ווייטע שטרעקע צו טראָגען? — האָט דער משולח ווידער געפרעגט.

אָבער דער רב האָט איהם אָפגעשלאָגען, זאָגענדיג איהם: דאָס סיי ווי סיי וועט דאָס פֿאַר זיי קיין איבעריגע טרחה ניט זיין. די זעלבע מלאכים וואָס ברענגען משולחים אין חוץ־לאָרץ וועלען איהם אריבערטראָגען קיין ארץ ישראל.



## 121

## אַ מאָדנע קראַנקהייט

— וואָרום גיסטו מיר ניט אָפּ די צעהן דאָלער וועלכע דו האָסט מיט עטליכע וואַכען צוריק ביי מיר געליהען? — האָט איינער אָפּ־געשטעלט זיינעם אַ באַקאנטען אין גאָס.

— ענטשולדיג מיר, איך האָב גאָר פֿאַרגעסען אַז איך בין דיר עפעס שולדיג — האָט ער זיך געפרופט פֿאַרענטפערען — די לעצטע צייט לייך איך, פֿאַר דיר געדאַכט פון אַ קורצען זכרון. — עפעס אַ מאָדנע קראַנקהייט דאָס איז. פון אַלע מחלות ליידיט דער אייגענטימער און פון אַ שוואַכען זכרון, ליידיט גאָר אַז אַנדערער.



## 122

## ווי די ציימען ביימען זיך

פֿאַרצייטענס בשעת משה האָט זיך פֿאַרזאמט אין הימעל און דאָס פֿאָלק האָט זיך פֿאַרכיינקט נאָך גאָט, האָבען זיי זייערע ציערונג געשענקט אַבי צו האָבען אַ גאָט. היינטיגע ציימען אָבער, שענקט מען צוליעב גאָלד און דימאַנטען אוועק גאָט.



## 123

## וואָרום אַ צדיק ליגט טיעף אין דער ערד

עס שטעהט „וצדיק יסוד עולם“, דער צדיק איז דער יסוד פון דער וועלט, דעריבער מוז ער טאַקע ליגען טיעף אין דער ערד.

124

## ער מעג עסען אום תשעה באב

מען האָט איינעם געכאַפּט עסען אום תשעה באב אַ געבראַמטענע קאַטשקע. ער האָט זיך אַבער פאַרטיידיגט דאָס ער איז אַ שוואַכער מענש און איהם איז שוועהר צו פאַסטען.  
האָט זיך איינער אַנגערופען: יא, ריכטיג! ער איז געביך אַ שוואַכער מענש און מעג תשעה באב עסען. דער תנא זאָגט אין פרק: „איזהו גבור הכובש את יצרו“, ווער הייסט אַ „גבור“ דער וואָס צאַמט איין דעם יצר הרע, אַבער דער קען זיין יצר הרע ניט איינהאַלטען איז ער ממילא אַ שוואַכער.



125

## פאַרדרעהט די יוצרות

אַ בעל הבית'ישער אידישער יונגער מאַן האָט געוואוינט אין אַ קליין שטעטלעך. זעהר אַפט פלעגט ער אַפּפּאהרען פון דער היים. צו די פרוי פלעגט ער זאָגען אַז ער פּאהרט פון ביזנעס וועגען. אין אַ צייט אַרום איז מען געוואָהר געוואָרען, אַז דער יונגער מאַן האָט אַ צווייטע פרוי אין אַ דערבייאַגע שטעטלעך, מיט וועלכער ער לעבט ניט ערגער ווי מיט דער ערשטער פרוי.  
זי איז אַוועקגעלאָפּען מי אַ געשריי אין ראַבינאַט אַרײַן, און דערציילט די געשיכטע. דער ראַבינאַט האָט תיכה באַפוילען אַ שמש, ער זאָל גלייך ברענגען דעם יונגען מאַן אין ראַבינאַט אַרײַן.  
— רעב איר, איהר זעהט אויס צו זיין אַ קלוגער יונגער מאַן, ווי קומט דאָס אַז איהר זאַלט אַפּטאַן אַזאַ מין זאָך?

— וואָס איז?

— וואָס הייסט, וואָס איז? איהר מאַכט זיך גע'פּגנ'ט, איהר לעבט מיט נאָך אַ פרוי, איז דער דערבייאַגער שטעטלעך! ווייסט איהר דען ניט פון דעם חרם דרבנו גרשם, אַז אַ איר טאַהר ניט נעהמען קיין צוויי ווייבער?

— רבי טהייערער, — צעוויינט זיך דער יונגערמאַן, — זינט איד האָב חתונה געהאַט, איז מיר דער קאַפּ אַזוי פאַרדרייט געוואָרען, אַז איד לערען אַלעס פאַרקעהרט און מיר דאַכט זיך, אַז רבינו תם האָט

געהויסען נעמען צוויי ווייבער און רבנו גרשם האָט געמאַכט אַ הרם אויף צוויי פּאַר תּפּילין.

==□==

126

זיין וואָרט איז גענוג

מען האָט אַ למדן געפרעגט פּאַרוואָס ער וויל ניט געבען זיין האַנט צו אַ פּרוי, האָט ער געענטפּערט : מיר גלויבט מען אויף מיין וואָרט און באַדאַרף קיין תּקיעת־כּף ניט געבען.

==□==

127

פּאַר וואָס שטעהט דער רב לענגער שמונה עשרה

פּאַרוואָס שטעהט דער רב לענגער פּון אַלעמען שמונה־עשרה ? דאָס איז ווייל אַלע בעלי־בתים טראַכטען נאָר וועגען איין רב און דער רב טראַכט דאָך פּון אַלע בעלי־בתים, דעריבער שטעהט ער לענגער.

==□==

128

עפעס וואָלוועלער

אַ גרינגער בוי האָט געשריבען צו זיין טאָטען אין באַלטערעמאַנץ : „ווייטער קען איך דיר שרייבען, טאָטע טייערער, דאָס איך צאָהל פּאַר באָרד דריי דאָלער אַ וואָד“.

האָט איהם דער פּאָטער געענטפּערט : „עס איז צו טהייער מיין קינד, שעהר אונטער אַ ביסעל, אפּשר וועט קאָסטען עפעס וואָלוועלער“.

==□==

129

דער מת קען נאָך פּאַרבלאַנדזשען

שפּאַצירענדיג אויף אַ בית־הקברות האָט איינער אָנגעטראַפּען אַ מצבה פּון זיינעם אַ באַקאַנטען אויף וועלכע עס איז געווען אויס געקריצט געהויבענע טיטולען און שבּחים.

— אה 1 — האָט ער אויסגערופען — ווען דער מת זאל אַרויס  
פון זיין קבר וואָלט ער צוריקוועגס פארבלאָנדזשעט און ניט געטראָפּען  
דעם וועג. ער אַליין וואָלט דאָך ניט דערקענט דעם קבר אויב ער וואָלט  
אויף די מצבה איבערגעלייענט אַזעלכע שבהים ווי רב, חסיד, ישר  
ונאמן.

—□—

130

ווי עס לוינט איהם

א פאָליסמאן האָט אָפּגעשטעלט אַ קבצן וואָס איז געשטאַנען  
נעבען אַ שוהל, און זיך גענומען בייזערען אויף איהם : וואָס טהוסטו  
נעבען אַ אידישע שוהל, איך האָב דיר דאָך נעכטען געטראָפּען בעמלען  
נעבען אַ קריסטליכע קירכע ? וואָס ביסטו, אַ איד צו אַ קריסט ?  
— איד בין אַ איד, אָבער ביי היינטיגע שלעכטע צייטען קען מען  
פון איין רעליגיאָן קוים אַ לעבען מאַכען.

—□—

131

זאָגט קדיש נאָך איהם

נאָכ'ן מעריב, האָט דער שמש אַ קלאַפּ געטאַהן אויף דער בימה  
און אויסגערופען : אזוי ווי דער פרעזידענט פון שוהל האָט היינט  
יאָהרצייט זאל קיינער ניט וואַגען זאָגען קדיש. נאָך איהם מענען אַלע  
זאָגען קדיש.

—□—

132

די „לויפערס“ פון שושן הבירה

„וישלה ספרים ביר הרצים“, עס איז מערקווירדיג דאָס שוין  
איז שושן הבירה זיינען געווען „לויפערס“ וואָס האָבען זיך געטשעפעט  
צו ספרים.

—□—

133

דער זעלבער „ויהי“

„ויהי בימי אחשורוש“, דער זעלבער „ויהי“ איז געווען „בימי“  
פערדינאָנד און אוואַבעלע, בימי ניקאָליי דער ערשטער, בימי אלכסנדר



דער דריטער, כימי ניקאליי דער צווייטער און אין פארשיעדענע אנדערע צייטען. דער אונטערשיעד איז נאָר אין דעם נאָמען פון מלך, דער "ויהי" בלייבט שטענדיג דער זעלבער.



134

אַלע אין איינעם טויגען אויף כפרות

א חזן וואָס האָט פיעל יאָהרען פאַרנומען אַ שטעלע אין אַ שוהל, איז דעם עולם נמאס געוואָרען, אָבער דער פּרעזידענט האָט ניט געדוּאַנט אַרויס געהן אָפּען געגען דעם חזן, איז געבליבען ביי אַ מיטינג, מען זאָל די פּראַגע שטעלען צום אבשטימען. אַז מען האָט פאַרענדיגט וואוטען, האָט זיך אויסגעפונען, אַז נאָר איין מאָן האָט געוואוט פאַר דעם חזן און די איבעריגע געגען איהם. דעם חזן נעבאָד האָט זעהר פּערדראַסען די געשיכטע ער איז געוואָרען בלייד ווי אַ טויטער.

דעם עולם האָט דאָס אויך אַביסעל פאַרדראַסען, ד. ה. מקפּח געווען יענעם דעם שטיקעל ברויט, איז יעדער צוגעגאַנגען צו איהם און האָט געזאַגט איד בן ניט שולדיג, איד האָב מיין וואוט אָפּגעגעבען פאַר איד, דער איינציגער וואוט איז געווען מיינער און דאָס זעלבע האָט יעדער געזאָגט.

רופט זיך אָפּ דער חזן :

— יא, מיינע ברידער, איינציגווייז זייט איהר יעדער גוט, נאָר אַלע אין איינעם טויגט איהר אויף כפרות.



135

דעם ערשטען מאָל אין אַזאַ „חברותא“

אַ מגיד וואָס איז געווען באַקאַנט אַלס אַ גרויסער למדן און אַ רייכער בעל־הבית, האָט זיצענדיג אין אַ געזעלשאַפט אין וועלכע עס האָבען זיך געפונען זיינע שונאים, זיך באַריהמט דאָס צווישען חזנים איז ער אַ חזן, צווישען תלמידי־חכמים איז ער אַ למדן, צווישען בעל־בתים איז ער אַ בעל־הבית און צווישען רייכע איז אַ רייכער.

— און צווישען הינט? — האָבען זיינע שונאים איהם אונטער־בראַכען.

— אין אזא „חברותא“ געפין איך זיך צום ערשטען מאל — איז זיין ענטפער געווען.

—□—

136

### שיקט דעם הונט אין חדר

א אינגעל איז געגאנגען אין חדר, אין איין האנט האט ער גע- האלטען דעם סדור און אין די צווייטע האט ער געטראגען א בולקע. אויפ'ן וועג איז איהם באפאלען א הונט און ארויסגעריסען די בולקע פון איהם און איז אנטלאפען. דער אינגעל האט א שלידער געטאָהן דעם סדור אויף דער ערד און א געשריי געטאָהן צום הונט: אויב דו האסט ביי מיר צוגעכאפט די בולקע, נעהם אויך דעם סדור און געה אין חדר לעהנען.

—□—

137

### אן אזהרה פאר דרשנים

ביי דעם עמוד איז אָנגעשריבען: „דע לפני מי אתה עומד“, דאָס באַדאַרפען מגידים און דרשנים נעהמען גוט אין זינען דאָס בשעת זיי שמעלען זיך דרש'ענען זאלען זיי וויסען דעם עולם וואָס שמעהט פאר זיי, און ניט זאָגען קיין פּלפּולים וואָס זיי וועלען ניט פאַרשטעהן, נאָר רעדען צו דער זאך.

—□—

138

### ספירה-מעג

פאר וואָס זיינען די ספירה-מעג אומעטיגע ?  
ווייל אז מען הייסט ציילען, ווערט מען אומעטיג.

—□—

139

### אַלין צוליעב א פאלשען קוואַדער

— איך זאָג אייך, — האָט איינער זיך באַקלאָגט — עס איז אזא פאַלשע וועלט דאָס מען טאָר קיינעם ניט געטרויען וואָס א האָר האָט

די ווערט. מיט א חודש צוריק האָט מיר אַ פּערלער אַריינגעשטופּט אַ פּאַלשען קוואַדער, טריי איך שוין דעם גאַנצען חודש איהם אויס-געבען, און עס געהט ניט. איך האָב שוין העכער אַ דאָלער געספּענדעט אויף די קאַרס האָפּענדיג איהם אַרויסצו'פּטר'ען, אָבער יעדעס מאל פּלעגט דער קאַנדוקטאַר מיר איהם אָפּגעבען צוריק. נו, זאָגט איהר אַליין, איז דאָס ניט אַ פּאַלשע וועלט?

—□—

140

אַ רמז אויף קוגעל

דער וואָרט קוגעל מיינט „כגל" און עס שטאַמט פון דער סעודה וואָס יעקב האָט מיט לבן'ען געגעסען אויף דעם הויפּען שטיינער.

—□—

141

ווער קוקט ניט אויף געלט?

— וועלכער מענש קוקט היינטיגע צייטען ניט אויף געלט?  
— אַ בלינדער!

—□—

142

גאָט ליעבט אַרימע לייט

אַ באַווייז דאָס גאָט האָט אַרימע לייט ליעב, וואָס ער האָט אַזוי פּיעל אַרימע באַשאַפּען אויף דער וועלט.

—□—

143

זיי האַלטען פון בן-זומא

די וואָס זיינען פּאַרקאַכט אין קאַרטען שפּיעלען טאָג און נאַכט, האַלטען פון בן-זומא'ס דרש: „ימי חייך — הימים, כל ימי חייך — היללות" און זיי פּאַלגען איהם.

—□—

144

אַמאָליגע און היינטיגע חזנים

וואָס איז דער אונטערשיעד צווישען די אַמאָליגע און די היינטיגע חזנים? די אַמאָליגע פּלעגען זיך נוהג זיין ערב יום-כּפור וועניג

צו עסען כדי זיי זאלען האָבען אַ לייכטען תענית, און די היינטיגע האָבען אַ בעסערען מיטעל: אידער זיי געהען אין שוהל כאפען זיי אַריין אַ גוטען ברעקפּעסט.



145

## אַ גוטער איינפאַל

אַ משוגע'נער האָט אַ מאָל אָנגעכאַפט זיינעם אַ שכן וואָס האָט געוואוינט אויפ'ן צווייטען שטאַק, און געזאָגט: קום לאַמיר אַראָפּ-שפּרינגען פון פענסטער.

— אָבער וואָס דאַרפען מיר שפּרינגען פון אויבען אַראָפּ, לאַמיר בעסער אַרונטערגעהן און אַרויפשפּרינגען פון אונטען, — האָט איהם דער קלאָרער געענטפערט.

— אי, רעכט! — האָט דער משוגע'נער ענטציקט געזאָגט.



146

## אַ געשפרעך מיט אַ לעבעל ברויט

אַן אַרימאָן האָט גענומען מאַכען פאַרווירפע אַ לעבעל ברויט. — איד פאַרשטעה ניט, — האָט ער געזאָגט — וואָס פון מוין הויז ווייכסטו און צו די רייכע קומסטו יעדען טאָג?

— פאַרוואָס זאָל איד פון דיר ניט ווייכען? — האָט די ברויט איהם געענטפערט — אַז איד קום אַריין צו די רייכע, באַשמירט מען מיר מיט קעז און פוטער, מען באַלייגט מיר מיט אַלדאָס גוטס, אָבער ווען איד קום אין אַ נאווענע אַריין צו דיר, כאַפט זיך די גאַנצע הויז געזינד צו צו מיר, מען רייסט מיר שטיקער ווייס און מען בראַקט מיר אַריין אין אַ שיטערען קרופּניק.



147

## ער וויל ניט ריוזקירען

אַ שדכן איז אַמאָל געקומען רעדען אַ פאַרשלוּמפּערטען אָפּ-געלאָזענעם ישיבה-בחור, אַ שדוך. דער שדכן האָט איהם געזאָגט, דאָס ער האָט פאַר איהם אַ שעהנע כּלה מיט הונדערט רובעל נדן.

דער בחור איז גלייך מרוצה געוואָרען אויפ'ן שרוד און שוין גע-  
וואָלט געהן אַנקוקען די כלה.

— אָבער ווי אזוי קען מען אין אזא הילוך געהן אַנקוקען א  
כלה? — האָט דער שדכן געזאָגט. — וואָש זיך פריהער אַרום, קעם  
אויס די האָר און יירניג אויס דיינע מלבושים. דו וועסט זיין  
ריין אויסגעוואָשען און אויסגעצוואָגען, וועסטו קענען געהן זעהן  
די כלה.

— אָבער וואָס וועט זיין אויב איד וועל די כלה ניט געפעלען? —  
האָט דער בחור ניט געוואָלט ריזיקירען זיך אַפּוואָשען און אַראָפּנעהמען  
די בלאַטע פון פנים.

— אויב דו וועסט איהר ניט געפעלען, וועסטו זיך דאָך קענען  
ווידער אויסשמיערען, — האָט דער שדכן איהם געענטפערט.

==□==

148

### געהט ווייסט ווער די הינט זיינען געווען

קומענדיג צוריק פון פריץ, האָט דער פאָכטער דערצעהלט די  
ווייב, דאָס בשעת ער אז געשטאַנען מיט'ן פריץ און גערעדט האָט  
ער געזעהן בערל'ען געהן אויסרינגען פון איהם די אַרענדע, נאָר דעם  
פריץ'ס צוויי הינט זיינען איהם באַפאַלען און אזוי האָט ער דעם  
פאָכט אויסגערונגען אין גלייכען געלט.

— דו מיינסט, — האָט זיין קלוגע אשת-חיל געזאָגט — דאָס די  
הינט זיינען פשוט'ע הינט געווען. דאָס זיינען געווען מיין מאַמע  
און דיין טאַטע, זאָלען אַ ליכטיגען גן-עדן האָבען, וואָס האָבען זיך  
פאַר אונזערטוועגען באַמיהעט.

==□==

149

### א קל-וחומר פון אַ ישיבה-בכור

א ישיבה-בכור האָט זיך אַמאָל אַנגערופען: איך פאַרשטעה ניט  
אויף וואָס מען באַדאַרף האָבען קישענס מה דאָך אז מען לייגט זיך  
זיך אויף איין פעדער איז האַרט, אַ פשיטא שוין אויב מען לייגט זיך  
אויף אַ זאַק פעדערען איז דאָך אורדאי און אורדאי האַרט! נו, איז

דען ניט אַ נאַרישקייט וואָס מענשען שלאָפען אויף קישענס און פּערענעס ?

—□—

150

„אנעים זמירות“ איז די בעסטע שותפות

אַ ישוב'ניק האָט אַמאָל געזאָגט, דאָס די בעסטע שותפות איז צו מאַכען מיט אנעים זמירות. דאָ געהט גלייך אויף גלייך: מיר אַ פּסוק און דיר אַ פּסוק.

—□—

151

שכירות פאר אַ שניידערשען מגיד

חברה שניידערס האָבען אַ מאָל געמאַכט אַן אסיפה דורכצו טראַכטען פלענער פון וואַנען צו צאָהלען זייער מגיד שכירות. האָט איינער פון זיי געמאַכט אַ פאַרשלאַג דאָס זיי זאָלען געבען דעם מגיד אַוועקשטעלען אַ פעסעל, און יעדער איינער פון זיי זאָל יעדען פרייטאָג אַריינגיסען אַ גלעזעל שנאַפּס, וועט דער מגיד האָבען פון דעם זיין חיונה. דער פאַרשלאַג איז אַלעמען געפעלען, און זיי האָבען זיך אונטערגענומען דאָס צו טאָהן.

אַבער אז דער מגיד האָט געוואָלט פאַרקויפען דעם שנאַפּס, האָט ער די גאַנצע פעסעל געפונען פול מיט וואַסער. יעדער שניידער האָט ביי זיך געטראַכט: אַ קליין גלעזעל וואַסער וועט אין אַ פולע פעסעל בראַנפען ניט קענטיג זיין, און אזוי פלעגט יעדער איינער ברענגען וואַסער אנשטאַט שנאַפּס.

—□—

152

דאָס הייסט ניט געשאַלמען

אַ מאַן און אַ ווייב וואָס פלעגען זיך שטענדיג שילמען מיט טויטע קללות האָבען איינמאָל אָפגעמאַכט ביים רב מעהר זיך ניט צו שעלמען, און צו באַוואַרענען זיך האָבען זיי ביידע געשוואַרען פאַר'ן רב דאָס מעהר וועלען זיי פון זייער מויל ניט אַרויסלאָזען אַ קללה. איידער זיי זיינען אַוועק, רופט זיך אָפ די ווייב צום רב: איהר מינט

דאָד רבי, אַז ער וועט האַלטען וואָרט, אַזוי פיעל גוטע יאָהרען מיר  
און מכות איהם וויפיעל קללות ער וועט מיר נאָך געבען אפילו איידער  
מיר וועלען נאָך אַהיים קומען.

—□—

153

צו וואָס אַ קאַרגער איז געגליכען

קאַרגע מענשען זיינען אַזוי ווי אַ שוואַם, וואָס נעהמט אריין  
אַ סך און אויב מען דריקט דאָס ניט שטאַרק, גיט עס גאָר ניט אַרויס.

—□—

154

בעסער זאָל דער מזבח וויינען

— זאָג נאָר לייבעל, — האָט זיך איין יונגער מאַן אָנגערופען צום  
צווייטען — ס'איז אמת וואָס מען זאָגט דאָס דו ווילסט זיך גט'ן מיט  
דיין פרוי. דו ווויסט דאָך וואָס די גמרא זאָגט, דאָס אויב מאַן און  
ווייב גט'ען זיך, וויינט דער מזבח.  
— אָבער איידער איד, זאָל שוין בעסער דער מזבח וויינען.

—□—

155

דער רב עסט אַהן אַ היטעל

— הערסט קלמן, איד בין נעכטען געווען ביים רב פרעגען אַ  
שאלה, האָב איד איהם געטראָפען עסען אַהן אַ היטעל.  
— דו לייקענסט! דער רב וועט אַהן אַ היטעל ניט עסען.  
— געוויס! ער האָט געגעסען אין אַ יאַרמולקע.

—□—

156

עקזאמען פון אַמעריקאַנער קינדער

אַ רעליגיאַנס-לעהרער האָב ביי אַן עקזאמען געפרעגט איינעם  
פון די קינדער פאַר וואָס האָט מען אַדמ'ען אַרויסגעטריבען פון  
גו ערו?

— ווייל, — האָט דער אינגעל שנעל געענטפערט — ער האָט ניט באַצאהלט קיין דיר-הגעלט.



157

### ער האָט געמוזט שטאַרק זינדיגען

א דייטש איז אַמאָל געקומען צו אַ ליטווישען רב אַרויסגעהמען ביי איהם אַ תשובה אויף עסען חזיר. דער רב האָט פיעל נאָכגעטראַכט, און נאָכדעם האָט ער איהם געהייסען יעדען טאָג זאָגען נאָכ'ן דאוונען אַ קאַפּיטעל תהלים. דער דייטש האָט די תשובה אָנגענומען און ער פלעגט יעדען טאָג אָפּהיטען זאָגען דעם קאַפּיטעל תהלים. אין עטליכע חדשים שפּעטער האָט ער געדאווענט צוזאָמען מיט אַ ליטווישען אידעל, זעהט ער ווי דער ליטוואַק נעהמט אַ תהלים און זאָגט געשמאַק אפּשר אַ דרייסיג קאַפּיטלעך תהלים. דער דייטש האָט זיך שטאַרק פאַרוואונדערט און ניט קענענדיג זיך איינהאַלטען האָט ער זיך אָנגערופען: „איך וואָלט קיינמאָל ניט געגלויבט דאָס אזא אידעל זאָל אזוי פיעל זינדיקען און אזוי פיעל חזיר עסען“.



158

### „כורעים“ מיט אַ בולקע

א ישוב'ניק האָט אַמאָל געפרעגט וואָס טהוט מען בשעת מען פאַלט כורעים? די פראַגע האָט ער צופעליג געפרעגט איינעם אַ וויצלינג, און יענער וועלענדיג מאַכען שפּאַס פון דעם אונטערנעמען ישוב'ניק, האָט איהם געזאָגט: איהר ווייסט ניט? בשעת מען פאַלט כורעים כאַפט מען איבער דאָס האַרץ מיט אַ שטיקעל בולקע. קומענדיג דיג אין שוהל האָט דער ישוב'ניק מיטגענומען אַ שטיק חלה. און בשעת דער עולם האָט זיך אויפגעהויבען, האַבען זיי געזעהן דעם ישוב'ניק ליגען און קייען געשמאַק די חלה. עס איז געוואָרען אַ גרויס געלעכטער און דער עולם האָט זיך גענומען צו איהם: סטייטש, ווי טהוט דאָס אַ איד אזא זאך צו עסען יום-כפור און נאָך ווען, ביי כורעים? דער ישוב'ניק האָט זיך אַבער ניט וויסענדיג געמאַכט און געזאָגט: גוט איז איך איהר האָט געזונטע צייהן און עס נעהמט ביי איך ניט פיעל אויפצועסען אַ בולקע, איך האָב אַבער קיין צייהן ניט



און עם מזו ביי מיר געדויערען לענגער. וואָס זשע לאַכט איהר אווי פון מיר?



159

### דאָס הייסט אַ הייליג פּאַלק

אַן אַרימאַן איז אַרײַן נאָך אַ נדבּה, זעהט ער ווי צוויי יונגע לײט זײען צוזאַמען מיט אַ מיידעל שפּילען אין קאַרטען און מאַכען זיך לוסטיג. דער אַרימאַן האָט אַ שאַקעל געטאַהן מיט'ן קאַפּ און אַ מורמעל געטהון: „ישׂראל עם קדושים המה, אַט דאָס הייסט אַ הייליג פּאַלק! איינער פון די יונגע לײט האָט דאָס באַמערקט און געזאָגט: אויב איהר וועט מיר זאָגען די כּונה פון דעם באַקומט איהר פון מיר אַ שעהנע נדבּה.

— פאַר וואָס זאָל איר אײך ניט זאָגען — האָט דער אַרימאַן געזאָגט, — אַמאָל האָבען אירען געמעגט התּונה האָבען מיט עטליכע פרויען אויף אַ מאָל, איז געקומען רבינו גרשום און פאַרבאַטען צו נעהמען צוויי ווייבער. היינט זעה איר ווי צוויי יונגע לײט נעהמען איינע, איז דאָס ניט „ישׂראל עם קדושים המה“ הייסט דאָס ניט אַ הייליג פּאַלק?



160

### קיין זכר ניטאָ

אײן ישיבה בחור האָט געפרעגט דעם צווייטען: פּסח צום סדר לײגט מען אַלץ פאַר אַ זכר: חרוסת, איז אַ זכר לטיט; מרוח, אַ זכר אויף די ביטערניש וואָס די אירען האָבען געפיהלט אין מצרים; פאַר וואָס זשע לײגט מען ניט קיין געלד פאַר אַ זכר? די אירען זײנען דאָך אַרויס פון מצרים ברכוש גדול?

— וואָס פאַרשטעהסטו ניט? — האָט איהם זיין חבר געענטפערט — פון יענע געלט איז שוין לאַנג קיין זכר ניטאָ, אָבער די לײם קעטען מיר נאָך אויך איצט און די ביטערניש איז ביז היינטיגען טאָג פאַר-בלײבען.

161

## ער האָט ווער ס'זאָל איהם בענשען

יוס־טוב אין מיטען חזרת הש"ץ, האָט אַ בעל־הבית באַמערקט זיין שכן צונויפלייגען דעם טלית. ער האָט איהם געפרעגט: וואָס איילט איהר זיך אזוי ר' קלמן? איהר ווילט גאָר ניט וואַרטען אויפ'ן דוכענען?

— וואָס וועט זיין אַז איד וועל וואַרטען? — האָט ער איהם געזאָגט.

— וואָס הייסט? סטייטש, ר' קלמן! די כהנים וועלען דאָך אייך בענשען!

— ניט נויטיג! איד האָב אַ ווייב וועלכע בענשט מיר שוין איבערגענוג.

=□=

162

## ער באַזאָרגט זיך ביים לעבען

מען האָט אַ קלוגען רייכען בעל־הבית געפרעגט, ווי קומט עס וואָס ביידע איידעמס זיינע זיינען כהנים?

— פאַרשטעהט איהר? איד וויל זיך באַזאָרגען ביי לעבען, דאָס די איידעמס זאָלען זיך ניט איבער מיין טויטען קערפּער, שלאָגען איבער דער ירושה.

=□=

163

## בטל בששים

אַ פּוסטער יונג וואָס האַלט זיך פאַר אַ גרויסען חכם, האָט מיר געוואָלט קיבעצען און אַפּשפּאַטענדיג פון דער תורה, האָט ער מיר געפרעגט: זאָגט מיר רבי, אויב איד האָב אַ געשוויר אויפ'ן האַלז און די דאָקטוירים הייסען מיר צולייגען פּוסטער, מעג איד דאָס טאָהן אָדער ניט, צוליעב דעם חשש פון בשר בחלב?

האָב איד געענטפּערט: „איהר מוזט וואַרטען נאָך צעהן טעג, וועט דער געשוויר ווערען זעכציג מאָהל גרעסער, און אויב איהר וועט דאָן צולייגען פּוסטער וועט דאָס בטל בששים ווערען“.

164

## פאר וואָס איז מען היינט מעהר קראַנק

מען האָט מיר געפרעגט: פאר וואָס איז מען היינט מעהר קראַנק ווי אַמאָל, אזוי ראָס מען האָט נאָר צו טאָהן מיט דאָקטוירים? האָב איך געענטפערט: אַ מאָל פלעגט אַ איר זאָגען „יקום פורקן מן שמיא“, די הילף זאָל קומען פון הימעל נאָכדעם האָט מען אויך איינגענומען „חינא“, מעדיצין. היינט אָבער איז אויב מען פיהלט ניט גוט, נעהמט מען גלייך „חינא“ מען לויפט צו דאָקטוירים און מען נעהמט מעדיצין, אַז דאָס העלפט אָבער ניט כאַפט מען זיך איצט צום „יקום פורקן“ און מען זוכט הילף זאָל קומען „מן שמיא“.

—□—

165

## הבל איז געווען געראַטען אין אדם'ען

אָדם האָט געהאַט צוויי זיהן קיין און הבל ווער פון זיי איז מעהר געראַטען געווען אין פאַטער? ווער איז מעהר עהנליכער געווען צו אדם'ן? ווי געוויס הבל. אין פסוק שטעהט דאָך „אדם להבל דמה“.

—□—

166

## זיי ביימען זיך מיט די ראָליען

ביי דער חופה נעהמט די פרוי אָן דעם מאַנ'ס נאָמען, אָבער ביי אַ באַנקראַט נעהמט דער מאַן אָן דעם נאָמען פון זיין פרוי.

—□—

167

## וואָס מיינט אַ לעהרער?

פאַרצייטענס האָט מען דעם וואָס האָט געלערענט מיט קינדער גערופען מלמד, היינט הייסט ער לעהרער. דער נאָמען פאַסט טאָקע פאַר פיעלע אַזעלכע לעהרער. עס מיינט: פוסטע און ליידדיגע יונגען.

168

## אויב ביטער איז כשר

צו דעם גאון ר' צבי לונשיצער איז אַמאָל אן אַרימע פרוי גע-  
קומען מיט אַ שאלה וועגען אַ הון וואָס די גאָל איז ניט ביטער געווען.  
דער רב האָט גלייך דערקענט דאָס די פרוי איז זעהר אַן אַרימע און  
ער האָט געזוכט אַ היתר אויף דער הון. ער האָט געזוכט, געשמעקט  
און געלעקט די גאָל. ענדליך איז איהם איינגעפאַלען, הייסען די  
אידענע אַ לעק טאַהן און איהם זאָגען צו זי פיהלט אַ ביטערניש.  
די אידענע האָט אַ געשריי געמאַהן: אוי, רבי! מיר איז פינסטער  
און ביטער! „כשר, כשר כשר!“ — האָט דער רב אָפּגעענטפּערט און  
מתיר געווען די שאלה.

=□=

169

## מען דאַרף ווערען פרומער

שבת נאַכמיטאג, האָט זיך אָנגערופען אַ פרוי צו איהר מאַן:  
וואָרום האָסטו, היים, היינט געמאַכט אַזאָ קליינעם פייער?  
— היינט האָט מען דאָך געבענשט ראש־חודש אַלול, — האָט ער  
איהר געענטפּערט — און מען מוז אָנהויבען ווערען אַ פרומער האב איד  
דעריבער געמאַכט אַ קלענערען פייער.

=□=

170

## דער „מה נשתנה“ פון אַ רעפּאַרמער

אַ רעפּאַרמער אַז ער זאָגט די הגדה בעדאַרף ער דעם „מה נשתנה“  
אויסטייטשען אזוי: „אַלע נעכט פון אַ גאַנצען יאָהר עסען מיר נאָך  
חמץ אָבער „הליכה הוזה“, די נאַכט פון פּסח, עסען מיר חמץ מיט  
מצה צוזאַמען.“

=□=

171

## אַ קלוגער ענטפּער פון אַ קינד

— שעהם זיך סילי, — האָט זיך אַ מוטער אָנגערופען צו איהר  
זעקס־יעהריגע טעכטערעל — האָסט ווען געזעהן אַז דיין מאַמע זאָל  
האַבען אַזעלכע שמוציגע הענד ווי ביי דיר?

— ניון, מאמע — האט דאס קינד געענטפערט — איך האב ניט געזעהן, אבער דיין מאמע האט יא געזעהן.

==□==

172

### תורה, עבודה וגמילות חסדים

אין אמעריקע זיינען אנגעקומען צוויי אימיגראנטען, פון דער היים גאנץ איינפאכע יונגע לייט, נאר אין אמעריקע האבען זיי זיך איינגעארדענט אין א קאנגרעגיישאן, אזוי אז איינער איז געווארען רעוורענד (רב) און דער צווייטער א חזן.

אמאל איז אין דער געמיינדע געקומען א קלוגער מענש. אז ער האט באטראכט די צוויי פארשוניען וואס פאר א סארט אמטען זיי פארנעהמען, האט ער אויף מיטינג אמאל געזאגט:

תורה, עבודה און גמילות חסדים די זייען אויף וואס די וועלט שטעהט, האבען זיך אמאל באקלאגט, דאס זיי האלטען שמאל, דער עולם האט אויפגעהערט לערנען און מען טהוט ניט קיין מצוות און מען האלט ניט פון צו געבען דעם צווייטען א גמילת חסד.

די תורה זאגט, וואס וועט זיין פון דער וועלט?

— ניש קשה, — רופט זיך אפ דער קול פון הימעל. — כל זמן עם איז פאראן א רב וועט די תורה ניט אויפהערען.

די עבודה האט זיך באקלאגט: אז מען האט אויפגעהערט דאָ ווענען. ענטפערט מען איהר פון הימעל: כל זמן עם עקזיסטירט נאָר א חזן, וועט מען דאווענען.

גמילות חסדים טענה'ט: מען טרויט קיינעם ניט פון האנט, וואָס וועט זיין פון דער וועלט?

— דאגה ניט, וויבאלד עם עקזיסטירט נאָר שמעק טאבאק, בלייבט דער גמילות חסדים גאנץ — ענטפערט א בת קול.

— רבש"ע, טאמע אין הימעל! — האט זיך דער גמ"ח בעקלאגט — זע, מיינע חברים האסטו איבערגעגעבען אזוינע צוויי זויכטיגע לייט, דעם רב און דעם חזן און מיך פטרסטו מיט א שמעק טאבאק, פאר וואָס קומט דאָס מיר אזוי?

שרעק זיך ניט — האט דער בת-קול געענטפערט — דער רב און דער חזן זיינען קיין שמעק טאבאק אויך ניט ווערטה.

173

## צוליעב וואָס אַמעריקא דאַרף האָבען אַ רב

אַמעריקע דאַרף האָבען אַ רב אויף בייזע חלומות. אַז עס חלומ'ט זיך אַ גוטער חלום, האַלט מען פאַר זיך. אַ שלעכטען ברענגט מען צום רב פּוּתֵר חלום זיין.

=□=

174

## ער וויל זיך ניט „פייטען“

אַ מלמד איז געזעסען מיט זיינעם אַ תלמיד אַן אַמעריקאַנער אינגעל, און געלערענט מיט איהם די משנה אין בבא מציעא: „שנים אוּחזין בטלית“. דער רבי פאַרטייטשט איהם: „שנים אוּחזין בטלית, אַז צוויי האָבען געהאַלטען אַ בגד, זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, איינער טענה'ט: איד האָב דאָס געפונען און דער צווייטער טענה'ט אויך דאָס זעלבע“. דער רבי רייסט זיך דאָס האַרץ, ער וויל די משנה אַריינהאַקען דעם אינגעל אין קאַפּ. דער אינגעל זיצט זיך אָבער ווי ניט איהם מיינט מען. דער רבי הויבט אַן צו שרייען: „זאַגזשע פּויער, זאַגזשע באָם דעם פּשט“, אָבער דער אינגעל הויבט זיך אויף, פאַרמאַכט די גמרא און זאָגט: איד וויל ניט לערנען אַזאַ גמרא וואו צוויי קריגען זיך איבער אַ בגד. זיי וועלען געוויס זיך באַלד נעהמען „פייטען“, און די מאַמע האָט מיר אָנגעזאָגט ניט צו שטעהן דאָרט וואו מען „פייט“ זיך.

=□=

175

## אַמעריקאַנר מלמדים

אין דער הגדה שטעהט: „ויהי שם לגוי, מלמד“. וואו עס האָט זיך ערגעץ אין פּוילען און גאַליציע געפונען אַ „גוי“, איז ער אַריבער-געקומען קיין אַמעריקא און דאָ געוואָרען אַ „מלמד“.

=□=

176

## ביי וועמען „מרור“ איז אַן אַרטיקעל

מרור איז אַזאַ אַרטיקעל וואָס אַרימע-לייט האָבען עס אַ גאַנץ יאָהר און רייכע — פּסח אויך ניט...

177

מיט א באַרד איז מען א „רב“

מען האָט מיר אַנומעלט געפרעגט פאַרוואָס האָט מען דעם רב אין רוסלאַנד גערופען רב מיט אַ קמץ, און דאָ אין אמעריקא הייסט ער רב מיט אַ פתח?

מיין ענטפער איז געווען: אין רוסלאַנד האָט דער רב געהאַט אַ באַרד אונטער די וואַנצעס, האָט דאָס אויסגעזעהן ווי אַ קמץ, און דער רב איז דעריבער געווען אַ ראַב; דאָ אין אמעריקע וואו די רבנים גאָלען די בערד און מעהר ווי די וואַנצעס לאָזען זיי ניט, איז ער אַ באַ'פתח'טער ראַב.

דערזעלבער מאַן האָט מיך אויך געפרעגט: ווי זאָל מען אַנרופען די רבנים וואָס זיינען אין גאַנצען אָפגעשונדען אָהן אַ באַרד און אָהן וואַנצעס?

— אַט אַזא באַדאַרף מען רופען דאָקטאָר, ווייל ער ווייסט פון אַידישקייט אַ קרענק, — איז מיין ענטפער געווען.



178

אַ טענה צום רבוננו של עולם

רבי לוי יצחק באַרדיטשעווער זכרוננו לברכה, איז שטענדיג געווען אַ מליץ יושר אויף אידען און אפילו אויף דעם ערגסטען האָט ער געפונען אַ זכות.

ער האָט זיך אַמאָל גענומען אויס'טענה'ען מיט'ן רבוננו של עולם, בזה הלשון: „הער זיך איין רבוננו של עולם! אויב דו וועסט האָבען צופיעל טענות אויף דיינע קינדער, די אידען, וועל איד אויף דיר אויסזאָגען... און איד האָב אויף דיר אוסצוזאָגען, גאַרניט קיין שעהנע זאָך און דאָס איז: אויב דו זאָנסט אַז אידען טויגען ניט, וועל איד זאָגען אַז דו לייגסט אַלע טאָג פסול'ע תפילין. אין אונזערע תפילין שטעהט דאָך געשריבען „שמע ישראל“ און מיר זאָגען דאָך „אתה אחר“, און אין דיינע תפילין שטעהט דאָך אויך געשריבען „ומי כעמך ישראל גוי אחר“. היינט אויב דו וועסט זאָגען אַז די אידען טויגען ניט, הייסט דאָך דאָס פסול'ע אידען, קומט דאָך אויס אַז דו לייגסט פסול'ע תפילין.

179

## דער חיבור איז געגען דער וועלט

א יונגער רב האָט זיך מתקנא געווען אן די אַלע רבנים וואָס זיינען מחברים פון פאַרשיערענע ספרים און זייער נאָמען ווערט באַוואוסט אין דער וועלט.

ער האָט זיך אַוועקגעזעצט שרייבען אַ חבור, איבער וועלכען ער איז געזעסען אַ פּאַר יאָהר צייט. ווען ער איז געוואָרען פאַרטיג איז ער געפּאָהרען צו דעם בריסקער רב בעטען פון איהם אַ הסכמה אויף זיין ספר כּנהוג.

דער בריסקער רב האָט דורך געקוקט אויבען אויף דעם חבור, און זאָגט איהם:

- איך קאָן דיר ליידער קיין הסכמה ניט געבען.
- פאַר וואָס? — האָט ער הכּנעה'דיג געפרעגט.
- ווייל, פאַרשטעהט איהר מיך, איהר געהט גענען דער וועלט.
- דהיינו, מיט וואָס?
- אָט אַזוי זעה איך, פון דיין חבור.

מיינענדיג אַז ער האָט עפעס מחבר געווען צו הויכע געראַנקען, בעט ער ביי דעם רב, ער זאָל איהם זאָגען מיט וואָס איז ער גענען דער וועלט.

ענטפּערט דער רבי:

די גאַנצע וועלט איז זיך נוהג מאַכען פון שמאַטעס פאַפיר, און איהר האָט געמאַכט פון פאַפיר שמאַטעס.



180

## ער איז גרעסער פון רמב"ם

דער מלכו"ם האָט אַמאָל געזעהן אַ רייכען אידען עסען חזיר. האָט ער זיך אָנגערופען: עס ווייזט אויס דאָס איהר זייט גרעסער פונ'ם רמב"ם. דער רמב"ם זאָגט, דאָס ער ווייסט ניט דעם טעם פון אסור חזיר, און ווי איך זעה ווייסט איהר יאָ דעם טעם...



181

## דער ריכטיגער באַנק־קוועטשער

א רייכער מעמבער אין מיין שוהל, וואָס האָט אויף מיר געהאַט אַ כּעס, האָט מיר אויפגעוואָרפּען דאָס איד בּין אַ באַנק־קוועטשער. — אַזעלכע באַנק־קוועטשער ווי איד און מיין גלייכען, — האָב איד איהם רוהיג געענטפּערט — האָבען די וועלט קיין רעה ניט גע־טאָהן. אדרבה, אַ דאַנק אונזער באַנק־קוועטשען האָט איהר רבנים, דרשנים און תּלמיד־חכמים וואָס פּאַרשוניען די וועלט מיט זייער תּורה, אָבער בשעת איהר האָט דאָ ניט לאַנג אַ קוועטש געטאָהן די באַנק און געמאַכט אַן „אַנזעצעל“ האָט איהר נעבעך צוגעקוועטשט אַלמנות און יתומים, אונגליקליך געמאַכט הונדערטער מענשען. ווי עס ווייזט אויס, זייט איהר דער ריכטיגער באַנק־קוועטשער.

=□=

182

## מעג זי טרינקען ?

מען האָט מיר אַנומעלט געשיקט רופּען צו אַן אַלטע רייכע פּרוי וועלכע איז געלעגען קראַנק, צו זאָגען ודוי מיט איהר. נאָכ'ן אַפּזאָגען האָט זי זיך צו מיר געווענדעט מיט אַ שאלה: מעג איד, רבי, נעהמען אַ טרונק וואַסער צו איד מוז שוין שטאַרבען ?

=□=

183

## „קלאַב“ בלשון רבים

איינער האָט מיר געפּרעגט: ווי אזוי רופּט מען בלשון רבים אַ „קלאַב“? — עס איז גאָר פשוט — האָב איד געענטפּערט, — דער רבים פון „קלאַב איז „כלבים“.

=□=

184

## ער קלייבט געלט

פיעלע זאָגען: אַט יענער האָט געלט ווייל ער קלייבט. עס איז אָבער אַ גרויסער ליגען. ווען ער וואַלט געקליבען, וואַלט ער ניט געהאַט. דוקא ווייל ער קלייבט ניט נאָר ער נעהמט, האָט ער.

185

## ער בעט איהם ניט צו פאראיבעל האַבען

א הונגעריגער אַרימאָן איז מיטאנגייעט אַרײַן אין אַ רײכע הויז און געטראָפּען דעם גביר זיצען איבער אַ פעטען מאָלצײט און געשמאַק געגעסען. דער אַרימאָן האָט געבעטען מען זאָל איהם עפעס דערלאָנגען צו עסען. דער גביר האָט איהם אָבער ענטזאָגט, און צוויי מאָהל געזאָגט: האָט מיר קײן פאַראיבעל ניט, איד האָב אײך גאָר ניט וואָס צו געבען.

— האָט איהר מיר קײן פאַראיבעל ניט — האָט דער אַרימאָן איהם נאָכגע'חזר'ט — איד בעט אײך האָט רחמנות אויף אַ הונגעריגען, האָט מיר קײן פאַראיבעל ניט וואָס איד בעט אײך אַ צווייטען און אַ דריטען מאָל.

דער גביר האָט זיך געוואונדערט וואָס דער אַרימאָן בעט איהם עטליכע מאָל ניט צו פאַראיבעל האַבען, און האָט איהם געפרעגט די אורזאַכע.

— געוויס דאַרף איד אײך בעטען ניט צו פאַראיבעל האַבען, — האָט דער אַרימאָן דערקלעהרט — די גמרא זאָגט „בומן שבית המקדש היה קיים, מזבח היה מכפר, ועכשוו שלחנו של אדם מכפר“. אויב אַ איד עסט כשר'ע שפּײַז מאַכט אַ ברכה, זאָגט דבר־יתורה, בענשט און רופט אָן אַרימאָן מיט־עסען מיט איהם, ווערט דער טיש פּונקט ווי גאָט'ס מזבח. אײז, וואָלט איהר מיר געגעבען עסען, וואָלט איד דאָך אײער כּפּרה געווען און איהר וואָלט מיר טאַקע באַדאַרפט בעטען איד זאָל אויף אײך ניט האַבען פאַראיבעל, אָבער אז איהר האָט מיר ניט געוואָלט געבען עסען, האָט זשע ניט פאַראיבעל אויף מיר און ווערט מײן כּפּרה.

—□—

186

## ווי אַזוי מען האָט זיך צומהײלט מיט די צובראָכענע לוחות

ווען משה האָט צובראָכען די לוחות, איז אין אײן זײט געפאַלען לאַ'ס — ניט — און אויף די צווייטע זײט די תּגנוב'ס, תּנאף, תּחמוד. צופּעליג זײנען די לאַ'ס געפאַלען אין דער זײט וואו די אַרימע לײט זײנען געשטאַנען און דער תּגנוב און די אַנדערע זאַכען, זײנען אַנגעקומען צו די גבירים.

187

אויך מיר א רב

אין א שטערטעל האָט מען אויפגענומען א רב, א גרויסער למדן און צדיק. אַלע בעלי־בתים זענען העכסט צופריעדען געווען פון איהם, נאָר איין בעל־הבית קומענדיג א מאָל פון א באַזוך אין רב'ס הויז האָט זיך אויסגעדריקט: וואָס מאַכט איהר דאָס אַזאָ זענען פון אונזער רב? ביז ער האָט מיר אויפגענומען האָב איך אפשר העכער א שטונדע געוואָרט, ווייל ער איז געזעסען פאַרטיעפט איבער א גמרא און געלערענט. וואָס איהר האָט שוין ניט געקענט באַקומען א רב וואָס קען שוין לערנען, און ניט נעהמען אַזאָ רב וואָס לערנט ערשט?

==□==

188

פאַר וואָס ער ווערט אויס מעמבער

אַז עס שטאַרבט א מעמבער, איז בשעת מען לאָזט דעם נפטר אַראָפּ אין קבר, שרייט דער שמש אויס: „זייט וויסען ר' דוד איהר זייט אַפגעזאָגט פֿון אונזער חברה“. דאָס זאָגט מען איהם אָפּ פון דער חברה, ווייל ער הערט אויף צו צאָהלען..

==□==

189

א שנעפסעל קען ער אַליין קויפען

ביי אונז אין שטערטעל איז געווען א איד א גרויסער אַרימאָן און וויצלינג, מיט'ן נאָמען יאַסעל לאַטומניק. ער פלעגט שטענדיג בעטען צו גאָט: „רבוננו של עולם! דו גיב מיר נאָר „לחם לאכול“ ברויט צו עסען „ובגד ללבוש“ און א בגד אויף אַנצוטאָהן, דאָס וויל איך פון דיר, און א שנעפסעל וועל איך זיך שוין אַליין קויפען.

==□==

190

אוי האָט ער זיי געגעבען

אַז דער רב זאָגט א גוטע מוסר־דרשה, איז ווען דער עולם צוגעהט זיך, קענט איהר איינעם הערען זאָגען צום אַנדערען: אוי, האָט ער זיי

געגעבען! אוי האָט ער זיי געגעבען! זיך, דעם „שעהנעם איד“ נעהמט  
ער אָבער אַרויס פון כלל.

—□—

191

### מען קען איהם גלויבען

אַן אַרימאַן האָט זיך אַמאַל אָנגערופען: רבונו של עולם, גיב מיר  
צוויי מאָל הונדערט טויזענט דאָלערן איד פאַרזיכער דיר דאָס אַ  
העלפט פון דעם וועל איד אַוועקגעבען אויף צדקה. נאָר טאַמער  
גלויבסטו מיר ניט, צוטייל דו אַליין אַ העלפט און די הונדערט טויזענט  
דאָלער גיב מיר.

—□—

192

### וואו זיינען די אידישע שוהלען?

אַז עס קומט אין אַמעריקא אַ רב אָדער אַ דרשן, פיהרט מען דעם  
נאַסט אין די שוהלען און מען ווייזט איהם אָן אַ ליטווישע שוהל,  
אַ פּוילישע, אַ רוסישע, אַ רומענישע, אַן אונגאַרישע און וואָסערע  
שוהלען איהר ווילט נאָר אַליין, אָבער אַ אַידישע שוהל איז  
ניט צו זעהן.

—□—

193

### אַ נדבן אויף זיין ווייביס יאָהרען

דער רב פון מיין געבורטס שטעטלעל איז קראַנק געוואָרען און  
געוואָרען אַ נוטה למוות. אין שטאָרט איז געוואָרען אַ גערודער, און  
אַלע אידען זיינען געלאָפּען ראַטעווען דעם אַלמען רב. אין די בתי  
מדרשים האָט מען תהלים געזאָגט און פיעלע בעלי בתים האָבען אויף  
זיך גענומען דעם רב'ס יאָהרען צו פאַרלענגערען, מיט דעם וואָס יעדער  
איינער וועט איהם שענקען עפעס פון זיינע יאָהרען. אייניגע האָבען  
געגעבען אַ טאַג, אַ וואָך, אַנדערע עטליכע האָבען מנדב געווען עטליכע  
חרישים.

אין מיטען שפּרינגט אַרויס אַ שניידער און גיט אַ געשריי:  
רבתי, איד בין וויליג צו שענקען דעם רב גאַנצע צוואַנציג יאָהר!

דער עולם איז געבליבען געפלעפט. אויף אזא נדבה פון א פשוט'ן שניידער, האָט זיך קיינער ניט געריכט.  
 אז מען האָט איהם געפרעגט: ווי אזוי ער ערלויבט זיך גאנצע צוואנציג יאָהר אוועקצוגעבען, האָט ער מיט אַ שמייעל געענטפערט: איך גיב דען מיינע, מיין ווייב'ס יאָהרען בין איך מנדב!



194

ער האָט דעם טאַמען אין דער ערד

אַ טאַמע מיט אַ זוהן זיינען געזעסען און געשפּיעלט אין קאַרטען. פרעגט דער זוהן דעם טאַמען, וואָסערע קאַרטען ער האָט. „טייזפּיק“, האָט דער טאַמע געענטפערט. „אויב אזוי“, רופט זיך אָפּ דער זוהן, „האָב איך דיר טאַמע, אין דער ערד. אַט האָסטו מיינע קאַרטען“.



195

ער האָט די קאַפּ אין דער ערד

מיינער אַ פּריינד אַ גרויסער לערנער מיט אַן עלוי'שען קאַפּ, האָט אָבער ניט געקענט באַקומען אַ שטעלע און האָט זיך גענומען צו פּערלען, און דערביי ניט שלעכט אויסגעמאַכט. ער פלעגט יעדען טאָג קומען פינקטליך צו מיר, און ביי אַ גלעזעל טהיי פלעגען מיר פאַרברענגען אין דברי תורה.

איינמאָל איז ער פּלוצלונג נעלם געוואָרען און האָט אויפגעהערט צו קומען מיר באַזוכען. אַז עס זיינען פאַריבער עטליכע טעג, בין איך איהם געגאַנגען אויפזוכען, און ווי דערשראָקען בין איך געוואָרען דערזעהענדיג איהם ליגען מיט דעם קאַפּ זיינעם אויף דער ערד און די פּיס אויפ'ן בעט, און אזוי ליגענדיג האַלט ער אַ צייטונג אין די הענט און ליענט אויפ'ן קול די טאַגנייעס.

— וואָס איז מיט אייך? — האָב איך אַ דערציטערטער געפרעגט.  
 — גאָרניט. אזוי איז עס אין אַמעריקע, די קאַפּ ליגט אין דער ערד, דער עיקר זוכט מען די הענט און פּיס צו געהן. נו, מיינע פּיס באַדאַרף איך אַרויפצוקלעטערען מיט מיין וואַרע אויף די שטינגען, דאַרפען זיי דעריבער ליגען אין בעט אַפּרוהען זיך, מיין קאַפּ — מיין

תורה, — איז ניט קיין אומגליק אויב ער וועט ליגען אויף דער ערד.  
ווער דארף דאס האַבען?

—□—

196

די „חיות הקודש“ פון אַ שוהל-פרעזידענט  
שבת נאָכ'ן דאווענען האָב איר געזעהן ווי אַ שוהל-פרעזידענט  
איז אַרויס פון שוהל, האָט זיך אַריינגעזעצט אין זיין אויטאָמאָביל  
און מיט אַ שטאַלצע מינע אַוועקגעפּאָהרען. איר האָב אויף איהם גע-  
זאָגט: „המתנאה על חיות הקודש“, דער פרעזידענט וואָס גרויסט  
זיך מיט זיין גאָוה אויף די „חיות הקודש“ די אידעלעך, זיצט אויבען-אַן  
נעבען ארון הקודש און בלאָזט פון זיך, איז בשעת ער געהט אַרויס  
פון שוהל „נהדר בכבוד על המרכבה“, זעצט זיך מיט אַ שטאַלצע מינע  
אַוועק אין אויטאָמאָביל און פּאָהרט, ניט רעכענענדיג זיך מיט קיינעם  
מיינונג.

—□—

197

אַ וכוּח מיט אַ מיסיאָנער

אַ מיסיאָנער האָט געוואָלט פאַרפיהרען אַ וכוּח מיט אַ אידען,  
זאָגט ער איהם: „דיין גאָט איז שוין אַלט איז דען ניט גלייכער צו  
גלויבען אין זיין זוהן וואָס איז פיעל אינגער פון איהם?...“  
דער איד האָט איהם אָבער איבערגעשלאָגען אין מיטען: דער  
זוהן איז שוין אויך ניט אַזוי יונג, ער איז שוין אַ צוויי טווענט יאָהר  
אַלט, איר וועל שוין בעסער וואַרטען אויפ'ן אייניקעל.

—□—

198

אַפּנעטהאַן איהם אויף טערקיש

אַן אפיקורוס האָט געוואָלט עסען יום-כּפור, האָט די ווייב צו-  
נעכאפט די קוואַרט, ער זאָל ניט האַבען מיט וואָס צו וואַשען זיך.

—□—

199

פּורים-שפיעל

המנ'ס מפלות און אידישע שמחות, זיינען טאָקע ניט מעהר ווי  
אַ פורים-שפיעל.

200

## ווען מאן און פרוי פאלגען זיך

ווען דער מאן זאל פאלגען זיין ווייב און זי איהם, וואלמען ארום  
 גוטע פאלגען...  
 =□=

201

## אז מען פארלאזט זיך אויף איוואנען

א ישוב'ניק האט אמאל פארגעסען דעם חשבון פון די טעג  
 און ניט געוואוסט צי היינט איז דאנערשטאג אדער פרייטאג, איז  
 איהם איינגעפאלען אַבבראָטען אַ לעבערעל און צו אַרײַנטראַגען צו  
 זיין שכן איוואן און זעהן אויב ער וועט דאָס עסען איז אַ סימן דאָס  
 עס איז דאָנערשטאג, וועט ער דאָס ניט עסען איז פרייטאג.

דער פויער האָט ניט געמאַכט קיין לאַנגע שהיות. גלייך ווי ער  
 האָט דערשמעקט דעם לעבערעל, האָט ער איהם איינגעשלונגען און  
 זיך שטאַרק באַסמאַקעוועט מיט איהם. ביים ישוב'ניק איז קיין שום  
 צווייפעל ניט געווען דאָס היינט איז דאָנערשטאג.

ער האָט איינגעשפּאַנט אַ פּוהר, גענומען אַ קעלבעל און געפּאַהרען  
 אין שטאַרט קוילענען איהם לכבוד שבת.

אז ער איז צוגעקומען צום שוּחט, איז שוין געווען נאָך ליכט-  
 בענשען. דער ישוב'ניק האָט מיט כעס אויסגערופען: „היינט געה  
 ריכט זיך דאָס איוואן, אַ בראָד צו זיין קאַפּ, וועט פרייטאָג עסען  
 אַ לעבערעל!“  
 =□=

202

## א „מוסר-השכל“ פון אַ שוסטער

אין קאָוונא האָט געלעבט אַ שוסטער, וואָס פלעגט געהן איבער די  
 הייזער און אויפנעהמען אַלמע שיד צו פאַריכטען.  
 אַיינמאָל איז ער פאַרבייגעגאַנגען ר' ישראל סאַלאַנטער'ס  
 פענסטער, און געפרעגט: „רבי, איהר האָט גאַרניט צו פאַריכטען?“  
 ר' ישראל האָט זיך שנעל אַ הויב געטאַהן, האָט גענומען אַרומ-  
 לויפען איבער'ן שטוב, און מיט טרעהרען אין די אויגען צו זיך גע-

זאָגט : דער שוסטער האָט דאָך מיר מיט זיין פּראָגע, ארויפגעפיהרט  
אויפ'ן אמת. איד האָב דאָך גענוג צו פאָריכטען מיינע מעשים.



## 203

## ביזנעס איז ביזנעס

א באַוואוסטער גנב איז געשטאַרבען, און חברה גנבים האָבען  
אַראַנזשירט אַ געהויבענע לוייה. ווי צו אַלע גרויסע לוייות זיינען  
געקומען אַ סך מיט צדקה־פּושקעס, און די גנבים האָבען זיך טאַקע  
געלאָזט דערקענען וואַרפענדיג אין יעדער פּושקע היבשע מטבעות.

אויפ'ן בית הקברות האָבען זיי באַגעגענט אַ יונגע ווייבעל  
שטעהענדיג מיט אַ פּולע פּושקע פאַר עפעס אַן אַנשטאַלט. איינער  
פון די גנבים האָט אין דער פּושקע אַריינגעוואַרפען אַ גאָלדענעם פינף  
דאָלער שטיק, אָבער געהענדיג צוריק האָט ער פון דער ווייבעלס הענט  
אַרויסגעריסען די פּושקע.

די ווייבעל איז איהם נאָכגעלאָפּען און געפרעגט : איד פאַרשטעה  
אייד ניט, איהר האָט דאָך אַריינגעוואַרפען אַזאַ גרויסע נדבה, טאָ ווי  
כאַפט איהר נאָכדעם אַוועק די גאַנצע פּושקע ?

— צדקה איז צדקה, און ביזנעס איז ביזנעס ! — האָט דער גנב  
געענטפּערט.



## 204

## ער וויל זיך ניט מישען אין מחלוקת

מען האָט געפרעגט אַן אַפיקורוס וואַרום ער לייגט ניט קיין תּפּילין?  
האָט ער געענטפּערט : אין תּפּילין לייגען איז פאַראַן אַ מחלוקת  
צווישען רש"י און רבינו תּם, און אַזוי ווי ער וויל זיך ניט אַריינמישען  
דעריבער לייגט ער גאָרניט קיין תּפּילין.



## 205

## אַמאָליגע און היינטיגע אַפיקורסים

אַמאָל איז אַן אַפיקורוס געגאַנגען אַהן אַ היטעל אָבער מיט אַ  
קאַפּ, היינטיגע אַפיקורסים געהען אַהן אַ היטעל און אַהן אַ קאַפּ.



206

## דער אונטערשיעד צווישען דאקטוירים און מגידים

דער דאקטאר-מעדיצין היילט דעם קראנקען קערפערליך און דער מגיד איז דער דאקטאר וואס היילט דעם גייסט, די נשמה. דער אונטערשיעד צווישען זיי איז: דער ערשטער אז ער זאגט אָפּ (דעם לעבען), ווערט אַ געוויין און אז דער צווייטער זאגט אָפּ (זיין דרשה), ווערט מען מלא שמחה.

—□—

207

## דער זין פון אסתר-תענית

אָנשטאַט אסתר-תענית רופען די דייטשען תענית-אסתר, דאָס איז ווייל אין יעדער תענית עסט ער ...

—□—

208

## מצה צוזאמען מיט מרור

איז די הויז וואו עס איז דא מצה (קריעג), דאָרט איז אויך דאָ מרור.

—□—

209

## זי איז שוין באַרוהיגט

אַ מאַן האָט זיין פרוי דערצעהלט דאָס ער האָט זיך אינשורט אויף פינף טויזענט דאָלער.

— לאַנג לעבען זאָלסטו מיין מאַן, — האָט די פרוי מיט פרייד אויסגעשריען — איצט וועל איך ניט דארפן יעדעס מאָל ציטערען טאַמער פאַסירט זיך עפעס מיט דיר.

—□—

210

## ער איז אַ גרעסערער צדיק פון רב

„איך גלויב“, האָט זיך אַ לץ אָנגערופען, „דאָס איך בין אַ גרעסערער צדיק פון אונזער רב, זאָל לעבען. אַט איז ער דעם גאַנצען יום-כפור געזעסען אין שוהל, בשעת איך בין געשטאַנען אויף שפּילקעס.“

211

## המז'ים תליה

ווארום איז געווען דער בוים, די תליה וואָס המן האָט אָנגעגרייט, פופציג איילען די הויך? די גמרא זאָגט: „אשר הכין לו — לו הכין“, עם הייסט המן האָט די תליה אויפגעשטעלט פאַר מרדכי'ן, אָבער אין דער אמת'ן האָט ער דאָס אָנגעגרייט פאַר זיך זעלבסט, ווייל די חכמים זאָגען: „מרחיקין את הנבלה מן העיר חמשים אמה“, אַ נבלה דאַרף מען פופציג איילען דערווייטערען פון שטאָרט און אַלע ווייסען דאָס אַ גרעסערע נבלה ווי המן איז ניט געווען, און דעריבער האָט ער אויסגעמאַרקירט דאָס די תליה זאָל זיין פופציג איילען די לענג.

—□—

212

## אַ משיח אויף אויסצולייזען פון די בעלי-עגלות

ר' אייזעלע חריף איז געפאַרען אין אַ שטאָרט. ווי דער שטייגער איז, האָט דער בעל-עגלה איהם שטאַרק דאקוטשעט. אַז ר' אייזעלע האָט שוין מעהר ניט געקענט אויסהאַלטען, האָט ער זיך אָנגערופען צום בעל-עגלה: ווייסט איהר ווארום מען דאַרף האָבען צוויי משיחים? איינער זאָל אונז אויסלייזען פון גלות, און דער צווייטער פון די בעלי-עגלות.

—□—

213

## ער האָט שוין אויף פסח

ערב פסח האָט אַן אַרימאָן געזאָגט: גאָט זיי דאַנק, איד בין שוין מיט דריי זאכען באזאַרגט אויף פסח: אַ פינגער פאַר די עשר מכות אַ זייט פאַר די היסכּיבעט און אַ מויל צום עסען.

—□—

214

## ארבעה בנים

פיעל מיה קומט אַן ביז דער קינד פרעגט „מה נשתנה“ אָבער גלייך ווי מען נעהמט זאָגען „ברוך המקום ברוך הוא, כנגד ארבעה בנים דברה תורה“ וואָסען אין איין מינוט אויס ארבעה בנים און פרעגען זייערע קשיות

215

## ווער עס האָט די אלפים

דער ערשטער אות פון אלה-בית און זיין צאהל איז אלה (טויזענט).  
דער מענטש וועלכער איז געבענשט מיט עטליכע אלפים (טויזענטער),  
ער איז דער ערשטער אין שורה.

=□=

216

## מען געפינט ניט וואָס מען זוכט

שאול האָט געזוכט אייזלען און געפונען נביאים, היינט זוכט מען  
נביאים און מען געפינט אייזלען...

=□=

217

## דו טאַרסט ניט, איך — מעג

א מלמד האָט איינמאל געכאַפט זיינעם אַ תלמיד גנב'ענען. פרעגט  
איהם דער רבי: סטייטש, אין דער תורה שמעהט דאָד „לא תגנוב“,  
היינט ווי קומסטו צו טאָהן אזא עברה?

— דאָס האָט איהר רבי, טאַקע מיר געלערענט, — האָט דער  
תלמיד געענטפערט — „לא תגנוב“, דו טאַרסט ניט גנב'ענען, אָבער  
איך — מעג. און אויב איהר, רבי, מעגט, מעג איך דאָד אוראי.

=□=

218

## זי שיקט די קראַנקהייט אין ירושלים

א אידענע איז צוגעגאַנגען צו רבי מאיר בעל הנס פושקע און  
דאָרט אַרײַנגעוואָרפען אַ צעהן סענט שטיק, און געזאָגט: רבוננו של  
עולם, איך גיב די צעהן סענט אַ נדבה פון מיין טאַכטערס וועגען, זי  
זאָל געזונד ווערען פון איהר קראַנקהייט, און אזוי ווי די צעהן סענט  
געהען דאָד קיין ירושלים שיק שוין פאַר איין וועג אויך די קראַנקהייט  
אָהין.

219

## אַז מען בענשט מוז מען באַצאָהלען

פון וואָנען איז גערונגען דאָס אַז מען מאַכט מי שברך, מוז מען באַצאָהלען? מיר האָבען אויף דעם אַ רמז אין דער תורה. אין לך-לך שטעהט „והוא כהן לאל עליון ויברכהו“ און דעריבער „ויתן לו מעשר מכל“.

=□=

220

## די אַרימע-לייט זיינען ניט שולדיג

דער צדיק ר' נחומ'קע שמש פון גראַדנע פלעגט זיך נוהג זיין אַריינכאַפּען זיך אין די הייזער וואו מען שפיעלט קאַרטען, און בעטען אַ נדבה פאַר אַרימע לייט. איינמאָל האָט ער אָנגערטאַפּען אויף אַ שלעכטען מענשען וועלכער האָט דעם צדיק דערלאָנגט אַ פאַטש אין פנים און געהייסען איהם פאַרלאָזען זיין הויז. ר' נחומ'קע האָט איהם געזאָגט: דעם פאַטש קומט מיר טאַקע, אָבער וואָס זיינען די אַרימע-לייט שולדיג? זייטשע מוחל און גיט עפעס פאַר זיי.

=□=

221

## לאָזט מיר כאָטש זעהן

אין אַ גאָס האָט אַ שוהל געברענט און אַ גרויסער עולם האָט זיך פאַרזאַמעלט צוקוקען צו דער שרפה. אין מיטען דערניען איז אָנגעלאָפּען אַן אַלט אידענע, האָט זיך גענומען שפאַרען און שטופען, און מיט רחמנות זיך גענומען בעטען: אידען פאַרדיענט אַ מצוה און לאָזט מיר זעהן דעם פייער. איד האָב ניט געהאַט די זכיה צו זעהן דעם בית-המקדש ברענען, לאָזט מיר כאָטש זעהן ווי די שוהל ברענט.

=□=

222

## אַ חזן מוז האָבען אַ ווייב

על-פי דין מוז אַ חזן האָבען אַ ווייב, דאָס איז ווייל עס שטעהט „לב נשבר ונרכה וכו' לא תבוה“, אַז אַ צובראַכענע האַרץ איז מתפלל

איז גאָט זיין תפלה ניט מבוח. מוז אַ חזן דעריבער האָבען אַ ווייב,  
כדי זיין הארץ זאָל זיין „נשבר ונדכה“...



223

זיי האַלטען פון כבוד-אב

אַן אַלטער טאַטע האָט געוואוינט צוזאַמען מיט זיינע דריי אונד-  
פאַרהייראַטע זיהן. די קינדער האָבען דעם טאַטען זייער טהייער  
געאַהאַלטען און איהם צוגעטהיילט גרויס כבוד.

אין אַ מיטען ווינטערדיגע נאַכט האָט זיך דעם פאַטער פאַר-  
וואָלט אַ טרונק וואַסער. די וואַסער האָט זיך אָבער געפונען אויפ'ן  
הויף און די נאַכט איז געווען זעהר אַ קאַלטע, האָט זיך קיינעם פון  
די בנינים ניט געגלוסט אַרויסצוגעהן פון דער וואַרימער בעט האָבען  
איינער דעם צווייטען איבערגעגעבען דעם „כבוד“ ברענגען דעם טאַטען  
אַ טרונק, ביז איינער פון זיי האָט פאַרגעשלאָגען דאָס מען זאָל די  
מצוה פאַרקויפּען, און ווער עס וועט אַרײַנשטייגען אין מעהר געלד  
דער וועט דעם טאַטען דערלאָנגען די וואַסער

די מצוה איז געבליבען ביים כבוד וואָס האָט פאַר איהר באַצאָהלט  
גאַנצע דריי דאָלער ער האָט זיך אָבער אָנגערופען צום פאַטער: אַזוי  
ווי אלע מאָל קוּיף איד שלישי און בין דיר מכבד, בין איד דיר איד  
איצט מכבד מיט דער מצוה פון „כבוד אב“, זיי אַזוי גוט און געה  
נעהמען אַ טרונק.



224

די כוונה פון אפיקומן

דער אפיקומן לערנט אונז אַראָפּצוגעהמען אַ מוסר אויף צו באַ-  
האַלטען אַ העלפט פון אונזער ברויט, דאָס לאָזען ליגען אונטערן  
קישען ביז צו די צייט ווען מען וועט דאַרפען ליגען אייביג.



225

שווער צו קריגען אַן עהרליכען שותף

מען האָט אַ געוויסען רויבער געבראַכט אין קאַרט. ביים פאַר-  
הער רופט זיך אָפּ דער דזשאָדוש: ווי עס ווײַזט אויס האַסטו אַליין  
די רויבעריי באַגאַנגען.

— געוויס אליין! — האָט ער געענטפּערט — היינטיגע צייטען  
איז זעהר שוועהר צו קריגען און עהרליכען שותף.



226

### ער האָט דעם ביער פּסח'דיג געמאַכט

א רב האָט געטראָפּען אַ ישוב'ניק טרינקען ביער אום פּסח. ער  
האָט איהם אויסגעזידעלט: וויסטו דען ניט דאָס ביער איז חמץ און  
מען טאָר ניט טרינקען אום פּסח?

— אַבער, — האָט דער ישוב'ניק זיך פאַרענטפּערט — איך האָב  
דאָך דאָס ביער אויסגעמישט מיט אַ פּסח'דיגע לעפעל.



227

### איבערגעביסען מיט'ן אפיקומן

אן אַלטער איד וואָס איז קיינמאָל ניט קראַנק געווען, איז צו זיין  
איינ'און-אַכציגסטען יאהר געוואָרען ניט געזונט. אַז מען האָט איהם  
געפרעגט וואָס מיט איהם איז, האָט ער געענטפּערט: גאַרניט. איך  
האָב זיך נאָר איבערגעגעסען מיט'ן אפיקומן. איך דענק דאָס עסען  
אַכציג מאָל דעם אפיקומן איז איבערגענוג.



228

### זי וויל פּרוּבירען איהר מזל

א יונגע פרוי האָט זיך אָנגעזעצט אויף איהר מאָן ער זאָל אַרויס-  
נעהמען אַן „אינשורענס פּאָליסי“ און איהם ממש ניט געלאָזט לעבען.  
יעדעס מאָהל פלעגט זי איהם אויפּוואַרפען דאָס ער איז אַ גרויסער  
עגאָאיסט, ער זאָרנט ניט פאַר איהר טאַמער וועט מיט איהם עפעס  
פאַסירען. דערביי האָט זי איהם אָנגעוויזען אויף איהרע חבּר'טעס  
וואָס זייערע מענער זיינען פאַראינשורט.

— אַבער, — האָט ער זיך געפרובט אַרויסדרעהען — וואָס האָבען  
זיי פון דעם? זיי צאָהלען און צאָהלען און האָבען גאַרניט פון דעם.  
— ווער ווייס? — האָט זי געענטפּערט — אפשר וועל איך האָבען  
מעהר מזל פון זיי.

229

זי האָט אָפגענאַרט ר' מאיר בעל הנס

א אידענע האָט אַמאָל פאַרלוירען עטליכע דאָלער האָט זי צו געזאָגט אַ קוואַדער אויף מאיר בעל הנס, אויב זי וועט די געלד געפינען. אַז זי האָט געפונען, איז זי צוגעגאַנגען צו מאיר בעל הנס פּושקע און געזאָגט: ר' מאיר איך האָב דאָס געזאָגט אין אַ שפּאַס.

=□=

230

גמילות-חסדים מיט אַ שמעק טאַבאַק

אַן אַרימאַן האָט געוואָלט טאַהן גמילות-חסדים, אָבער אַזוי ווי ער האָט געביד נישט געהאַט מיט וואָס איז איהם איינגעפאַלען צו קויפּען אַ פּושקע טאַבאַק און יעדער איינעם צוטראַגען און בעטען ביי איהם געהמען אַ שמעק טאַבאַק.

איז געקומען דער גמילות-חסדים צו גאָט מיט אַ טענה: איך בין איינער פון די דריי זיילען אויף וואָס די וועלט שטעהט, היינט ווי ערלויבט זיך דער אַרימאַן מיט אַ שמעק טאַבאַק מיר אַפ'פּטר'ן? האָט דער רבּונו של עולם איהם באַרוהיגט און געזאָגט: אויסער גמילות-חסדים איז אויך דאָ אַזעלכע תורה און עבודה וואָס זיינען אפילו קיין שמעק טאַבאַק אויך נישט ווערט.

=□=

231

מיט וואָס די נגידים קוויקען זיך

אַן אַרימאַן האָט אַמאָל אין אַ רייכע הויז געזעהן עסען טריפלעד דער מאַכל האָט איהם זעהר פאַרשמעקט און ער איז גלייך אַוועק געלאָפּען אין דער היים, און געהייסען די ווייב שוין מאַכען טריפלעד. די ווייב האָט איהם געזאָגט דאָס מען מוז האַבען מעהל, אייער און מיַך און זי האָט דאָס נישט. האָט ער איהר געענטפערט: נו, אַ דאַגה עס איז, וועט זיין אַהן אייער און מיַך, און מעהל וועט זי קענען אויסשקראַבען פון מולטער. די ווייב האָט ווי עס איז אויסגעשקראַבעט אַ ביסעל מעהל און איהם געמאַכט טריפלעד. פאַרשטעהט זיך דאָס טריפלעד אַהן מעהל, אַהן אייער און אַהן מיַך איז נישט אַרויסגעקומען

אזוי געראטען. אז דער אַרימאָן האָט זיך געוועזט עסען האָט ער אַ זאַג געטאָהן: דער שוואַרץ יאָהר ווייסט זיי די נגידים, מיט וואַסערע מאַכלים זיי באַסמאַקעווען זיך דאָס.



232

### אַ קלוגער ענטפּער פון אַ אידישען פּילאָזאָף

דער באַריהמטער אידישער פּילאָזאָף משה מענדעלזאָהן האָט געדרייענט אַלס בוכהאַלטער ביי אַ פּראָסטען אויפגעקומענעם נביר. האָט מען אַמאָל געזאָגט מענדעלזאָנען, איז דען ניט אַ פאַרקערטע וועלט, דאָס איהר דאַרפט זיין דער בוכהאַלטער, און דער אויפגעקור מענער נביר, דער בעל־הבית? האָט מענדעלזאָהן געענטפּערט: אין דעם זעה איך רווקא די השגחת הבורא, וואָלט איך געווען דער בעל־הבית וואָלט איך דאָך דעם פּראָסטען מענשען ניט געקענט נעהמען פאַר אַ בוכהאַלטער אָבער ער מיר — יאָ.



233

### ער איז חושד דאָס די „חד-גדיא“ איז גע'גנב'עט

איינער פלעגט מורא האָבען צו זאָגען חד-גדיא. „עפעס איז די מעשה ניט גלאַט. נאָך האַלבע נאַכט קויפט דער טאַטע אַ ציעג פאַר אזוי ביליג ווי צוויי גילדען, ווער ווייסט צי די ציג איז ניט אַ גע'גנב'טע און עס איז בעסער זיך צו האַלטען פון דער ווייטענס.“



234

### ער עסט ניט פאַר'ן דאווענען

אַ רב איז אַריין צו איינעם אין הויז און געפונען איהם זיצען און עסען, כאָטש ער איז איצט ערשט אויפגעשטאַנען.  
— ווי עסט דאָס אַ איד פאַר'ן דאווענען? — האָט דער רב זיך געוואונדערט.  
— חלילה! — האָט דער איד זיך פאַרענטפּערט — איך דאווען ניט.



235

## זי האָט אויך געשמעלט אַ ליכט

צוויי מיידלעך אַ אירישע און אַ קריסטליכע, זיינען געגאנגען אין איין קלאַס אין גימנאַזיע. אַז עס איז געקומען צום עקזאַמען, איז די אירישע דורכגעגאנגען און די קריסטליכע ניט. האָט די קריסטליכע זיך אוסגערעדט די האַרץ פאַר די אירישע חבר'טע און געזאָגט: אפילו די ליכטעל וואָס איך האָב געשמעלט פאַר די הייליגע מאַריאַ האָט ניט געהאַלפּען. האָט די אירישע איהר געענטפערט: אָבער די ליכטעל וואָס איך האָב געשמעלט, יעדע נאַכט אויפ'ן טיש און געלערענט, האָט יאָ געהאַלפּען

—□—

236

## איהם מעג זי שעלמן אָבער ניט זיין ווייב

אַ אידענע האָט געהאַט אַ נאַטור צו שעלמען איהר מאַן מיט די ערגסטע קללות. דער מאַן איז שוין צו איהרע קללות אַזוי צוגעוועהנט געוואָרען דאָס עס פלעגט איהם ניט קימערען און פלעגט בשעת מעשה זיצען און לאַכען. זיין לאַכען פלעגט איהר אַלץ מעהר אַריינברענגען אין כעס און שילטען נאָך שטאַרקער. איין מאָל, בשעת ער איז געזעסען און געלאַכט פון איהרע קללות, איז זי אַזוי אויפגעבראַכט געוואָרען דאָס זי האָט זיך זעלבסט אָנגעהויבען צו שילטען. איהר מאַן האָט זיך אויפגעהויבען און אַראָפּגעלאָזען איהר אַ פאַטש, זאָגענדיג: כל־זמן דו שעלסט מיר שווייג איך אָבער שילטען מיין ווייב וויל איך ניט לידען.

—□—

237

## וועט זיך לערנען שווימען

איינער האָט זיך געבאָדען אין טייך און איז שיער דערטרונקען געוואָרען. אַז מען האָט איהם אָפּגעראַטעוועט האָט ער געשוואָרען מעהר ניט אַריינגעהן אין וואַסער ביז ער וועט קענען גוט שווימען.

—□—

238

## ער ענטזאגט זיך ניט פון א שנאפס

איינער איז אמאל גאנץ פריה אריין צו זיינעם א באקאנטען, האט מען איהם געפרעגט: צי וויל ער ניט מאכען א שנאפס? האט ער געענטפערט: ערשטענס איז ביי איהם פאר'ן דאווענען, צווייטענס האב איך שוין געמאכט און דריטענס — ווייזט נאך אהער וועל איך מאכען.

=□=

239

## די ריכטיגע ברכה

אן אלטער מאן האט חתונה געהאט מיט א יונגער ווייב. אויף דער חתונה האט א פריינד איהר געבענשט מיט דער ברכה „פרו ורבו“ און צום אלטען האט ער געזאגט: „ומלאו את הארץ“.

=□=

240

## אז מען טשעפעט איהם מעג ער שלאגען

דער גרויסר גאון רבי ר' העשעלע, איז נאך אלס קליין קינד געווען באריהמט מיט זיין שארפע קאפ און קלוגע ענטפערס אויף יעדער זאך. איינמאל האט ער זיך צושלאגען מיט א צווייטען אינגעל און איהם גוט אנגעבראכען די ביינער. אז מען האט דאס דערצעהלט זיין טאטען, האט ער איהם אויסגע'מוסר'ט אויף דעם. דער קליינער העשעל האט זיך פארענטפערט דאס דער אינגעל האט זיך געטשעפעט צו איהם, האט ער איהם געמוט שלאגען. פרעגט דער טאטע: פאר-וואס טשעפעט ער מיר ניט? „גוט, — האט דער קליינער עלוי גע-ענטפערט — זאל זיין ווי דו זאגסט, דאס איך האב איהם געטשעפעט, אבער פארוואס טשעפע איך דיר ניט?“

=□=

241

## מען באדארף איהם בעמען געהן אין חדר

דער באהעלפער אז געקומען ר' העשעלען רופען אין חדר. האט ער איהם ווי דער שטייגער איז, געזאגט: העשעל, קום אין חדר!

העשעל האָט זיך אָבער נײַט געריהרט, און אז דער באַהעלפער האָט איהם נאָך אַמאָל גערופען האָט ער געזאָגט: נײַט אַזוי הייסט מען מיר געהן אין חדר, אײַך האָב געהערט ווי מען איז מײַן טאַטען גע- קומען בעטען אויף אַ ברית האָט מען איהם געזאָגט: דער און דער האָט געבעטען דאָס איהר זאָלט אַזוי גוט זײַן און קומען צום ברית. זאָגט דער באַהעלפער: „גוט, דער רבי האָט געבעטען דאָס איהר זאָלט אַזוי גוט זײַן און קומען אין חדר“.

— געה שוין און זאָג דעם רבי'ן, עס איז גוט ווי געווען, — האָט ער געענטפערט דעם באַהעלפער.

—□—

242

### פאַר אַזאַ קשיא קומט אַ פאַטש

אז ר' העשעל האָט נאָך געלערענט אַלף-בית, האָט אַ אינגעל געפרעגט דעם רבי'ן א קשיא: צו וואָס קומט אונטער'ן ציריה-פא אַ ציריה, מען ווייס דאָך שוין פון דעם ציריה? האָט דער רבי געהייסען דעם אינגעל געבען ר' העשעל אַ פאַטש, פאַר וואָס ער האָט די קשיא נײַט געפרעגט. כאַפט ר' העשעל און לאָזט אַראָפּ דעם אינגעל אַ פאַטש, און זאָגט: מילא אײַך האָלט דאָס נײַט פאַר אַ קשיא, אָבער ער וואָס מײַנט אַז דאָס איז אַ האַרבע קשיא, פאַרוואָס האָט ער נײַט געפרעגט ביים ציריה-הא?

—□—

243

### ער האָט זיך דערמאַנט די סדרה

אײַנמאָל האָט אַ אײַד אָפגעשטעלט ר' העשעל און געזאָגט: אויב דו ביזט יא אַזאַ וואוילער אינגעל, זאָג מיר וואָסער אַ סדרה עס געהט היינטיגע וואָך?

ר' העשעל האָט פאַרדראָסען וואָס מען פרעגט איהם אַזאַ פראַגע, האָט ער זיך אָנגערופען: אײַך האָב געהאַט פאַרגעסען די סדרה, נאָר דערזעהנדיג אײַך האָב אײַך זיך דערמאַנט דאָס היינטיגע וואָך געהט קרח.

—□—

244

## אויף שטיפען איז אויך אַ צייט

אַז ר' העשעל איז אַלט געווען צעהן יאָהר, האָט ער אין דער גרויסער שוהל געהאַלטען אַ דרשה, דאָס די גרעסטע לומדים זיינען אויסער זיך געווען צו הערען פון אַ קינד אַזא דרשה. נאָך דער דרשה איז ר' העשעל אַרויס אויפ'ן שוהל-הויף און גענומען שפיעלען אין פּערדלעך מיט אַ צווייטען אינגעל. האָט איהם איינער געזאָגט: ווי פאַסט דאָס נאָך אַזא דרשה צו פאַרנעהמען זיך מיט אַזא נאַרישקייט ווי שפיעלען אין פּערדלעך? האָט ר' העשעל איהם געענטפּערט: יעדער זאָך אויף דער וועלט מוז רוהען. אַז מען געהט צופיעל, מוז מען אויסרוהען די פיס. איד האָב איצט צופיעל געאַרבייט מיט'ן שכל, איז אַ יושר דאָס איד זאָל דעם שכל לאַזען רוהען און שפיעלען זיך מיט נאַרישקייטען.

—□—

245

## אַ שייגעץ ווערט אַ פּויער

איינער האָט ר' העשלען אַמאָל אַנגערופען שייגעץ, האָט ער איהם געענטפּערט: איידער איהר זענט געוואָרען אַ גרויסער פּויער, זייט איהר דאָך פריהער געווען אַ שייגעץ.

—□—

246

## אַהן אַ דגש איז וויין

ר' העשעל האָט געהאַט אַ קליין שוועסטערעל שרה'לע, מיט וועלכע ער פלעגט זיך אָפט קריעגען. איינמאָל האָט דער טאָטע געהאַלטען אַ שעהנעם ביין, און די קינדער האָבען שטאַרק חשק געהאַט צו איהם. רופט זיך אָפּ דער טאָטע, ווער עס וועט זאָגען אַ גוטען וויץ באַקומט דעם ביין. האָט זיך שרה'לע אַנגערופען: „והנה לשרה בן“, און דער טאָטע האָט איהר די צאָצקע אַוועקגעגעבען. כאָפט ר' העשעל פון איהר אַרויס דעם ביין און גיט איהר נאָך אַ פאַטש, אַז זי איז זיך פאַרנאָגען אין אַ געוויין. פּרעגט איהם דער טאָטע: פאַרוואָס ער האָט דאָס געטאַהן? האָט ער געענטפּערט: אין חומש שטעהן „בן“ אַהן אַ דגש אין בית, מאַכט דאָס וויין. נו, זאָל שרה'לע וויינען.

247

## ער באַצאָהלט מדה כנגד מדה

א מאָל האָט דער פּאָטער ר' העשלען געגעבען אַ פּלאַש און גע-  
הייסען איהם ברענגען ביער. האָט איהם ר' העשל געבעטען געלד,  
זאָגט דער פּאָטער: אַ קונץ איז צו ברענגען מיט געלד, באַווייז דאָס  
דו קענסט ברענגען אַהן געלד! איז ר' העשל אַוועק און געקומען  
צוריק מיט אַ ליידיגע פּלאַש, זאָגענדיג צום פּאָטער: נו, טרינק פון  
אַ ליידיגע פּלאַש.

=□=

248

## פון „מה טובו“ און „עלינו“ ווערט אַ גאַנצער דאווענען

ר' העשל האָט אַמאָל געבעטען אַ הערינג, גיט איהם דער טאַטע  
אַ קאַפּ מיט אַן עק און זאָגט: אַט האַסטו אַ גאַנצען הערינג. ר' העשל  
האַט גאַרניט געענטפערט, נאָר אויף מאַרגען איז ער אַוועק אין בית-  
המדרש, האָט זיך געזאמט אַ וויילע און צוריקגעקומען אין שטוב.  
פרעגט איהם דער טאַטע: אַזוי גיך שוין אַפּגעדראָוענט? האָט איהם  
ר' העשל געענטפערט: אויב אַ קאַפּ מיט אַן עק איז אַ גאַנצער  
הערינג, ווערט פון „מה טובו“ און „עלינו“ אַ גאַנצער דאווענען.

=□=

249

## זיינע מעלות זיינען אַ חסרון

אַ שווער האָט זיך אַמאָל פאַרקלאָגט אויף זיין איידים, דאָס ער  
קען ניט שפּיעלען אין קאַרטען און קען ניט טרינקען קיין בראַנפּען.  
האַט מען איהם געזאָגט: אדרבה, אַזאַ איידעם איז דאָך מיט  
הוילע מעלות.

האַט ער אַ קרעכץ געטאַהן: די צרה איז וואָס די מעלות זיינען ביי  
איהם אַ חסרון. ער קען ניט שפּיעלען אין קאַרטען און שפּיעלען, ער  
קען ניט טרינקען קיין בראַנפּען או טרינקט.

=□=

250

## דער זעלבער יחוס

א פאטער האט זיך אמאל געאמפערט מיט זיין זון. זאגט דער פאטער: ביזטו דאס קליגער פון מיר, וואס דו ווילסט מיר ניט נאכגעבען? ענטפערט דער זון: קלוגער פון דיר בין איך ניט, אבער דו אליין וועסט צוגעבען, דאס דו ביזט מיט א דור נעהנטער צו תר'חן ווי איך.

— אבער דערפאר ביזטו דאך מיט א דור ווייטער פון אברהמ'ען, — האט דער פאטער איהם צוריק א שטאך געטאהן.

=□=

251

## ער איז א בילכערער יורש

אן ארימאן איז געקומען צו א גביר בעטען א נדבה אויף הכנסת כלה פאר זיין טאכטער. דער גביר איז געווען א גרויסער נדבן און ער האט איהם געגעבען פופציג רובעל. איבער א יאהר איז דער ארימאן וויעדער געקומען בעטען אויף הכנסת כלה. רופט זיך אפ דער גביר: איך האב דאך געהערט דאס אייער מיידעל איז געשטארבען, וואסזשע קומט איהר בעטען נדבות איהר התונה צו מאכען?

— עס איז אמת, — האט דער ארימאן געענטפערט — דאס זי איז געשטארבען, אבער איך בין דאך נעהנטער צו איהר און בין א בילכערער יורש ווי איהר!

=□=

252

## א צוואנציג יעהריגער „בר-מצוה“ בחור

א ישוב'ניק האט איינגעלאדען מענשען צו זיין קינדס בר-מצוה. אז דער עולם איז זיך צוזאמענגעקומען האבען זיי געזעהן א צוואנציג יעהריגען בחור זיצען און לערנענדיג זיך ליענען מפטיר.

— אט דאס הייסט ביי אייך א בר-מצוה אינגעל? — האט מען איהם געפרעגט.

— ער איז שוין לאנג בר-מצוה געווארען, — האט דער ישוב'ניק געענטפערט — אבער ער האט זיך איצט ערשט אויסגעלערענט זאגען מפטיר.

253

## ער שלאָפט שעהנער פון גביר

א ישיבתבכור האָט זיך צואווערטעלט מיט'ן גביר פון שטאָרט. האָט דער גביר צו איהם געזאָגט: שלעפער וואָס דו ביזט, ווי שטעלסטו זיך איין מיט מיר צו פאַרטשעפען? ענטפערט איהם דער בכור: זאָגט מיר נאָר ווי פיעל עס קאָסט אייך די בעט וואָס איהר שלאָפט, וועל אייך ווייזען דאָס מיין בעט איז פיעל טהייערער ווי אייערע. דער גביר האָט זיך צולאָכט: שוטה איינער! די בעט קאָסט מיר פיער הונדערט רובעל, א פאַרמעגען וואָס דו האָסט קיינמאָל אפילו אין הלום ניט געזעהן. האָט דער בכור איהם מיט נצחון געענטפערט: אז מיר ווילט זיך שלאָפען, פאַרגין איך זיך אויסציהען אויף גאַנצע פיער „שטערט“ אין שוהל, און איהר אַליין ווייסט דאָס יעדע שטאָרט קאָסט צוויי הונדערט און פופציג רובעל.

=□=

254

## ענגליש שטאַמט פון לשון-קודש

א גרינער האָט זיך אָנגערופען צו זיין געלען קאָזין: איך וועל דיך ווייזען שוואַרץ אויף ווייס, דאָס ענגליש שטאַמט פון לשון-קודש. אָט רופט מען אַ מיידעל אין ענגליש גוירל, און אין פסוק שטעהט „על הנערה יטו גורל“, איז דאָך אַ באַווייז אַז עס איז גענומען פון לשון-קודש.

=□=

255

## אַ שבח וואָס ער האָט זיך ניט געישמדיט

אַן אַפּטהעקער וואָס האָט געוואוינט מיט אַ קריסטליכע פרוי און אָפּגעטאָהן כל עברות שבעולם, איז געשטאַרבען און זיין פאַמיליע האָט געפאַדערט פון רב איהם מספיד צו זיין. דער רב האָט זיך ניט געקענט אויסדרעהען, האָט ער גענומען זוכען עפעס אַ שבח אויפ'ן נפטר. און האָט דעם הספד אָנגעהויבען: רבותי! זייט וויסען דאָס דער מאַן וואָס ליגט איצט פאַר אייך איז ווערט מען זאָל איהם מספיד זיין. איך און איהר אַלע, זיינען

פרומע עהרליכע אידען און עם איז קיין וואונדער ניט. מיר האָבען גאָט צו דאַנקען מיט קיין קריסטען ניט צו טאַהן. איז קיין גרויסקייט ניט וואָס מיר האָבען זיך ניט גע'שמד'ט. דער נפטר אָבער, ווי איהר ווייסט, האָט מיט קיין אידען ניט געהאַט וואָס צו טאַהן, האָט זיך שטענדיג געפונען צווישען קריסטען און פון זייערע מעשים זיך אָפּגעלערענט, האָט געהאַט אַ קריסטליכע ווייב און זיך געפיהרט ווי אַ קריסט, און דאָך האָט ער זיך ניט גע'שמד'ט און איז ביז'ן טויט פאַרבליבען אַ איד, איז ער ניט ווערט מיר זאָלען איהם מספיד זיין?

—□—

256

#### ער פאַרקויפט אַ מציאה

אַ שיה האָט געהאַלטען אין זינקען און אַלע רייזענדע זיינען אַרומגעלאָפּען ווי משוגע און געזוכט צו ראַטעווען זיך. אין מיטען דערינען כאַפט איין איד אַן דעם צווייטען און זאָגט איהם: איהר זעהט דעם זייגעריל? ער האָט מיר געקאָסט גאַנצע פּערציג רובעל, נאָר אזוי ווי די שיה געהט אונטער, גיב איך איהם אוועק פאַר פינף און צוואַנציג רובעל. קויפט, ניט אַלע מאָל קען מען איינהאַנדלען אזאַ מציאה.

—□—

257

#### אַ רעמעניש פאַר פרויען

אַ מאַן איז געזעסען אין אַ געזעלשאַפט פון דאַמען, און זיי געפרעגט: וועלכען חודש אין יאָהר רעדען פרויען ווייניגער ווי אַלע מאָל? קיין איינע פון זיי האָט ניט געוואוסט צו ענטפּערען, האָט ער זיי געזאָגט: דאָס איז דער חודש פּעברואַר, ווייל ער האָט ניט מעהר ווי אַכט און צוואַנציג טעג.

—□—

258

#### רייך ווי קרח

איינער האָט אַמאָל געפרעגט: די וועלט זאָגט אַ ווערטעל: רייך ווי קרח, פון וואָנען ווייסען מיר דאָס קרח איז געווען רייך?



האָט מען איהם געענטפערט: אַלע געשעפטען ליעגען דאָך אין דער ערד, און אזוי ווי קרח איז דאָך איינגעזונקען געוואָרען לעבעדיגער־הייט, האָט ער פון די אַלע געשעפטען זיך געוויס ערוואַרבען אַ גרויסען קאַפּיטאַל.



259

### תחית המתים

אַ לענדלאַרד האָט אין זיין הויז ניט געוואָלט אַריינלאָזען פאַר־מיליעס מיט קינדער. פאַרדיינגענדיג איינמאַל אַן אַפאַרטמענט, האָט ער זיך, ווי זיין שטייגער איז געווען, נאַכגעפרעגט וויפיעל קינדער די פאַמיליע האָט.

— זעקס, — האָט דער פאָטער געענטפערט — אָבער זיי זיינען איצט אויף דער סעמעטערי.

— עס אין אייך זעהר צו באַדויערען, — האָט דער לענדלאַרד געזאָגט — אָבער איך בין צופריעדען אייך צו האָבען פאַר אַ טענאַנט. אַט האָט איהר דעם „ליעס“ און שרייבט זייט מוחל אונטער.

גלייך ווי דער ליעס איז אונטערגעשריעבען געוואָרען, זיינען אַלע זעקס קינדערלעך געקומען צולויפען פון דער סעמעטערי וואו זיי האָבען זיך געשפּיעלט.



260

### אַ יקרות אויף ראַטשילדס

איינער פון די ראַטשילדס האָט אַמאָל פאַרבראַכט אין אַ קאַנטרי און איז איינגעשטאַנען אין דער קליינער דאָרפישער אַכסניא. ווען דער בעל־הבית האָט איהם דערלאָנגט דעם ביל איז ער זעהר ערשטוינט געווען צו זעהן אזא גרויסען רעכענונג.

— וואָס! — האָט ראַטשילד זיך געוואונדערט — פיער פראַנט פאַר איין איי? אזא יקרות איז ביי אייך אויף אייער?

— ניט אויף אייער, — האָט דער בעל־הבית געענטפערט — נאָר אויף ראַטשילדס איז ביי אונז אַ יקרות.

161

## א גהעריגער ענטפער

א האַלב געבאקענער אַפיקורוס האָט זיך אָנגערופען צו אַ פּרומען אידען: דער גאַנצער חומש איז אַ בלאָף. אַט אַ שטייגער די מעשה פון בלעס'ן מיט זיין אייזעל, ווי איז מעגליך דאָס אַן אייזעל זאָל רעדען אזוי ווי אַ מענש? — אַט ביזטו אַ מענש, — האָט דער איד איהם געענטפערט — און רעדסט ווי אַן אייזעל!

=□=

262

## שוין איינמאָל אַ חזן

טריינע איז געקומען פון שוהל וואו עס האָט געדאווענט אַ נייער חזן, און מיט התפעלות האָט זי אויסגעשאטען: אַי, ווייבער, איז דאָס אַ חזן! זיין געזיכט איז בלוט און מילך, האָט ער אַ שוואַרצע באָרד, איז זי ממש מחיה נפשות, זיין טלית'ל איז קלאָהר ווי אלבאסטאר. אַז ער האָט צו שמע ישראל אַ פאַטש געמאַהן דעם זינגער, האָט די גאַנצע שוהל אַ הילך געמאַהן פון קלונג.

— אָבער ווי האָט ער געדאווענט?

— זאָל איד אזוי וויסען פון זיין קאַפּ צו זאָגען וואָס פאַר אַ דאווענען עס איז געווען, איד האָב דאָך אַ וואָרט ניט געהערט.

=□=

263

## אַזאַ בלינדער איז ער

אַ בלינדער בעטלער איז געשטאַנען און מיט אַ וויינענדיגע שטימע געזונגען: העלפט, העלפט, אַן אַרימען בלינדען!

אַ יונגע דאַמע איז פאַרבייגעגאַנגען און מיט רחמנות אַ זאָג געטאַהן: נעביך, אַ בלינדער! נאַט אייך אַ ניקעל.

— גלייך ווי איד האָב אייך דערזעהן, — האָט דער בלינדער זיך אָבגערופען — האָב איד פאַרשטאַנען דאָס איהר זייט אַ גוט־הערציגע.

264

## א תנאי פון א העלמער חזן

דער העלמער חזן האט חתונה געמאכט א טאכטער, האט איהם די קהלה אויסגעבארגט עטליכע הונדערט רובעל אפצורעכענען איהם דורך עטליכע יאהר פון זיינע שכירות.

האט דער חזן מיט די גבאים אויסגענומען אזא תנאי: וועל איך די עטליכע יאהר לעבען, וועט דאס זיין אייער גליק, אבער טאמער שטארב איך פריהער, זאל מען איהם פון די שכירות ניט אפרעכענען.

—□—

265

## א צער בעלי-חיים

א בעלי-חית'טע האט איהר מאן'ס לערן-אינגעל געגעבען צום ווארמעס א קליין שטיקעל פלייש. דערזעהנדיג אזא פיצעל פלייש, האט דער אינגעל א זיפז געטאן: „אט צוליעב אזא פיצעל פלייש האט מען נעבעך באדארפט א גאנצען אקס קוילענען?“

—□—

266

## ווען מען טרינקט שנאפס

איינער האט געוואלט זויסען דעם טעם ווארום מען טרינקט שנאפס נאכ'ן דאווענען און נאך פיש עסען.

האט מען איהם געזאגט: ווייל סיי דעם דאווענען און סיי די פיש כאפט מען.

—□—

267

## ער געהט אין גאט'ס דרכים

א געוויסער מגיד איז געווען שטארק פארקאכט אין געלד. ער פלעגט אהן באצאהלט, אפילו בלויז עטליכע מינוט ניט געוואלט רעדען פאר'ן עולם.

האָט מען איהם געפרעגט: אַזאָ פּרומער איד ווי איהר, זאָל אַהן געלד נײַט וועלען מוסר'ן און שטראַפּען דעם עולם?  
— איד געה אין גאָט'ס וועגען, — האָט ער געענטפּערט — אזוי ווי גאָט שטראַפּט נײַט אומזיסט, וויל איד אױך נײַט שטראַפּען אומזיסט.

==□==

268

### ער איז דער פּאַסיגער שליח-צבור

אין ר' חיים וואַלאַזשינער'ס צייטען איז אין אַ זומער נײַט גע-  
גאַנגען קיין רעגען. מען האָט אויסגערופּען אַ תּענית, און מען איז  
זיך צוזאַמענגעקומען אין שוהל צו זאָגען תּהלים און בעטען גאָט  
אויף אַ רעגען. צו מנהה, בשעת מען זאָגט דעם יהי רצון אויף אַ  
רעגען, איז אין שוהל אַרײַן אַ בעל-עברה'ניק וואָס האָט יענעם טאַג  
געהאַט יאָהר-צײַט, און איז צוגעגאַנגען צום עמוד און זיך געוואָלט  
שטעלען דאווענען. דער עולם האָט איהם געוואָלט אוועקטרייבען,  
אַבער ר' חיים וואַלאַזשינער האָט אַ וואונק געמאַהן דאָס מען זאָל  
איהם יאָ לאַזען דאווענען. נאָכ'ן דאווענען האָט מען ר' חיים'ן גע-  
פרעגט: ווי קומט דאָס, וואָס ער האָט אַזאַ בעל-עברה'ניק ערלויבט  
צו דאווענען? האָט ער מיט אַ שמייכל געענטפּערט: אַזעלכע ווי  
ער האָבען דעם מבול געבראַכט אויף דער וועלט, אויב נײַט אַ מבול  
וועט ער כאָטש ברענגען אַ רעגען.

==□==

269

### פרויען זײַנען מחויב צו רויכערן

די היינטיגע פּרויען האָבען זיך זעהר שטרק גענומען צום רויכערען.  
וואו מען געהט און וואו מען שטעהט זעהט מען ווייבלעך און יונגע  
מיידלעך מיט סיגאַרעטלעך אין מויל און פיפּקען.

האָט אײַנער אויפגעוויזען מיט אַ פּשט'על, על-פי דין זײַנען  
פרויען מחויב צו רויכערען. עס איז דאָך אַ כלל דאָס אַלע מצות וואָס  
די צײַט ברענגט מיט, ווי סוכה, לולב, אתרוג, שופּר, ציצית און תּפילין,  
זײַנען ווייבער פּטור. אַבער אַזעלכע מצות וואָס האָבען נײַט צו טאַהן  
מיט דער צײַט, זײַנען פּרויען מחויב פּונקט ווי מענער.

א מאָל האָבען מענער גערויכערט נאָר אין דער וואַכען, זיינען פרויען פטור געווען פון העם. היינט אָבער, אז מען רויכערט שוין אויך אום שבת, איז דאָך דאָס שוין אַ מצוה וואָס לאַ הזמן גרמא, זיינען די פרויען פונקט ווי די מענער מחויב צו רויכערען.



270

### יעדער איינער הייסט היינט אַ קענער

איינער האָט געפרעגט זיינעם אַ פריינד: ווי קומט דאָס וואָס יעדער איינער וואָס קען נאָר אַנשרייבען נח מיט זיעבען גרייזען, הייסט אַ קענער און אזא גאון ווי ר' היים'קע בריסקער וואָס איז געווען קלאָהר אין גאַנץ בבלי און ירושלאַמי, האָט מען איהם ניט גערופען קענער?

— וואָס פאַרשטעהט איהר ניט? — האָט איהם דער פריינד גע-  
ענטפערט — ר' היים'קע האָט געלערענט תורה און אַלעס מקיים געווען,  
איז דעריבער וואָס ער האָט געוואַלט טהאָן האָט ער ניט געקענט,  
ער האָט ניט געקענט ווייל די תורה האָט איהם ניט ערלויבט, אָבער אַ  
היינטיגער חברה מאַן, ווי ער קען נאָר אַביסעל שרייבען אָדער לייענען,  
איז פאַר איהם קיין שום זאָך ניטאָ וואָס ער זאָל ניט קענען. ער קען  
אַלעס טהאָן און דעריבער הייסט ער אַ קענער.



271

### ער וואַקסט אַ מלאַך

אַ פאָטער האָט געפרעגט זיין קינד'ס רבי, ווי אזוי זיין קינד  
געהט אין לערנען?

— ער וואַקסט אַ מלאַך, — האָט דער רבי געענטפערט.

— וואָס מיינט איהר? — האָט דער פאָטער זיך געוואונדערט.

— די גמרא זאָגט, — האָט דער רבי איהם דערקלעהרט — לאַ  
נתנה תורה למלאכי השרת, מלאכים דאַרפען ניט און קענען ניט  
לערנען, און מיט זיין קענען לערנען איז אייער קינד געגליכען צי די  
מלאכים.

272

## צווישען א לומפ און א אידיאָט

א אידישער כלל-טהוער וואָס איז באַקאנט אַלס גרויסער וויצלוינג, איז געזעסען אויף א באַנק אין אַ פּאַרק. רעכטס און לינקס צו איהם זיינען געזעסען צוויי מענשען, וואָס ווייזט אויס האַבען איהם ניט געליעבט, און געפיהרט אַ געשפּרעך איבער איהם.

— איד גלויב, — האָט געזאָגט דער מאַן וואָס איז געזעסען רעכטס — דאָס דער כלל-טהוער איז אַ גרויסער לומפ.

— און איד דענק, — האָט דער וואָס איז געזעסען צו לינקס זיך אַנגערופען — אַז ער איז אַ פשוט'ער אידיאָט.

— און איד דענק, — האָט זיך דער כלל-טהוער אַריינגעמישט — דאָס ער זיצט צווישען אַ לומפ און אַ אידיאָט.

—□—

273

## א קלוגער איינפאַל

— צו וועמען שרייבט איהר דאָס דעם בריעף? — האָט אַ מיסעס זיך אַנגערופען צו איהר באַרדער.

— צו זיך אַליין.

— וואָס זייט איהר משוגע געוואָרען?

— ביז גאָט זיי דאַנק ניט משוגע, אָבער אַזוי ווי איהר שלאָפט שפעט און אייער מאַן געהט אַוועק זעהר פריה און איד האָב ניט ווער עס זאָל מיר אויפּוועקען פון שלאָף, וועט דער בריעף-טרענער דאָס טהאָן.

—□—

274

## ער איז א היגער

אַן אַרימאָן איז אַרין בעטען אַ נרבה ביי אַ קאַרגען גביר. האָט איהם דער גביר אויסגעשטרעקט אַ האַנד, געגעבען איהם „שלום עליכם“ און געפרעגט: פון וואַנען קומט אַ איד?

— וואָס הייסט? — האָט דער אַרימאָן זיך געוואונדערט — איד בין דאָר אַ היגער!

— אויב איהר זייט א היגער, — האָט דער גביר געזאָגט — כאַ  
דאַרפט איהר דאָך וויסען דאָס ביי מיר קריגט מען ניט קיין נדבות.



275

### טמאים לאָזען זיך ניט מעלקען

א בעל־עברה/ניק האָט ביי א רב געוואָלט אַרויסכאַקומען אַ היתר  
אויף קריסטליכע מילך. דער איסר טאַמער וועט דער גוי מעלקען  
פון אַ בהמה טמאה, איז דאָ אין אַמעריקא ניט חל, ווייל די פאַרמערס  
מעלקען נאָר פון כשר'ע קיה.

דער רב האָט איהם געענטפערט אַז דאָס איז אַ דין אין שלחן  
ערוך, און דער שלחן ערוך איז אומעטום דער זעלבער.

דאָ האָט דער בעל־עברה/ניק גענומען אַנפאַלען אויפ'ן שלחן  
ערוך:

— מענשען דאַרפען נאָר אָפהיטען די מצות פון „בין אדם לחברו“,  
— האָט ער גע'טענה'ט.

— נו, און „בין אדם לחברו“ זייט איהר עפעס נזהר? — האָט  
איהם דער רב געפרעגט.

— געוויס! — האָט ער געענטפערט.

— אויב אזוי, — האָט דער רב געזאָגט — וועל איך איך עפעס  
דערזעהלען. איך בין היינט געגאַנגען צונויפמאַכען פאַר אַן אַרימע  
אַלמנה מיט אַכט קינדער, און אומעטום האָט מען מיר מעהר ווי אַ  
קוואַדער ניט געוואָלט געבען. אויף מיין פראַגע: „וואָרום ניט מען  
אַזוי ווייניג?“ האָט מען מיר געענטפערט: דאָס זיי האַלטען פון  
דעם „בין אדם למקום“ און צו מענשען וועלען זיי יוצא זיין מיט אַ  
קוואַדער. אָבער איהר וואָס האַלט פון „בין אדם לחברו“, גיט מיר  
אַ האַלבען דאָלער.

— איד וועל אפילו אַ קוואַדער אויך ניט געבען, — האָט דער  
בעל עברה זיך אַבגערופען — אַ ניקעל איז גאַנץ גענוג אויף צדקה.

— אויב אזוי, — האָט דער רב פאַרענדיגט — מעגט איהר נוצען  
קריסטליכע מילך, דער חשש טאַמער האָט דער פאַרמער געמאַלקען  
פון אַ ניט כשר'ע בהמה איז דאָ ניטאָ, ווייל טמאים לאָזען זיך ניט  
מעלקען.

276

„מרבּת נכסים, מרבּת דאגה“

איינער האָט זיך באַקלאַגט פאַר אַ רב: ער איז נאָך יונג, איצט זעקס און דרייסיג יאָהר אַלט און איז שוין גרוי, בשעת זיין טאַטע, אַ איד אַ זקן, איז קרעפטיגער און זעהט אויס אינגער פון איהם. — זאגט מיר נאָר, — האָט דער רב איהם געפרעגט — וויפיעל פראַפערטיעס פאַרמאָגט איהר?

— פיער!

— און וויפיעל האָט אייער פאַטער, זאָל לעבען?

— מיין פאַטער פאַרמאָגט נאָר אַ קליינע הייזקע מיט אַ גאַרטען. איהר קענט רבי פאַרשטעהן וויפיעל די גאַנצע פראַפערטיע באַטרעפט, דאָס מען האָט איהם פאַר איהר מעהר ווי הונדערט און צוואנציג רובעל ניט געוואַלט געבען. אָבער איך פאַרשטעה ניט וואָס האָט דאָס צו טאָהן מיט מיין אַלטקייט?

— עס האָט שוין יאָ אַ שייכות! — האָט דער רב געזאָגט — נאָר זייט מוחל, זאָגט מיר איז אייער טאַטע עפעס שולדיג אויף זיין הייזעל?

— ניין!

— און איהר?

— אַה! — האָט ער אַ זיפץ געטאָהן — איהר ווייסט נאָר ניט רבי, וויפיעל איד בין פאַרשולדיגט. די חובות מוטשען און מוטשען מיר און דרעהען מיר דעם קאַפ אַראָפּ.

— אַט האָט איהר אַליין אייער פראַגע פארענטפערט, — האָט דער רב געזאָגט — אייער פאַטער פאַרמאָגט נאָר איין הייזקע שטעהט זי דעריבער אויף דער ערד, בשעת איהר מוזט אייערע פיער פראַפערטיעס טראַגען אויפ'ן קאַפּ, איז ניט אַ וואונדער אז מען ווערט אַלט פאַר דער צייט?

—□—

277

דער פינפטער טהייל שלחן ערוך

איך האָב אַמאָל געפרעגט אַ רב: וויפיעל חלקים שלחן ערוך איז פאַראַנען?



— וואָס הייסט? פיער! — האָט דער רב מיר מיט אַ וואונדער  
געענטפערט.

— ניין, עס איז דאָ נאָך אַ פינפטער חלק וואָס הייסט „לעולם  
יהא אדם“, שטענדיג זיין אַ מענש.



278

### דער צונג איז געבליבען ביי איהם

אַ מגיד האָט אַמאָל אָנגעקלעפט אַ צעטעל דאָס ער וועט דעם  
און דעם טאָג האַלטען אַ דרשה אין שוהל. איז געקומען אַ בעל־הבית  
און האָט דעם צעטעל אַרונטערגעריסען. אַז דער מגיד האָט זיך פון  
דעם דערוואוסט, האָט ער זיך אָנגערופען: אַ מאָל האָב איך געשיקט  
אַ גוי אין יאַטקע ברענגען מיר אַ צונג. האָט דער קצב געשיקט דעם  
צונג פאַרפאַקט און פאַרזיגעלט, ווי דער דין איז. אַז איך האָב זיך  
געוואָשען צום עסען איז דערווייל אָנגעקומען אַ הונט און אַראָפֿ־  
געריסען דעם צעטעל, אָבער איך האָב דעם צונג געראַטעוועט און איהם  
געגעסען, ווייל וואָס אַרט מיר וואָס אַ כלב האָט דעם צעטעל אַראָפֿ־  
געריסען, אַבי דער צונג איז געבליבען ביי מיר.



279

### דער ווילנער גאון אַלס בעל עגלה

דער ווילנער גאון האָט אָפגעריכט גלות, און איז פון שטאָרט צו  
שטאָרט אַרומגעגאַנגען צו פום פאַרקליידט אַלס אַרימאָן, כדי מען זאָל  
איהם ניט דערקענען. געהענדיג אַזוי אין אַ הייסען זומער־טאָג, האָט  
איהם אויפֿ'ן וועג באַגעגענט אַ בעל־עגלה און געבעטען איהם אַרויפֿ־  
געהן אויפֿ'ן וואָגען. אַז דער גאון האָט זיך אַנידער געזעצט, רופט  
זיך אָן דער בעל עגלה: זייט זשע מוחל ר' איד, געהמט די לייצעס  
און טרייבט אונטער אַביסעל די פערד. דער גאון האָט אַזוי געטאָהן,  
האָט גענומען דעם בייטש אין די הענד און געפיהרט דעם וואָגען.  
דער בעל־עגלה האָט זיך דערווייל אויסגעצויגען און איינגעשלאָפען.  
אַז דער וואָגען האָט זיך אָפגעשטעלט אין שטאָרט, האָט איינער  
דערקענט דעם גאון. ער איז גלייך אַוועקגעלאָפען אין שוהל און אויס־

געשריען: אידען, משיח, איז געקומען! איך האָב איצט געזעהן דעם ווילנער גאון פיהרען אַ וואָגען, ניט אנדערש דאָס משיח פּאַהרט מיט איהם. די גאַנצע שטאָרט איז גלייך אַרויסגעלאָפּען און גענומען בעמען דעם גאון ער זאָל זיי ווייזען משיח'ן. פון די קולות האָט דער בעל-עגלה זיך אויפגעכאַפּט פון שלאָף און געזאָגט: וועמען זוכט איהר אידען? איך האָב אין שטאָרט געבראַכט בולבעס מיט אונגערקעס.



280

### דער חזן איז אויך אַ מענש

אַ איר האָט אַמאָל געפרעגט אַ רב: אויב מיט די געלד וואָס מען גיט דעם חזן פאַר מאַכען אַ „מלא רחמים“, איז מען יוצא און מען באַדאַרף ניט געבען צדקה אויף דאָס ניי. — געוויס איז מען יוצא! — האָט דער רב איהם געענטפערט — צדקה גיט מען ניט צו מלאכים נאָר צו מענשען, און דער חזן איז אויך אַ מענש.



281

### ער גלויבט ניט אין תּחית המתים

דער מגיד האָט געענדיגט זיין דרשה און דער עולם האָט זיך געפיהלט העכסט צופרידען און איהם געגבען אַ האַרציגען יישרכת. דער מגיד האָט דאָ גערעדט וועגען תּחית המתים און וועגען דעם אַז משיח וועט קומען, וועלען אַלע טויטע לעבעדיג ווערען. איין אפיקורוס איז ניט געווען צופרידען, איז ער צוגעגאַנגען צום מגיד און געזאָגט איהם: אייער דרשה איז מיר ניט געפעלען, ווייל איך גלויב ניט אין תּחית המתים.

— אזוי, אזוי! — האָט דער מגיד געזאָגט — טאַקע אַ רחמנות אויף דיר וואָס דו וועסט ניט אויפשטעהן צו תּחית המתים. אָבער וואָס זיינען מיר אַלע וואָס גלויבען, שולדיג אין דעם.



282

### אַ רב דאַרף זיין עהנליך צו אַ מלאך

דער רב פון שוהל האָט געפאַדערט אַן הוספה אויף זיינע שכירות, האָט מען פאַררופען אַ מיטינג צו פאַרהאַנדלען די זאַך. אויפ'ן מיטינג

האָט דער פּרעזידענט אויפגעוויזען דאָס מען דאַרף דעם רב אין גאַנצען קיין שכירות ניט צאָהלען. „ממה נפשך — האָט ער זיך גע'פּשט'לט — ווי די גמרא זאָגט: איז „אם הרב דומה למלאך ד' צבאות, מותר לשמוע מפיו דברי תורה“, אויב דער רב איז עהנליך צו אַ מלאך פון גאָט מעג מען הערען פון איהם תורה און אויב ניט, טאָר מען ניט. היינט אויב אונזער רב איז יאָ עהנליך צו אַ מלאך, וואָרום זאָלען מיר איהם צאָהלען שכירות, אַ מלאך דאַרף ניט עסען און טרינקען? אלא, ער איז ניט ווי אַ מלאך און ער נויטיגט זיך ווי אַלע מענשען אין געלד, טאָרען מיר דאָך פון איהם ניט הערען קיין תורה.



283

ער וועט קענען ליגען רוהיג אין קבר

אַ רייכער ישוב'ניק איז ראש השנה געקומען אין שוהל, און גלייך ווי דער עולם האָט אָנגעהויבען זאָגען יגדל, האָט ער אַרויפגענומען דעם טלית איבער'ן קאָפּ און זיך שטארק צוואוויינט. דער רב האָט זיך געטרעכט: דער ישוב'ניק האָט מסתמא אויפגעמישט „ונתנה תוקף“, און דעריבער קלאָגט ער אַזוי. אַז דער רב איז צוגעגאַנגען צו איהם און געזעהן דאָס ער האַלט ביי יגדל, האָט ער איהם געפרעגט אויף וואָס ער וויינט. דער ישוב'ניק האָט איהם אָנגעוויזען אויף דעם פּסוק „מתים יהיה אל ברוב חסדו“ און אויסגעבראַכען אין אַ יאָמער: איהר ווייסט ניט ווי שלעכט מיר וועט זיין אויב איד וועל צוריק לעבעדיג ווערען. איד האָב צוויי זיהן, איז ווען איד וואַלט זיי נאָר געלאָזען וואַלטען זיי פון מיין האָב און גוטס אַ שעהנעם תכלית גע-מאַכט, זיי וואַלטען מיין גאַנצען קאַפיטאַל פאַרשפּיעלט אין קאַרטען. איד פאַרמאָג ניט צו פאַרזינדיגען רבי, גאַנצע צוואנציג טויזענט קערבלעך, אָבער וואָס קומט אַרויס אַז נאָר מיין טויט וועלען דאָס מיינע בנים באַלד פּט'ן. וואַלט איד כאַטש ליגען רוהיג אין קבר, איז אָבער דאָ אַ תּחית המתים, און וועל צוריק מוזען לעבעדיג ווערען. איד וועל דאָך, אַהן אַ קאַפּיקע ביי דער נשמה, ניט האַבען וואו דעם קאַפּ אַנצושפּאַרען. ווי איז ניט צו וויינען אויף דעם?

— באַרוהיגט זיך ר' איד, — האָט דער רב איהם געטרייסט —

מיט אַזעלכע צוויי בנים ווי אייערע, באַדאַרפט איהר גאָר ניט מורא האַבען, זיי וועלען אייך אַזוי טיעף באַגראַבען אין דער ערד דאָס איהר וועט שוין פאַרשפּאַרען אויפצושטעהן.

284

## ער וויל זיך אנשמעקען מיט זיין קרענק

אן אַרימאן איז אַריין צו אַ קאַרנען גביר נאָך אַ נרבה מיט אַן אויסרייד דאָס ער איז געקומען דעם גביר מבקר חולה זיין. דער גביר האָט פאַרוואַנדערט איהם אָנגעקוקט און געזאָגט: איך בין גאָט צו דאַנקען ניט קראַנק דאָס איהר זאָלט מיר קומען מבקר חולה זיין. דער אַרימאן האָט זיך אָבער געהאַלטען ביי זיינס: דער גביר איז קראַנק און געזאָגט צו איהם: שלמה המלך זאָגט „חולה ראיתי תחת השמש, עושר שכור לבעליו לרעתו“ דאָס מיינט גבירים וואָס באַהאַלטען זייער געלד אויף אַ שלעכטע צייט, ווען זיי וועלען קראַנק זיין. און איהר זענט דאָך אַזוי, דעריבער בין איך אייד געקומען מבקר חולה זיין. — איהר זייט גערעכט, — האָט דער גביר געזאָגט — אָבער אין שטאַרט געפינען זיך דאָך פיעלע קראַנקע, וואָס האָט איהר דווקא מיר אויסגעקליבען צו מבקר חולה זיין?

— פאַרשטעהט איך מיר, — האָט דער אַרימאן געזאָגט — אַז מען איז מבקר חולה נעהמט מען צו אַ זעכציגסטעל פון דער קראַנק הייט, נו, איך וויל זיך פון אייער מחלה אָנשמעקען.

—□—

285

## ער עסט תשעה באב צוליעב אַ מצוה וועגען

אַ בעל־הבית האָט געטראָפּען זיינעם אַ פריינד זיצענדיג תשעה באב אין אַ רעסטאָראַנט און געשמאַק געגעסען.

— ווי פאַסט דאָס פאַר אייך תשעה באב צו עסען בפרהסיא? — האָט ער איהם אויסגערעדט.

— איך טהו דאָס, — האָט דער פריינד זיך פאַרענטפּערט — פון מצוה וועגען, איך וויל מיט דעם אַ טובה טאָהן אַן אַרימע מיידעל דאָס זי זאָל האַבען טויזענד רובעל אויף נדן.

— וואָס מיינסטו מיט דעם? וואָס פאַר אַ שייכות האָט דיין עסען מיט נדן פאַר אַן אַרימע בתולה?

— נאָר פשוט. איך האָב היינט אין דער פרי געהערט אַ געשפּרעך צווישען צוויי דיענסט־מיידלעך. איינע האָט געזאָגט דאָס די גאַנצע שטאַרט פאַסט היינט און די צווייטע האָט איהר געענטפּערט: הלאוי

האָב איך די טויענטער וויפיעל מענשען עם וועלען היינט עסען.  
טחו איך איהר א טובה און זאָל זי האָבען נאָך אַ טויענד רובעל.

—□—

286

### די ריכטיגע תפילה

אַ יונגער מאַן וואָס זיין פנים האָט עדות געזאָגט דאָס ער האַלט  
ניט פון תעניתים, איז יום כפור אַרײַן אין אַ שוהל און געפרעגט  
אַ אידען וועלכע תפלה דאַרף מען היינט זאָגען. דער איד האָט איהם  
אויפגעמישט דעם בענשען און געזאָגט: איהר האָט דאָך אין דער היים  
געווים ניט געבענשט נאָכ'ן עסען, בענשט'זשע איצט.

—□—

287

### שקר און אמת זיינען ניט וואָס אַמאָל

אַ מאָל איז שקר געווען אין שוהל און דער אמת אין גאַס, און  
היינט איז פונקט פאַרקעהרט. אַמאָל ווען ר' האַצקעל דער ראש  
ישיבה האָט יום־כפור אין שוהל זיך גענומען קלאַפּען „על חטא“  
שחטאנו לפניך, האָט יעדער איינער געקענט צוגעהן און איהם  
אַנרופען ליגנער, ווייל אין דעם גאַנצען „על חטא“ וואָס ער האָט  
אויסגערעכענט, האָט ער אפילו קיין איין זינד ניט געטאַהן.

האָט מען אין שוהל געזאָגט הוילע ליגענס, און אַז מען איז אַרויס  
אין גאַס האָט מען געפונען דעם ריינעם אמת, ווייל אַלע געשעפטען  
האָט מען געפיהרט ראַיעל. היינט אָבער, אַז איינער קלאַפט זיך אין  
האַרצען „על חטא“ קענט איהר זיכער זיין דאָס אַלעס וואָס ער רעכענט  
אויס איז אמת, און אַז איהר קוקט זיך גוט צו ווי אונזערע ביזנעס־  
לייט פיהרען זייערע מסחרים, זעהט איהר אַז עם איז דורכאויס פול  
מיט שווינדעל.

—□—

288

### באַהנען אין יעקב אבינו'ס ציימען

אַ קלוזיז בטלן האָט זיך אַ מאָל אָנגערופען דאָס אין יעקב אבינו'ס  
ציימען זיינען שוין געווען באַהנען.

האַט מען איהם געפרעגט פון וואָנען ער דרינגט דאָס, האָט ער געענטפּערט, ער לערנט דאָס פון פּסוק „ווישלה יוסף עגלות על פי פרעה“, לייען ניט פרעה נאָר פּאַרע. און באַהנען, כידוע, געהען דאָך מיט פּאַרע.

—□—

289

### אייביגע קעסט

— וויפּיעל האָט דיין שווער דיר צוגעזאָגט קעסט? — האָט איין יונגערמאַן געפרעגט דעם צווייטען.

— צוגעזאָגט האָט ער אייביגע קעסט, נאָר אַז איד וועל זיך שטאַרק איינשפּאַרען וועט ער מיר געבען נאָך אַ יאָהר.

—□—

290

### אַ געטרייער זוהן

אַ פּאָטער איז צוזאַמען מיט זיין זוהן געשטאַנען ביי איין מיסעם אין באָרד. אין מיטען נאַכט האָט דער אַלטער פּאָטער זיך שטאַרק צוהוסט, האָט די מיסעם אָנגעהויבען שרייען ער זאָל אויפהערען הוסטען און לאָזען איהר שלאָפּען. רופט זיך אָפּ דער זוהן: אַזוי לאַנג קרענקט איהר ווי דער טאַטע וועט אויפהערען צו הוסטען. ווייל די מיסעם וויל ניט, הוסט זשע טאַטע, די גאַנצע נאַכט.

—□—

291

### בידע איינשטימיג

אַ פּאָר פּאָלק איז געקומען אין קאָרט זיך גטיען. אַלס אַן אורזאַכע האָבען זיי אָנגעגעבען דאָס זיי קענען ניט שטימען צוזאַמען.

איבערפּרעגענדיג זייערע טענות, רופט זיך אָפּ דער ריכטער: וואָס ווילט איהר?

— אַ גט! — האָבען מאַן און ווייב אין איין שטימע אויסגערופּען.

— וואָס זשע זאָגט איהר דאָס איהר קענט ניט שטימען צווישען זיך, — האָט דער ריכטער געזאָגט — אַט זעה איד דאָס איהר זענט ביידע איינשטימיג אויף איין זאך.



292

### א משל מיט א קלוגען נמשל

א גלח איז צוזאמען געזעסען מיט א רב און פאַרכראַכט אין פאַרשיעדענע ענינים. אין מיטען זאָגט דער גלח צום רב, דאָס ער האָט איהם א קשיא צו פרעגען: ווען צוויי אידען האָבען צווישען זיך א סכסוך, געהען זיי צום רב און וואָס ער פסק'ענט אזוי בלייבט עס, בשעת א קריסט געהט אין געריכט און ווען ער ווערט אפילו אָן, קען ער אַפּעלירען און אנגעבען ביז צום העכסטען סענאַט, און פיעל מאָהל טרעפט טאַקע דאָס דער פסק ווערט געענדערט.

האָט איהם דער רב געענטפערט מיט א משל: א מאָל האָט א קאץ אין מאַרק פון אַן אַרימע אידענע אַרויסגעכאַפט א קעזעל און אַנטלאָפּען, איז איהר אַנטקעגען געקומען א הונט און דעם קעזעל אַרויסגעכאַפט פון איהר. ודי קאץ האָט זיך איהם אַנטקעגען געשטעלט. זיי האָבען זיך אזוי לאַנג געקריעגט ביז ביי זיי איז פאַרבליבען געהן צום פוקס א דין־תורה האָבען, און וואָס דער פוקס וועט פסק'ענען אזוי וועט בלייבען.

אויסהערענדיג זייערע טענות, האָט דער פוקס גע'פסק'ענט דאָס זיי זאָלען זיך מיט דעם קעזעל צוטהיילען אויף דער העלפט, און ער זעלבסט האָט די חלוקה געמאַכט. אָבער אַנשטאַט צו שניידען דעם קעזל אין דער לענג, האָט ער עס צו שניטען אין דער ברויט, אזוי דאָס דער הונט האָט באַקומען א קלענערע העלפט. דער הונט האָט פראַטעסטירט און גע'טענה'ט דאָס די חלוקה איז ניט יושר'דיג, האָט דער פוקס איהם געגעבען גערעכט און גענומען די העלפט פון דער קאץ און אַפּגעביסען א רעכטע שטיק, כדי די חלקים זאָלען גלייך זיין. דאָ האָט די קאץ גענומען געוואַלדעווען, דאָס איהר טהייל איז איצט פיעל קלענער פון דעם הונט'ס. „גערעכט“, זאָגט דער פוקס און בייסט אַפּ א שטיק פון הונט'ס חלק. ער האָט אזוי לאַנג געביסען ביז זיי ביידע, די קאץ מיט'ן הונט, האָבען געהאַט א קרענק.

אַט דאָס איז דער משל, און דעם נמשל איז לייכט צו פאַרשטעהן. אַז א אירישער רב גיט אַרויס א פסק, איז דאָס פאַר ביידע בעלי־דינים

געוואונשען, אָבער אַז מען הויבט זיך אָן משפּט'ען ביי אייך, איז דאָס אַהן אַז ענד און דער סוף איז, דאָס די חלָה קלעגט אפּילו גיט אויף דער המוציא.



293

„גרינע“ ווערען שנעל געל

אוינער האָט אַמאָל געפרעגט: וואָרום רופּט מען די ערשט-אַג-געקומענע אין אַמעריקע — גרינע, און די וואָס זיינען שוין עטליכע יאָהר אין לאַנד הייסען — געל?

האָט מען איהם דערקלעהרט: סוכות צייט, ווען דער הערבסט פאַנגט זיך אָן, הויבען די בלעטער אַראָפּפאַלען פון די בוימער און ווערען געל. פּסח צייט, אין אָנהויב פון פריהלינג, בליהען די בלעטער, די גראַז איז גרין און פול מיט פּרישקייט. דאָס זעלבע איז אויך מיט אַ פּריש-אַנגעקומענעם אידען, ער איז נאָך פרום און פול מיט אידישקייט און ער איז ווי אַ גרינער גרעזעלע, אָבער דער וואָס איז לאַנג אין לאַנד וואַרפט פון זיך אַראָפּ די אידישקייט אין גאַנצען און ווערט פאַרוואַנדעלט אין געל ווי די בלעטער אין הערבסט.



294

„חברה-קדישא“ באַגראַבט אויף אַן אמת

וואָרום הייסט די חברה קדישא, חברה גומלי חסד של אמת? דאָס איז ווייל עס זענען פאַראַן פיעלע מענשען וואָס האָבען ליעב צו באַגראַבען אַ לעבעדיגען מענשען. אַ לעבעדיגען מענשען קען מען אָבער מיט אמת גיט באַגראַבען, מע מוז אָנרעדען אויף איהם אַלערליי שקרים און כזבים. די חברה קדישא אָבער, באַגראַבען נאָר טויטע, און אַ טויטען באַגראַבט מען אויף אַן אמת.



295

ער ווערט בר-מצוה

אַ בעל-הבית האָט געפּראַוועט די בר-מצוה פון זיין אינגסטען קינד. דער בר-מצוה בחור האָט געהאַלטען אַ „ספיטש“ אין ענגליש,



וואָס די עלטערע אידען האָכען ניט פאַרשטאַנען אַ וואָרט און געפּרעגט דעם רב ער זאָל זיי איבערגעבען וואָס דער בחור האָט דאָ גע'דרש'נט. האָט זיי דער רב געזאָגט: „זיין דרשה איז נאָר פּשוט, ער זאָגט זיך דאָס אָפּ פּון אידישקייט. אַמאָל ווען אַ אינגעל איז בר־מצוה געוואָרען האָט ער אָנגעהויבען לייגען תּפּילין, היינט אַז ער ווערט בר־מצוה, הערט ער אויף צו לייגען.



296

### פונקט קאפּויער

אַן אַפּיקורוס האָט אַמאָל געזאָגט צו אַ רב: דאָס וועט איהר רבי, אַליין צוגעבען דאָס אונז פרייע איז וואויל און גוט אויף דער וועלט. אַלץ איז אונז ערלויבט און וואָס אונזער האַרץ גלוסט, טהוען מיר.

— פונקט קאפּויער, — האָט דער רב איהם געענטפּערט — די ריכטיגע פרייע זיינען מיר, די פרומע אידען, און ניט איהר. איהר אַז איהר ווילט טאָהן אַן עברה מוזט איהר דאָס טאָהן, איהר זעלבסט צווינגט זיך צו דעם. אָבער מיר פרומע אידען וואָס גלויבען אין דער תּורה, ווילען ניט טאָהן וואָס אונז גלוסט זיך, וויל מיר זיינען פריי. קומט אויס דאָס די אמת'ע פרייע זיינען מיר און ניט איהר וואָס האַלטען זיך פאר פרייע.



297

### אַ משל מיט אַ ליכט

איינער האָט אויפגעוואָרפען אַ רב דאָס אידישקייט איז היינטיגע צייטען געוואָרען אַ ביזנעס. אַ באַווייז: דער גבאי פון דער שוהל וואו דער רב דאווענט, איז שטענדיג מכבד מיט „פעטע“ עליות ווי שלישי, ששי און מפטיר בעליעברות און מחללי שבתות בפרהסיא, ווייל זיי באַצאהלען דערפאַר עטליכע דאָלער.

האָט דער רב איהם געענטפּערט מיט אַ משל פון ליכט:

אַ חלב'נע ליכט איז דאָך געוויס טרפה, און דאָך באַנוצען מיר אין שוהלען און בתי־מדרשים. נאָד־מעהר: אַז איהר צינדט אַז אַ ליכט און האַלט איהר מיט'ן פייער אַרויף, לייכט זי, פאַרשיינט די

גאַנצע הויז און מאַכט לעבעדיג און פרעהליך. פרובירט אָבער האַלטען די ליכט מיט'ן פייער אַראָפּ, דאַן שמעלצט זי אויס, פאַרשפּרייט אַן אונאַנגענעהמען גרוד און אַמאָל פאַרפּלעקט זי אויך די קליידער. דאָס זעלבע איז אויך וואָרום מען טהיילט אַמאָל צו כבוד צו אַ בעל־עברה און מחלל־שבת. ניט צוליעב די עטליכע דאָלער טהוט מען דאָס, נאָר כל זמן דער מחלל שבת לייכט מיט'ן פנים אַרויף, ער קומט אין שוהל און האַלט זיך ביי אידישקייט, מוז מען איהם מקרב זיין, כדי ער זאָל ניט נעהמען לייכטען מיט'ן פנים אַראָפּ און אין גאַנצען אויס־געלאָשען ווערען.



298

### ער זשאַלעוועט די פּאַלעם

איינער האָט נאָר אַ באַנקראַט אויסגעטאַהן זיינע לאַנגע מלבושים און גענומען טראָגען קורצע קליידער. אַז מען האָט איהם געפרעגט די אורזאָכע דערפון, האָט ער געענטפּערט: ער האָט מורא דאָס די בעלי חובות זאָלען איהם ניט קומען אָפּרייסען די פּאַלעם.



299

### מיט געוואַלד פיהרט מען ניט אויס

אַ יונגערמאַן איז יום־כּפור צו אשמנו געשטאַנען אין שוהל און צו יעדער אשמנו שטאַרק געקלאָפּט אויפ'ן האַרצען. דער וואָס איז נעבען איהם געשטאַנען, האָט אין דער שטיף אַ זאָג געטאַהן: יונגער־מאַן, מיט געוואַלד וועט איהר גאַרניט אויספיהרען.



300

### בעסער צו קוקען איידער האַבען אין זינען

ווען די דיענסט־מיידעל פלעגט דעם ישיבה־בחור ברענגען עסען, פלעגט ער אַרונטערלאָזען די אויגען צו דער ערה. האָט זי זיך צו איהם אָנגערופען: בעסער קוקט אויף מיר און האָט אין זינען די ערה, איידער קוקען אויף דער ערד און האַבען מיר אין זינען.

301

וואָס אַ חזן ליגט אין זינגען

ביי אַ קליין שטעדטעלדיגען חזן האָט אויסגעבראַכען אַ שרפה. דער חזן האָט זיך אַרומגעדרעהט צו טומעלט, האָט געזוכט עפעס און ניט געקענט געפינען. די ווייב האָט אויף איהם גענומען שרייען און ביזערען זיך: גולף, וואָס דרעהסטו זיך אַרום! געה ראַטעווע כאַטש אונזער ביסעל אַרעמקייט.

— איך זוך, — האָט דער חזן איהר געענטפערט — דעם קאמערטאַן, כדי צו וויסען מיט וואָסער טאָן צו שרייען פיער.

=□=

302

אַמעריקע איז אַ פרייע לאַנד

אַמעריקע איז טאַקע אַ פרייע לאַנד. קויפט איהר למשל, פלייש, באַקומט איהר פריי ביינער, אַז איהר קויפט אייער, באַקומט איהר קליינע הינדלעך פריי. נו, איז אַמעריקע ניט אַ פרייע מדינה?

=□=

303

די „עליה“ קען וואַרטען

אַ געוויסער קאָנטראַקטאַר איז געקומען שבת אין שוהל, און מען האָט איהם מכבד געווען מיט אַ „עליה“. אין מיטען מאַכען די ברכה, האָט ער באַמערקט זיינעם אַ באַקאַנטען, מיט וועמען ער האָט פאַר האַנדעלט וועגען עפעס אַ ביזנעס, אַריינקומען אין שוהל. דער קאָנטראַקטאַר האָט מורא געהאַט, טאַמער זועט דערווייל אַן אַנדערער אויסכאַפען פון איהם די ביזנעס, האָט ער זיך אָנגערופען צו גבאי: „טרענספערט די „עליה“ צו אַן אַנדערען. איד האָב איצט אַ בילעכערע זאך צו אַטענדען און די „עליה“ קען וואַרטען אויף אַן אַנדער מאַל“.

=□=

304

דער ריכטיגער „מזל“

אַ ניט־פאַרגינגער האָט זיך אַמאָל אנגערופען וועגען זיינעם אַ באַקאַנטען: „אַט דאָס איז אַ מזל־דיגער מענש! צו וואָס ער זאָל

זיך ניט נעהמען, באַגליקט ער. האָט ער אַרויסגענומען אַ „פּאַליסי“ פאַר אַן עקסידענט, האָט ער גלייך צובראַכען אַ האַנד און טאַמער איז ער געוואָרען אַ מעמבער אין אַ לאַדזש, איז ער פּונקט אין אַ וואָך אַרום געשטאַרבען.“



305

### ער האָט גערעדט פון היץ

אַ קאַרגער גביר איז שטאַרק קראַנק געוואָרען. ער איז געלעגען אין שטאַרקע היץ און די דאָקטוירים האָבען אויפגעגעבען זיין לעבען. זיין ווייב און קינדער האָבען פון זיינטוועגען געהייסען זאָגען תּהלים און צוטהיילט פּופּציג דאָלער אויף צדקה. גאָט האָט געהאַלפּען און דער גביר איז געוונד געוואָרען.

אַז ער האָט זיך דערוואוסט פון דעם גרויסען אונגליק דאָס מען האָט אַ גאַנצען פּופּציגער צוטהיילט אויף צדקה, אז ער געוואָרען אַן אַנגעצונדענער, ער האָט גענומען שרייען און בייזערען זיך, למאי האָט מען אָהן זיין וויסען אַזא זאך געטאַהן.

— וואָס הייסט? — האָט די ווייב געזאָגט — דו אַליין האָסט דאָך אונז געהייסען די סומע צוטהיילען!  
— איך האָב גערעדט פון היץ, — האָט ער געענטפּערט — און דו נאָר, האָסט מיר געגלויבט.



306

### דער חשק צו „שלישי“

„שלישי“ איז די שעהנמע „עליה“ און יעדער איד האָט חשק צו איהר, דאָס איז ווייל ווען אַ איד זעהט צוויי, מישט ער זיך אַרײַן און וויל זיין דער „שלישי“.



307

### נקמה פון אַ חזן

אַ חזן וואָס האָט געהאַט אַ סך געגנער, האָט אין אַ שבת ראש-חודש, זיך שטאַרק צולאָזען ביים הלל און מיט זיין כאָהר עטליכע

מאָל אויסגעזונגען דעם פסוק: „ד' לי בעזורי ואני אראה בשונאי“,  
 און קאָמענדירענדיג דעם כאָהר האָט ער אויסגעמאַרקירט דאָס זיינע  
 הענר זאָלען זיך באַוועגען אַנטקעגען זיינע געגנער.  
 — דאָס האָט דער חזן אונז אַרײַנגעשטעלט אין סדר, — האָבען  
 זיי צווישען זיך גערעדט — אָבער מיר וועלען זיך שוין מיט איהם  
 דערפאַר אָפּרעכענען.

—□—

308

#### א שבת-נדרחה

א יונגער רעפּאָרם-ראַבינער האָט פאר זיך געהאַט אַ שווערע  
 פּראָבלעם צו לעזען. מען האָט איהם פּאַרגעשלאָגען אַ גוט באַצאהלטען  
 אַמט אַלס מענעדזשער פון אַ צדקה אינסטיטושאַן, מיט'ן תנאי, ער  
 זאָל דעם גאַנצען זונטאָג פאַרברענגען אין אָפּיס. ער וואָלט אָבער  
 צוליעב דעם געמוזט אויפגעבען דעם טעמפעל, און ער האָט ניט גע-  
 וואוסט וואָס צו טאָהן.

האָט איהם אַ קלונגער אַרטהאָראַקסישער איד געגעבען אַ גוטע  
 עצה, ער זאָל מאַכען אַ שבת נדרחה, אַפּליגען דעם זונטאָג-שבת אויף  
 דעם אידישען שבת, וועט ער ניט באַראַרפען אויפגעבען זיין רבנות-  
 שטעלע.

—□—

309

#### א באַהאַלטעניש-שפּיעל

דאָ, אין אַמעריקע, אַז דער מלמד קומט לערנען באַהאַלט זיך דער  
 תלמיד. ווען ער קומט מאָהנען שכר למוד, באַהאַלטען זיך די עלטערן  
 און סוף זמן ווען מען וויל פאַרהערען דעם אינגעל, באַהאַלט זיך דער  
 רבי. אזוי שפּיעלט מען זיך אין באַהאַלטעניש, און דער אינגעל קען  
 אַ מכה לערנען...

—□—

310

#### ער האָט געוואָלט אַביסעל „פּובליסיטי“

אין אַ קליין שטעדטעל אין רוסלאַנד האָט מען געוואָלט אויפנעמען  
 אַ רב פון אַז אַנדער שטעדטעל. דער רב האָט אָבער ניט געוואָלט

אַננעהמען די רבנות, סײַרען אַלע בעל־יבתיים פון שטעדטעל זאַלען זיך אונטערשרײַבען אויפ'ן כתב־הרבנות, און דעם כתב מיט אַלע חתימות זאַל מען איהם צושיקען.

האַט מען אזוי געמאַהן. אין אַ וואָך צײַט איז שוין דער כתב־הרבנות מיט אַלע חתימות געווען פאַרטייל, חוץ אַיין שוסטער האַט זיך אײַנגעשפּאַרט און בשום אופן ניט געוואָלט אונטערשרײַבען. מען האַט זיך געבעטען און געסטראַשעט מיט בײַזען, עס האַט אָבער ניט געהאַלפּען. דער שוסטער האַט זיך ניט אונטערגעשריבען און דער רב האַט געמוזט אַננעהמען די רבנות, מיט אײַן חתימה ווייניגער.

אַז דער רב איז געקומען צו פּאַהרען, האַט ער געלאָזט רופּען דעם שוסטער און געפרעגט צי איז ער איהם דאַגעגען, וואָס ער האַט זײַן נאַמען ניט געוואָלט אונטערשרײַבען?

— הסודחלילה! — האַט דער שוסטער זיך גענומען שווערען — זאַל אײך קרענקען! זאַל אײך ניט דערלעבען, אויב אײך האָב עפעס קעגען אײך! אײך האָב נאָר געוואָלט דאָס מען זאַל וויסען פון מיר און פון מיר אַכיסעל רעדען. אזוי ווער ווייס פון מיר? אָבער אײַצט האַט די גאַנצע שטאַדט גערעדט דאָס זושע דער שוסטער האַט ניט געוואָלט זיך אונטערשרײַבען אויפ'ן כתב־הרבנות.



311

ער איז בײַדע זאכען ניט

שמעהענדיג אונטער דער חופּה, אײַדער דער חתן האַט די כלה אַנגעטראָהן דעם רײַנגעל, האַט דער מסדר קרושין איהם געפרעגט וואָס ער איז: אַ כהן צו אַ לוי?

— בײַדע זאכען ניט, — האַט דער חתן געענטפּערט — אײך בין אַ רענס־פּעדלער.



312

די ריכטיגע אינסטרומענטען

אַ יונגען דאָקטאר האַט מען בײַ דעם עקזאַמען געפרעגט, וואָסערע אינסטרומענטען געברויכט מען צו אַ קראַנקען וואָס איז אַראָפּגעפּאַלען פון אַ פּיעריאון־צוואַנציג שטאַקיגע געביידע?

— א שאַפעל מיט א בעזעם צונויפצוקערען די ביינער, — האָט  
ער געענטפערט.  
=□=

313

## דער תירוץ ניט נויטיג

מען האָט צום טיש דערלאָנגט קאָשע. זאָגט דער פּאָטער צום  
קינד: קענסטו ענטפערען אַ גוטען תירוץ אויף דער קשיא?  
— יאָ, — האָט דער אינגעל געזאָגט — נאָכ'ן עסען וועל איך  
ענטפערען.  
נאָכ'ן עסען האָט דער פּאָטער ווידער געפאָדערט דעם תירוץ  
פון איהם.  
— איצט איז שוין דער תירוץ ניט נויטיג, — האָט דער אינגעל  
שעלמיש געזאָגט — די קאָשע איז דאָך שוין ניטאָ.  
=□=

314

## דער שטן אָהן אַרבייט

דער שטן האָט זיך פאַרקלאָנגט פאַר'ן רבוננו של עולם, דאָס ער  
איז אָהן אַרבייט.  
— וואָס הייסט? — האָט דער רבוננו של עולם זיך געוואונדערט —  
קענסט שוין גארניט ברענגען אַ מענשען צו זינד?  
— אָבער איידער איך קום, — האָט דער שטן געענטפערט —  
האָבען זיי שוין אָפגעזינדיגט.  
=□=

315

## ליטוואַק צלם-קאָפּ

אַ גאַליציאַנער האָט געפרעגט אַ ליטוואַק: פאַרוואָס רופט מען  
די ליטוואַקעס צלם-קאָפּ?  
— ווייל, — האָט דער ליטוואַק געענטפערט — ווען אַ ליטוואַק  
וויל עפעס אויספיהרען, לייגט ער זיך אין דער לענג און אין דער  
ברייט.

316

## וועמען איז ערגער?

א רב האָט באַגלייט אַ אידען וואָס מען האָט געפיהרט הינגע-  
ריכטעט צו ווערען אויפ'ן עשאפאָט. עס איז געווען אַ קאַלמער  
ווינטעהריגער טאָג און דער רב האָט זיך נוט איינגעוויקעלט אין זיין  
פוטער, און ציטערענדיג האָט ער זיך צום פאַראורטיילטען אָנגערופען:  
„אך ווי מיר איז קאַלט!“

— מיר איז אויך קאַלט, — האָט דער פאַראורטיילטער געענטפערט  
— מיר וואָרפט אזש אַ צאָהן אין אַ צאָהן!  
— אָבער, — האָט דער רב געזאָגט — אייך איז נוט. איהר וועט  
פאַרשפאַרען צוריק צו געהן, און איך מוו נאָך אין קעלט געהן צוריק  
אַהיים.

—□—

317

## א „געבילדעטער“ כהן

אין אַ קליין שטערמעל אז מעהר ווי איין כהן ניט געווען. דאָס  
איז געווען יעקב ליב דער בעל-עגלה, אַ איד הויך ווי עוג מלך הבשן,  
האָט פאַרמאָגט אַ שטימע פון אַ ליב, איז אָבער געווען אַ גרויסער  
עס-הארץ. שטאַרט האָט זיך אָבער ניט געקענט העלפען און געמוזט  
אַנקומען צו איהם, צו דוכנ'ענען און בענשען זיי.

איינמאָל האָט איהם איינער, נאָכ'ן דאווענען, געפרעגט:  
— פאַרשטעהסטו כאַטש, יעקב ליב, דעם פירוש המלות וואָס  
דו זאָגסט?

— געוויס! — האָט יעקב ליב געענטפערט מיט שטאַלץ.  
— נו, זאָג זשע מיר דעם טייטש פון „ויהונד“, אָבער ניט לאַנג  
געקלעהרט.

— וואָס איז דאָ ניט צו וויסען? — האָט דער כהן זיך געפיהלט  
באַלידיגט — „ויהונד“ איז דער טייטש: ער זאָל דיר דערווערנען.  
— אזוי גאָר! — האָט מען איהם געזאָגט — אַנשטאַט בענשען,  
שילסטו אונז גאָר?

— דאָס מאַכט ניט, — האָט דער בעל-עגלה געענטפערט —  
בשעת'ן דוכנ'ען, טראַכט איך אַז דאָס וואָס איך זאָג זאָל אויסגעהן  
צו די גוים...



318

## א לומדיש פשטיעל

אין מדרש שטעהט: דריי מענשען איז מען מוחל זייערע עברות, דאס זיינען זיי: א גר, א גבאי, א חתן. פרעגט זיך: ווארום עפעס נאך די דריי? דער תירוץ איז: דעם גר קומט מוחל זיין זיינע פריהערדיגע עברות, ווייל קוים איז ער נאך געוואָרען א איד וועט ער שוין האָבען צרות אויפ'ן פוּד; דעם גבאי, — גלייך ווי ער איז נאָך געוואָרען גבאי כאַפט ער אין טאַמענס טאַמען אַריין און סוף כל סוף וועט מען איהם אַראָפּוואַרפען פון זיין גדולה, און דער וואָס נעהמט א פרוי, איז דאָך געוויס באַרעכטיגט דאָס מען זאָל איהם זיינע עברות מוחל זיין, ווייל זי וועט שוין זיין נשמה אויסלייטערען.

—□—

319

## ער פאַלגט דעם טאַמען

א גרינער איד וואָס איז איצט אַנגעקומען אין אַמעריקא, איז דעם ערשטען פרייטאָג צו נאַכט געזעסען ביים זוהן אין הויז און מעביר געווען די סדרה.

דער זוהן איז אַריין אין פראַנט־רום או אַנגעצונדען די געז. אַז דער פאַטער האָט דאָס דערזעהן, האָט ער גענומען שרייען:  
— וועה איז מיר, פינסטער איז מיר די וועלט! וואָס זעה איך?  
מיין זוהן מאַכט שבת פייער!

דער זוהן האָט אויף גיך פאַרלאָשען די געז, און געזאָגט:  
— שריי ניט טאַטע, און ערגער זיך ניט אַזוי. זעהסט, אָט האָב איך דיר געפאַלגט און האָב אויסגעלאָשען דעם פייער.

—□—

320

## ער נעהמט נאָר וואָס עס ליגט

מען האָט אַמאָל איינעם געכאַפט גנב'ענען. מען האָט איהם גלייך געבראַכט צום רב, איהם אַרויסצוגעבען א פּסק.

— דו ווייסט דען ניט, — האָט דער רב אַ געשריי געמאַהן — דאָס  
אין דער תורה שמעהט „לא תגנוב“! היינט ווי באַגעהסטו אַזא  
עברה?

— אַבער רבי! — האָט דער גנב זיך גענומען פאַרענטפערען —  
איד האָב דאָך גענומען וואָס עס איז געלעגען.

==

321

### ראש-השנה/דיגע עברי

איינער האָט געפרעגט: וואָס איז דער טייטש פון די ווערטער  
„אשרי העם יודעי תרועה“, וואָס דער חזן האָט ראש-השנה געזונגען  
אין שוהל.

— „אזוי וואויל איז צו דעם מענשען וואָס קען יענעם אָנפייפען“ —  
האָט מען איהם געענטפערט.

==

322

### זיין ווייב איז אַנדערש

— איז דאָס אמת, — האָט זיך איינער אָנגערופען צו צווייטען —  
וואָס מען זאָגט דאָס ווייבער האָבען ניין מאָס רייד? וואָס איז דיין  
מיינונג וועגען דעם?

— ניין, האָט ער געענטפערט — מיין ווייב רעדט גאָר אַהן אַ מאָס.

==

323

### דער הונט ווייסט פאַר וואָס ער בילט

אַ איד פלעגט אָפט אַרײַנגעהן צו אַ פריץ. יעדעס מאָהל ווען  
ער פלעגט דורכנעהן דעם הויף פלעגט דעם פריץ'ס הונט מיט אַ  
בילעריי איהם אָנפאַלען.

האָט דער פריץ צו איהם געזאָגט: ווי קומט דאָס וואָס קריסטען  
לאָזט דער הונט דורך, און ווי באַלד אַ איד באַווייזט זיך, הויבט ער  
אָן צו בילען?

— דאָס איז, — האָט דער איד איהם דערקלעהרט — בשעת די אירען זיינען אַרויס פון מצרים, האָבען די הינט זיך פאַר זיי אַזוי דערשראָקען דאָס קיין איין הונט האָט ניט געוואָגט אַ ביל צו טאָהן, דערפאַר האָט אונז גאָט געהייסען די טרפה פלייש אַוועקוואַרפען צו די הינט. היינט אָבער, אַז ווען עס ווערט עפעס ביי אונז טריף, פאַר קויפען מיר צו דאָס אייד, נו איז דען ניט אַ וואונדער וואָס די הינט בילען אויף אירען, זיי זיינען דאָך אויף אונז אין כעס.

—□—

324

### דאָס הימען אפילו אַפיקורסים

עסען ערב יום־כפור די „סעודה המפסקת“, ניט לייגען קיין תפילין תשעה־באב אין דער פריה, און ניט לייגען קריאת שמע אין די ערשטע נאַכט פון פסח.

—□—

325

### ווי אין ספירה

מען האָט אַ ביזנעס־מאַן געפרעגט ווי איהם געהט?  
 — פונקט ווי אין ספירה, — האָט ער געענטפערט.  
 — וואָס מיינט איהר?  
 — גאָר פשוט. מען ציילט און מען ציילט און מען זעהט ניט אַ סענט פאַר די אויגען.

—□—

326

### טעכטער אין העברעאיש

— זאָג מיר נאָר יאַנקעל, — האָט זיך איינער אָנגערופען צו זיינעם אַ חבר — מען זאָגט דאָס דו קענסט גוט העברעאיש, זאָגזשע מיר ווי אַזוי רופט מען אין העברעאיש אַ טאָכטער?  
 — ווער ווייסט דאָס ניט, — האָט ער איהם געענטפערט — אַז אין העברעאיש הייסט אַ טאָכטער „בת“?  
 — און אַ סך טעכטער?  
 — בעונותינו הרבים!

327

## ער ווייסט וואָס ער רעדט

א פוהרמאַן האָט זיך באַריהמט דאָס איהם איז קלעהרער דער וועג פון זיין שמערטעל ביז קאוונע, מעהר ווי א איד אין אשרי.  
— סטייטש! — האָט מען איהם געזאָגט — א איד זאָגט דאָך אשרי דריי מאָל א טאָג און דו פאָהרסט נאָר איין מאָל א וואָך, ווי זשע איז מעגליך אַז דיר זאָל די וועג זיין מעהר קלאָהר ווי א איד אין אשרי?

— אדרבה, — האָט דער פוהרמאַן געענטפערט — נעהמט אפילו דעם רב און הייסט איהם זאָגען אשרי אויף צוריק וועט ער ניט קענען, און איד פאָהר דאָך הין און צוריק.

—□—

328

## שווערט ביי זיין אידישקייט

א איד איז אַריינגעקומען אין א קריסטליכען געשעפט און געפרעגט אויף א דזשאַב. דער בעל־הבית האָט איהם געענטפערט דאָס אויב ער איז א איד קען ער ביי איהם קיין אַרבייט ניט באַקומען.  
— איד שווער אייך ביי מיין אידישקייט, — האָט דער איד זיך אַנגערופען — דאָס איד בין ניט קיין איד.

—□—

329

## משיח מעג שוין קומען

— ווייסטו שמערל, — האָט זיך איין שניידער אַנגערופען צום צווייטען — אַז ביי היינטיגען קריזיס, האָט משיח שוין געמעגט קומען.  
— דענקסטו בערל, — האָט ער איהם געפרעגט — דאָס אויב ער וואָלט געקומען, וואָלט אונזער שניידערשע אַרבייט זיך פאַרבעסערט?  
— געוויס! אַז משיח וועט קומען, וועלען דאָך די טויטע אויפֿ־שטעהן נאָקעט און מיר וועלען דערווייל האַבען אַרבייט.  
— וועלען דאָך אויך די שניידער ווערען לעבעדיג, וועלען מיר דאָך ווידער ניט האַבען קיין אַרבייט, — האָט דער צווייטער געפרעגט.  
— אַבער די געשמאַרבענע שניידערס ווייסען דאָך אַבער ניט די היינטיגע מאַרעם, — האָט בערל געענטפערט.

330

## פארקיהלט די האלז

מען האָט אַ ישוב'ניק מכבד געווען מיט הגבה, האָט ער געזאָגט:  
איך קען דעם כבוד ניט אָננעמען, ווייל איך בין הייזעריג.

=□=

331

## די ערשטע שאלה

דער באַריהמטער רב מעקלענבורג, איז צוויי יאָהר צייט געווען רב  
אין נאָרט, דייטשלאַנד. מען האָט איהם דאָרט געהאלטען בכבוד גדול  
און געצאָהלט גרויסע שכירות. דער רב האָט דאָרט אָבער מעהר ניט  
געוואָלט זיין, און האָט אָנגענומען אַ רבנות שטעלע אין אַ צווייטע  
שטאָדט.

אַז די ראשי הקהלה האָבען זיך פון דעם דערוואוסט, זיינען זיי  
געקומען צו לויפען צום רב מיט אַ געוואָלד: „פאָר וואָס פאַרלאָזט  
איהר אונז, רבי! אויב די שכירות איז צו ווייניג, וועלען מיר אייך  
מוסיף זיין“.

— ניט צוליעב די שכירות פאַרלאָז איך אייך, — האָט דער רב  
געענטפערט — נאָר דאָס וואָס אין צוויי יאָהר צייט האָט איהר מיר  
איצט די ערשטע שאלה געפרעגט.

=□=

332

## ער איז אַ גרינער

אין אַן אבער־שוהלע פאַר גרינע עמיגראַנטען, האָט דער לעהרער  
איינעם פון די שילער געפרעגט: ווער האָט די אַלע שענהע פעלדער  
באַשאַפען?

— איך בין איצט צוויי מאָנאַטען אין לאַנד, און פון וואָנען זאָל  
איד וויסען? — האָט דער שילער געענטפערט.

=□=

333

## שוין צו טהייער

אַ פאָטער האָט געזאָגט צו זיין זוהן: „איך האָף מיין קינד, אַז  
דעם סדר וואָס איך האָב דיר געגעבען אַ מתנה צו דיין געבורטס־טאָג,  
איז ביי דיר טהייער“.

— געוויס, — האָט דער זוהן געענטפערט — איד האָב איהם איינגעוויקלט אין פאפיער און האַלט איהם פאַרשלאָסען אין סייף.

—□—

334

א תשובה צו א גלח

א גלח האָט זיך גערייצט מיט א אידען, און צו איהם געזאָגט :  
— אויב גאָט זאָל איך ליעב האָבען ווי אַמאָל, פאַרוואָס ווארפט ער איך ניט קיין מן פון הימעל ?  
— היינט טהוט ער דאָס ניט, — האָט דער איד געענטפערט — ווייל ער האָט מורא דאָס די חזרים זאָלען דאָס ניט אויפּעסען.

—□—

335

חסידישע מופתים

צוויי חסידים זיינען געזעסען אין וואַגאַן און דערצעהלט מופתים פון זייערע רביים. האָט זיך איין חסיד באַריהמט :  
— מיין רבי איז אַמאָל געגאַנגען אין נאָס, האָט ער געזעהן ווי אַ קליין קינד איז געשטאַנען נעבען אַ מויער און געגעסען חזיר. דער רבי איז שטאַרק אין כעס געוואָרען און האָט אַרויסגעלאָזען אַ קללח דאָס דער מויער זאָל איינפאַלען און הרג'ענען דאָס קינד. שפעטער אָבער, האָט דער רבי זיך באַדענקט דאָס דער קינד איז ניט שולדיג און האָט געזאָגט דאָס דער מויער זאָל בלייבען ווי געווען און דער קינד זאָל בלייבען לעבען, און אַזוי איז טאַקע געווען.  
— אויך מיר אַ מופת, — האָט דער צווייטער איהם אויסגעלאַכט — מיין רבי איז אַמאָל פרייטאָג צו נאַכט געווען אין וועג, איז אומעטום געווען שבת, און וואו דער רבי איז געפּאָהרען איז נאָך אַלץ געווען פרייטאָג.

—□—

336

די אויערען אָבער ניט די קעפּ

א רעדנער איז געשטאַנען אויפ'ן פּלאַטפאָרמע און גערעדט. אין מיטען האָט איינער פון פובליקום געוואָרפען איהם אַ קעפעל קרויט.

— פריינדע, — האָט דער רעדנער זיך אָנגערופען אייערע אויערען  
דאַרף איד האַבען אַבער ניט די קעפּ.



337

אין חלום

א פרוי האָט דערצעהלט איהר מאַן דאָס ביי נאַכט האָט זיך  
איהר גע'חלומ'ט דאָס ער האָט איהר געקויפט אַ שעהנע הוט.  
— דאָס איז די ערשטע הוט וואָס קאָסט מיר אַזוי ביליג, האָט דער  
מאַן מיט אַ זיפּץ געענטפערט.



338

די המוציא אין זאָלץ

אייער האָט אַמאָל געבעטען מען זאָל איהם דערקלעהרען דעם  
טעם פאַר וואָס מען טונקט איין די המוציא אין זאָלץ.  
— כדי מען זאָל ניט פיהלען ווי ביטער דאָס שטיקעל ברויט קומט  
אן, — האָט מען איהם געענטפערט.



339

ווייניגער קלעפּ — ווייניגער ברכות

זייט המן הרשע קריינט ווייניגער קלעפּ אין שוהל, באַקומט מרדכי  
ווייניגער ברכות אין הויז. דער גלאַנץ פון דעם אַרענטליכען מענשען  
זעהט זיך ערשט אַרויס ווען מיר זעהן די שטראַף פון באַנדיט.



340

ווען ער וואַלט רייך געווען

א ישיבה בחור וואָס האָט געגעסען „טעג“ ביי אַרימע בעל־בתיים  
און פלעגט שטענדיג בלייבען הונגעריג, האָט אַנומעלט געזאָגט: אַך

ווי גליקליך וואָלט איד געווען ווען גאָט גיט מיר זיבעציג טויזענד רובעל. איד וואָלט דאָמאָלסט יעדען איינעם פון מיינע בעלי-בתים געגעבען צעהן טויזענט רובעל, וואָלטען זיי דאָך געוואָרען רייך און געקאָכט פעטע מאַכלים און איד וואָלט פון זיי אַוועק אַ זאַמער.



341

### זי איז מסכים צום שדוך

דעם באַריהמטען פּילאָזאָף מענדעלסאָהן, האָט מען גערעדט אַ שידוך מיט אַ גרויסען גביר'ס אַ טאָכטער. אַז די מיידעל האָט זיך געטראָפּען מיט מענדעלסאָהן, האָט זי פון שידוך ניט געוואָלט הערען, ווייל דער פּילאָזאָף האָט געהאַט אַ הויקער פון פּאַרענט און פון הינטען. די מיידעל איז אָבער מענדעלסאָהנען שטאַרק געפּעלען, און האָט גע-וואָלט איהר האַבען פאַר אַ ווייב. פאַר'ן געזעגענען זיך האָט ער איהר געפּרעגט: אויב זי גלויבט אז אַ זונג איז אַ הימעל זאָך? די מיידעל איז געווען אַ פרומע און געענטפּערט: יא.

— אויב אַזוי, — האָט דער פּילאָזאָף געזאָגט — זיי וויסען דאָס פּערציג טעג איידער דו ביזט געבוירען געוואָרען, האָב איד געהערט אויסרופּען אין הימעל דאָס דו וועסט מיין באַשערטע זיין. איד האָב דיר דערזעהן, האָט מיר אָנגעכאַפּט אַ שרעק, זעהענדיק דיר מיט צוויי הויקערס. איד האָב גענומען וויינען און בעטען מען זאָל מיר געבען אַן אַנדער ווייב, אַ שעהנע. האָט מען מיר געענטפּערט דאָס עס איז שוין פאַרפּאַלען, די מיידעל מוז דיין ווייב זיין. נאָר אויב דו ווילסט דווקא האַבען אַ שעהנע ווייב, דאַן קענסטו זיך בייטען מיט איהר, נעהם צו איהר הויקער, וועט זי בלייבען אַ שעהנע און דיר וועט דיין חכמה באַשיינען. האָב איד דערויף מסכים געווען, אַבי דיר צו האַבען פאַר אַ ווייב.

דאָס איז די מיידעל שטאַרק געפּעלען און האָט גלייך איינגעשטימט צו ווערן זיין ווייב.



342

### פרעהט זיך אָבער מאַכט זיך ניט נאַריש

פרעהט זיך אידעלעך און מאַכט זיך לוסטיג אום שמחת-תורה, מאַכט זיך אָבער לכבוד דער תורה ניט נאַריש.



343

עס איז גוט צו זיין אַ איד

איינער האָט זיך אָנגערופען : אַד, ווי גוט עס איז צו זיין אַ איד  
 אין אַמעריקע ! אַלעס האָט ער : ערב יום־כּפור — אַ האָן ; טהענקס־  
 גיווינגדיי — אַ אינדיק און אַ גענועל אויף חנוכה.

=□=

344

ביים וואַסער זינדיגט מען מעהר

די וואַס האָבען דעם גאַנצען זומער פארבראַכט ביי די ברעגען  
 פון ים, געהען ניט ראש־השנה צו תּשליך. זיי ווייסען דאָס ביים  
 וואַסער זינדיגט מען מעהר ווי איבעראַל.

=□=

345

ער האַלט ניט פון „שיריים“

נאָך קידוש האָט דער בעל־הבית יעדען איינעם דערלאָנגט דעם  
 בעכער צו פאַרוזכען אַ ביסעל קידוש־וויין. איינער האָט זיך ענטזאָגט  
 צו טרינקען, מיט'ן אויסרייד : דאָס ער גלייכט ניט צו טרינקען וואָס  
 עס בלייבט איבער פון יענעם. דער בעל־הבית האָט פאַר איהם אָני  
 געגאַסען אַ פולען בעכער, וועלכען דער מאַן האָט אין גאַנצען אויס־  
 געטרונקען. האָט זיך דער בעל־הבית אָנגערופען : פריהער האָב איד  
 געדענקט דאָס איהר גלייכט ניט צו נעהמען „שיריים“ פון אַן אַנדערען,  
 איצט זעה איד דאָס איהר קענט ניט ליידען דאָס אַן אַנדערער זאָל פון  
 אייך נעהמען „שיריים“.

=□=

346

אַ גומער רמו פון סדור

דאָ אין אַמעריקע איז ביי אונזערע אידען אַ מנהג דאָס גלייך  
 נאָך יום כּפור, קומען פאַר וואַהלען פאַר די פאַרשיעדענע שוהל־  
 באַאַמטע און ראש־החברות. עס האָט אַ שטיקעל רמו אין סדור. עס

שמעהט : „ראשי חרשים לעמד נתת — זמן כפרה“, טייטשט מען : „נייע עלטסטע האַסטו דיין פּאַלק געגעבען, אין דער צייט פון כפרות“.



347

זיי האַבען צו זינגען און צו זאָגען

געוועהנליך ערוואַרטען מיר פון אַ חזן ז י נ ג ע כ ז און פון אַ מגיד — ז א נ ג ע כ ז . עם איז דעריבער קיין וואונדער ניט וואָס היינטיגע צייטען האַבען די חזנים און מגידים צו זינגען און צו זאָגען.



348

אַ מוסר השכל פון קיטעל

דער ווייסער קיטעל וואָס מיר טהוען אָן ראשהשנה און יום־כפור, קען אַ שוואַרצע האַרץ ניט ווייס מאַכען.

349

אַ מאַכל ווי אַ פרה אדומה

דער משגיח פון דער ישיבה אין וואַלאַזין האָט אַמאָל געפרענט אַ בחור, וואָס ער האָט געגעסען צו מיטאַג, האָט ער געענטפערט : — איך ווייס ניט, עפעס איז עם געוועזען גלייך צו דער פרה אדומה, אַ רויטע גערשטענע קאַשע. אַ קראַנקען מאַכט זי געזונד, און אַ געזונטען מאַכט זי קראַנק.



350

אַ סימן פון אַן עהרליכען מאַן

עם זענען פאַראַן דרייערליי בעלי חובות : איינער גיט אַפּ דעם חוב פאַר דער צייט, אַזעלכער איז געוויס אַ נגב (ווייל ער האָט אין דעם אַ שלעכטע אבזיכט). אַן אַנדערער גיט אַפּ אין דער צייט, דער איז פּיליכט אַן עהרליכער מאַן. עם איז אויך פאַראַן אַזעלכער וועל־כער גיט אַפּ נאָך דער צייט, דער איז געוויס אַן עהרליכער מאַן.

אָן ענטפער פון אַ רב אויף אַ חוש הריח

אַ רוסישען יונגען מאן, וואָס איז מיט צוואנציג יאהר צוריק גע-  
קומען אין אמעריקע און איז פאַר דער צייט געוואָרען רייד, האָט  
זיך פאַרגלוסט אַפּאַר צו טאָן אויף אַ באַזוך אין זיין געבורט־שטעטלע.  
קומענדיג אַהיים, האָט ער דערזעהן די נויט פון זיינע קרובים און  
גוטע באַקאנטע פון דער יוגענד, האָט ער יעדען אַרויסגעהאַלפּען  
ווי ווייט מעגליך עס איז געווען. דער עולם האָט דערזעהן, אַז דער  
גאָסט צוטהיילט פּיעל געלט, האָט מען זיך צו איהם אָנגעהויבען וועגן  
דען פון פּערשיעדענע חברות און פאַראיינען.

ניט וויסענדיג וואָסער חברה איז נייטיגער און ריכטיגער, האָט  
ער איבערגעלאָזען ביי דעם רב פון שטעטלע צוויי טויזענד דאָלער  
ער זאָל דאָס צוטהיילען לויט זיין פאַרשטאַנד, און איז אַוועקגעפּאָהרען.  
געוועהנליך, אַז דער עולם האָט זיך דערוואוסט אַז ביי דעם רב  
איז פאַראַן אַזאַ מטמון מיט געלט פאַר צרכי צבור, האָט מען אַנ-  
געהויבען געהן צום רב. גבאים פון פאַרשיעדענע חברות ווי: „הכנסת  
כלה“, „חברה תהלים“, און אַנדערע. פון „תלמוד תורה“, „בקר חולים“,  
„לחם אביונים“ איז דאָר שוין אַפּגעערט.

צוויי אידען פון שטעטלע, באַוואוסטע קמצנים וואָס האָבען  
קיינמאָל נאָר ניט געגעבען אויף צדקה, זענען געקומען צום רב.  
דער רב, דערזעהנדיג די צוויי קמצנים, האָט ער זיי געבעטען זיצען  
און זיך געווענדעט צו זיי:

— וואָס וועט איהר זאָגען גוטעס?

— עפעס מוזט איהר האָבען זעהר וויכטיגעס צו זאָגען, ווייל  
איך האָב אייך ביו איצט קיינמאָל ניט געזעהן ביי מיר אין שטוב.

— מיר זענען געקומען צו אייך רבי, ווייל מיר האָבען געהערט,  
אַז דער אמעריקאַנער גביר האָט ביי אייך איבערגעלאָזט געלט אויף  
שטאַרטישע הצטרכות, זענען מיר געקומען אייך זאָגען, דאָס אַזוי  
ווי דער גדר פון הייליגען אָרט איז צובראַכען, און חזירים קריכען  
אויף דעם הייליגען אָרט און מאַכען קאַליע די מצבות, האָבען מיר  
געוואָלט ביי אייך פּועלן, אַז איהר זאָלט געבען אַ פאַר הונדערט  
דאָלער אויף תקון הגדר.

— יאָ! — זאָגט דער רבי — דאָס איז טאַקע זעהר וויכטיג.  
אַבער מיך וואונדערט נאָר פון וואָנען האָבען זיך די חזירים... דער

וואוסט, אז ביי מיר איז דאָ געלט, און האָבען אָנגעהויבען קריכען אויפ'ן הייליגען אָרט? ...



351

### די קענערס פון שטאָרט

דער גאון מלבי"ם זצ"ל איז אמאל געקומען נאָך יעקאטערינאָסלאָוו. האָט זיך אין שטאָרט זעהר געקאכט, פיעל מענשען האָבען איהם גע-וואָלט זעהען. אָבער דער משרת פון האָטעל איז געשטאָנען ביי דער טהיר אום צו האַלטען אָרדנונג. דאָ זענען געקומען די משכילים פון שטאָרט און האָבען געוואָלט מיט געוואָלד זיך אַריינשטופען, איז געוואָרען אַ טומעל און דער גאון איז אַרויס געקומען און האָט גע-פרעגט וואָס דאָס איז, האָבען די משכילים געזאָגט:

— רבי איז דאָס ריכטיג? מיר קומען צום רבי אום צו מאַכען אַ ברכה: „ברוך שחלק מחכמתו ליראיו“, לאַזט מען אונז נאָר ניט צו? דער גאון האָט באַלד פאַרשטאָנען פון זייערע רייד ווער זיי זענען, און ער האָט זיי געפרעגט:

— ווער זייט איהר?

— מיר זענען די משכילים פון שטאָרט, — האָט דער גרעסטער פון זיי געענטפערט.

— משכילים? — האָט דער גאון געפרעגט. — דוד המלך האָט שוין לאַנג געזאָגט „היש משכיל דורש את אלקים?“

דאָ האָט זיך דער משכיל אָפגערופען, — רבי מיר זענען די „קענערס“ פון דער שטאָרט.

— „קענערס“? — האָט דער געזאָגט, — יעצט ווייס איך שוין ווער איהר זייט. ווען איך שמעה אויף אין דער פרי, פאַרגלוסט זיך מיר צו טרינקען אַ גלאַז טהע איד קען אָבער ניט, ווייל איד האָב מיר ניט געוואָשען. נאָך דעם וואָשען וואָלט איד גערן עפעס עסען, איד קען אָבער ניט, ווייל יך האָב נאָך ניט געדאווענט. נאָך דעם דאווענען קען איד ווייטער ניט עסען ווייל איד האָב מיר ניט געוואָשען. אָבער איהר קענט דאָס אַלעס בעסער פאַר מיר, דאַרום קומט אייך דער טיטעל „קענער“.

— בקיצור, וואָס איז אייער פאַרלאַנג? — האָט דער גאון גע-פרעגט — קומט אַריין און זאָגט.

דאָ האָט דער גרעסטער פון זיי געזאָגט:

— רבי, איך האָב זיך איבערצייגט, אז די גמרא איז פול מיט שקרים!

— פון וואָנען האָסטו דיעזע איבערצייגונג? — האָט דער גאון געפרעגט.

האָט דער משכיל געענטפערט:

— די גמרא זאָגט, ווען איינער טהוט אַ נדר און באַצאהלט ניט, נעמט גאָט ביי איהם צו זיין ווייב. און איך האָב אַ ווייב אַ שטיק פורעניות, און איך בין עקסטראַ מנדר און מנדר און קען איהר ניט פטור ווערען. דערפון זעה איך אז די גמרא איז פול מיט ליגען.

דאָ האָט דער גאון איהם געענטפערט:

— די גמרא איז געוויס אמת, נאָר דו פאַרשטעהסט איהר ניט. דער אייבערשטער נעמט נאָר צו אַ גוטע פרוי, אבער אַ שלעכטע ווי דינע, לאָזט ער צו רוח. דו וועסט זיך מיט איהר עלטערען ביז עס וועט דיר מיאוס ווערען דיין לעבען.

דער משכיל הערענדיג אזעלכע ווערטער, איז אַרויסגעגאַנגען אבלי וּחפוי ראש.

==

352

### אַ שאַרפער ענטפער

דער גאון ר' אלכסנדר משה לפידות, פון ראסיין, איז אַמאל גע-  
פאָהרען אין אייזענבאָהן, וואו עס האָבען זיך געפונען דריי סאַציאַליס-  
טען. זיי האָבען געוואָלט דעם רב טשעפען זענען זיי צוגעגאַנגען צו  
איהם, און האָבען געזאָגט:

— רבי גיט אונז אַ ברכה מיר זאָלען מצליח זיין, מיר פאָהרען  
וועגען אַ אירישע זאָד, מיר ווילען פועל'ן אז אין די אייזענבאָהנען  
זאָלען זיין מזוזות. עס פאָהרען דאָר רבנים און אַנדערע פרומע לייט,  
פאַרוואָס זאָל ניט זיין אַ מזוזה צו קושען?

— פאָהרט און זייט מצליח — האָט זיי דער גאון געענטפערט.

— אָבער, וואָס טהוט מען היינט? — האָבען זיי ווייטער גע-  
זאָגט — ווען עס איז ניטאָ קיין מזוזה?

— היינט, — האָט דער גאון זיי געענטפערט — קענט איהר  
קושען אַנדערשוואו.

353

## זי האָט מנצח געווען

א געוויסער רב פון ליטא איז אמאל אַן חנוכה אַרומגעפּאָהרען אין די דערפער וועגען חנוכה־געלט. איז ער געקומען אין אַ אידישע קרעטשמע, ער האָט אָבער קיין מענש ניט געטראָפּען, ווייל אַלע זענען געווען אַוועקגעפּאָהרען, נאָר אַ קליינע מיידעלע פון אַכט יאָהר אַלט, איז געשטאַנען אין שענק און האָט פּאַרקויפּט צו די פּויערן בראַנפּען. ווי זי האָט דערזעהן דעם רב, האָט זי איהם געוואונקען, ער זאָל אַרײַן געהן אין אַ צווייטען צימער. נאָך עטליכע מינוטען איז אַרײַנגעקומען דער שמש פון שטאַרט אַ דערפּרויערענער, וועלכער איז צוגעגאַנגען צום טיש צו דער מיידעל זיך רייבענדיג אין זיינע הענד. די מיידעל האָט באַלד פּאַרשטאַנען אַז ער מיינט אַ טרונק, און זי האָט איהם געוואונקען ער זאָל אַרײַן געהן אין צווייטען צימער. זי האָט איהם באַלד אַרײַנגעבראַכט אַ גלעזעל בראַנפּען, וועלכעס ער האָט באַטראַכט מיט אַ זויערן פנים, ווייל עס איז געווען צו קליין. האָט ער צו איהר געזאָגט:

— טאַכטער לעבען, פון דעם גלעזעל טרינקען דאָך די פּויערן!  
איד טאָר פון איהם ניט טרינקען, ער איז דאָך ניט גע'טובל'ט!

— וואָס קען איד טאָהן? — האָט זי צו איהם גע'מענה'ט — איד האָב ניט קיינע גע'טובל'טע גלעזלעך.

— טאַכטער לעבען, — האָט ער צו איהר געזאָגט — נעם דיין פאַטערס קירוש־בעכער, פון איהם מעג מען טרינקען.

די מיידעל האָט אָבער פּאַרשטאַנען אַז עסקי, און זי האָט גענומען די גלעזעל בראַנפּען און האָט עס אַרײַנגעגאַסען אין בעכער און האָט איהם דערלאָנגט.

דער שמש האָט געעפּענט אַ פּאַר גרויסע אויגען און האָט געזאָגט צו די מיידעל:

— זעה נאָר, דער בעכער איז דאָך ניט פול, איד טאָר ניט קיין ברכה מאַכען!

— איד קען איהם ניט פול אַנגיסען, — האָט זי געענטפּערט — ווייל דער בעכער איז נאָר גע'טובל'ט אַ האַלבער.

דער רב, הערענדיג די קלוגע רייד פון דעם מיידעל, איז ער זעהר פאַרוואונדערט געוואָרען. אין דער זעלבער צייט איז אַרײַנגעקומען פון הויף אַ פעטע ענדיטשקע און האָט אַרומשפּאַצירט אין שטוב. דער רב האָט צוגערופּען די מיידעלע און האָט איהר געפּרעגט:

— טאכטער לעבען, ווייסט דו ניט, אפשר וואָלט דיין פאָטער, וועלען זיך משרד זיין מיט אַ רב?  
 — יאָ, — האָט זי געענטפערט. — מיין פאָטער האָט שוין עטליכע מאָל געזאָגט, ווען עס וואָלט זיך טרעפען אַ שידוך פאַר מיין שוועסטער מיט אַ רב, וואָלט ער געספענדט פיעל געלט.  
 — אויב אַזוי, — האָט דער רב געזאָגט, — גיב מיר די ענדיטשקע אַהיים, איך האָב אַ שעהנעם ענדיק, וועט דאָס זיין אַ פיינער שידוך.  
 — ווען מיין פאָטער וועט טהון אַ שדוך — האָט די מיידעלע געענטפערט — וועט ער די פאַר ביי זיך האַלטען. זייט זשע מוחל, רבי, און ברענגט דעם ענדיק אַהער.



354

## עפענען די מויל

אין מינע דרשות, זאָג איך אָפט אַ ווייז און דער עולם לאַכט פון דעם ווייז. האָב איך ערקלעהרט זיי, ווארום איך טהו דאָס, מיט אַ משל. ווען אַ מוטער האַלט איהר קליין קינד אויפ'ן האַנט, און זי דאַרף איהם איינגעבען קאסטער־אויג, און דאָס קינד נעהמט ניט, נעמט די מוטער און גיט איהם אַ קיצעל, הויבט אָן דאָס קינד לאַכען, און אַז ער עפענט די מויל, דערווייל גיט זי איהם אַרײַן דעם קאסטער־אויג.  
 דאָס זעלבע טוה איך, איך וויל אייך אַרײַנגעבען אַ ביסעל מוסר, וואָס דאָס איז אַ היילונג פאַר'ן גייסט, האָב איך מורא אַז איהר וועט ניט וועלען נעמען. מאַד איך לאַכען, און אַז איהר עפענט די מויל, גיט איך דערווייל אַרײַן אַביסעלע...



355

## דער הונט וואָס ער בילט

פריץ (צו אַ אידען): — קריסטען געהען דורך און דער הונט בילט ניט, נאָר ווי איהר געהט דורך דעם הויף פאַנגט אָן דער הונט צו בילען. איד: — בעת אידען זענען אַרויס פון מצרים האָט אפילו אַ הונט ניט געוואָגט אויף זיי צו בילען, דערפאַר האָט איהם ג' פאַרזאָרגט אַז אַלע טריפות זאָלען מיר פאַר די הינט אַרויס וואַרפען. איז אַבער געוואָרען אַ מאַדע אַז ווען ביי אונז ווערט עפעס טריפה פאַרקויפען מיר אייך נו, זענען די הינט אויף אונז אין כעס.

356

## דער פורים־דיגער רב

אין דער וואַלאַזשינער ישיבה האָבען די בחורים געפֿלעגט אום פורים זיך צו פֿאַרשטעלען און מאַכען אַ ראש ישיבה, און זענען געגאַנגען צום ראש ישיבה און בשעת חרוה האָט דער פֿאַרשטעלטער ראש ישיבה אַראָפּ געזאָגט פֿון האַרצען וואָס ער האָט אַ גאַנץ יאָהר געהאַט עגמת נפש אויף דעם ראש ישיבה. אַמאָל אום פורים האָט דער פֿאַרשטעלטער ראש ישיבה צופיעל באַליידיגט דעם ראש ישיבה. נאָך פורים האָבען איהם אַלע בחורים געהייסען געהן מפּיים זיין דעם ראש ישיבה. ווי ער איז צו איהם געקומען, האָט ער זיך פֿאַרטיידיגט זאָגענדיג:

— רבי, זייט מיר מוחל וואָס איך האָב גערעדט בשעת שכרות אַזעלכע רייד קעגען אייער כבוד.

האָט דער ראש ישיבה געזאָגט:

די וועלט זאָגט אַ שפּריכוואָרט: „וואָס ביי אַ נישטערן איז אויפֿ'ן לונג איז ביי אַ שכור אויפֿ'ן צונג.“ איז דאָך אַ קשיא, צו וואָס דאַרף מען זיך ממתיח זיין ביי אַן אַקס בודק זיין דעם לונג, לאַז מען איהם אַנשכור'ן און בודק זיין דעם צונג, וועט מען וויסען אויב ער איז כשר? נאָר פֿון אַן אַקסענעם צונג איז קיין באַווייז ניט.

=□=

357

## שיקט אַ גנב צו אַ גנב

אַ מחבר איז אַמאָל געקומען צו זיינעם אַ פּריינד און האָט איהם געבעטען, ער זאָל איהם אַנווייזען, אַררעסען, וואו ער קען פֿאַרקויפֿען זיינע ספרים. האָט ער איהם געשיקט צו אַ מאַן וועלכער איז געווען אַ גרויסער עם האַרץ. ווי דער מחבר איז צו איהם געקומען, האָט ער באַלד פֿאַרשטאַנען אַז איינער האָט איהם אָפּגעמאַהן אַ שפּיצעל. ער האָט דעם מחבר געפֿרעגט: „ווער האָט אייך אַהערגעשיקט צו מיר?“

האָט ער געענטפֿערט: „דער און דער האָט מיר געשיקט צו אייך.“ ווען ער האָט שפּעטער דעם יעניגען געטראַפֿען, האָט ער איהם מקבל פנים געוועזען מיט קללות און זיך־לערייען זאָגענדיג, דו האָסט ניט פֿון וועמען אָפּצולאָכען, נאָר פֿון מיר?



האָט זיך יענער פּערטהיידיגט מיט דיעזע ווערטער: „זיי ניט אַזוי אין כּעס, איך ווייס דאָר אַז דו האַנדעלסט מיט גנבה'שע זאַכען, און אין דעם ספּר איז פאַראַן גענוג געגנב'עטע זאַכען“.



358

א מוסר ניט צו פאַרבייטען די מוטער שפּראַך

א רייכער מאַן איז אַרײַנגעקומען צו אַ פּראָפּעסאָר און זאָגט צו איהם:

— הערר פּראָפּעסאָר, קומט וואָס צום שנעלסטען, מײַן פּרוי איז אַ שווערע געווינערען. שוין זײַט דריי טעג ווי זי קען דאָס קינד ניט געבוירען, יעצט האָט די אקושארען ערקלעהרט, אז זי איז געפּעהרליך און מען דאַרף אײך הערר פּראָפּעסאָר...

דער פּראָפּעסאָר איז געווען אַן אידעאָליסט און אַ גאַנץ פּרומער מאַן, נעמט ער אַרויס זײַן זײַגער און זעהט אַז עס איז ערשט צעהן אַזײַגער.

— נײַן, ליבער מאַן, אײך פּאָהר ניט יעצט, אײך מוז יעצט בעפּאַר עסען פּרישטיק.

— הערר דאָקטאָר, גאָט איז מיט אײך, דאָרט איז אַ מענש איז געפּאָהר און אײך געהט יעצט אין קאַפּ עסען?

— יא, מיר קען געהן אין קאַפּ עסען אין דער צײַט וואָס דריי טעג נאָכאַנאַנד ווען אײער פּרוי האָט זיך געמוטשעט שטאַרק, זענט אײהר צו מיר ניט געקומען און ערשט יעצט אַז דער טױט לײַגט שוין אױף אײהר נאָז דאָן קומט אײהר צו מיר?

— הערר דאָקטער, אײך וועל אײך געבען דעם בעסטען פּרישטיק בײַ מיר אין הויז, אײך בין גענוג רײך אַז אײהר זאָלט צופּרידען זײַן פּון מײַן פּרישטיק.

— אױב אַזױ פּאָהר אײך, אָבער הערט, ניט משנה צו זײַן!

זײ זענען געפּאָהרען. מען איז צוגעפּאָהרען צום הויז, דער דאָקטער טער האָט באַטראַכט די געווינערען און צײַט דריי מינוט געהט ער אַרויס און זאָגט צום גביר:

— נו וואו איז מײַן פּרישטיק?

— דזשעני גיב אַהער גיכער קאַלבס בראַטען, ביפּ סטעק, קאָט-לעטין, א. ז. וו. פאַר דעם הערר דאָקטער.

דער דאָקטער האָט זיך געזעצט עסען גאַנץ רוהיג און זי שרייט געפעהרליך.

— הער דאָקטער, — פרעגט דער מאַן — איז עס ניט קיין געד פּאָהר?

— ניין ליבער מאַן, די צייט איז 75 מינוט ביז זי וועט געבוירען דאָס קינד.

דער מאַן שטעהט דערביי און זעהט ווי ער עסט גאַנץ געשמאַק, און איהם אַרט נאָר ניט וואָס זי שרייט אַלץ העכער און אַלץ שטארקער.

דעם מאַן וואַרפט אין איינע קרחות נאָר וואָס העלפט עס, ער עסט.

דערווייל האָט דער דאָקטער דערהערט א גאַנץ שוואַכע שטימע פון דער פרוי — „גאָט פון אברהם יצחק ויעקב ענטפער מיר“.

ווי ער האָט דאָס דערהערט האָט ער אוועקגעוואַרפען דעם עסען און טרינקען און איז אַריינגעלאָפּען אין צווייטען רום וואו די קינד בעטאָרין איז געווען און צייט 15 מינוט איז דאָס קינד אויף דער וועלט געווען.

— הער דאָקטער, — פרעגט איהם דער מאַן, — ווי אזוי האָט איהר געוואוסט דערפון ווען די צייט, ערקלעהרט עס מיר.

— ליבער מאַן, — זאָגט דער דאָקטער — זייט וויסען איד בין ניט קיין נביא, נאָר איד געדענק אז איהר זייט געווען א שטיקעל בוד קיפער ביי דעם און דעם האָט איהר גענומען א רובעל א וואָר, אין דער זעלבער הויז איז געווען אייער פרוי א קעכין פאַר 70 רובעל א יאָהר, דאָן האָט איהר ביידע אפילו קיין אידיש אויך ניט געקענט ריידען, היינט אז איהר זייט א רייכער מאַן פאַסט אייך ניט צו רעדען אידיש נאָר אַנדערע שפּראַכען! איד קום אַריין אין הויז און הער ווי זי שרייט אין רוסיש גאַספאַדי פאַמאַגיי” טראַכט איד זיך, ווי לאַנג טאַכטער דיר ליגט נאָר אין קאַפּ אַזעלכע זאַכען צו רעדען רוסיש, וועט דיר דער טייוועל ניט נעמען... נאַכהער הקער איד ווי זי שרייט אין ענגליש „מיי גאָר“, נו טראַכט איד, איד קען נאָר עסען בעסער, דער רוה וועט דיר ניט נעמען... איד דערהער אַבער ביים סוף ווי זי שרייט שטילערהייד: גאָט פון אברהם יצחק ויעקב ענטפער מיר“, אָט ווי איד האָב דאָס דערהערט, האָב איד פאַרשטאַנען אז ווי באַלד אז עס האַלט ביי גאָט פון אברהם, דאָן איז שוין די מינוטען געצייילטע.

359

## וויל נישט ביימען דעם שטאנד

עס איז אמאל פארגעקומען ביי א רב, ווי א מאן האט געוואלט אפ'גט'ען זיין ווייב, און זי האט ניט איינגעשטימט דערצו. זי האט גע'טענה'ט זי וויל בלייבען, אין דעם שטאנד אזוי ווי ער האט זי גע'נומען. דער רב האט איהר געבעטען, זי זאל איהם ערקלעהרען וואס זי מיינט. האט זי געזאגט:

— מיין מאן האט מיר גענומען ווען איד בין געווען אן אלמנה, יעצט וויל ער מיר מאכען פאר א גרושה? איד וויל בלייבען אן אלמנה ווי פריהער.

=□=

360

## א מוסר

אמת! די בלומען זיינען פארוועלעקען, און די בלעטער פון די בוימער פאלען, אבער מען זעהט אויך די בלומען בליהען און פרוכטען וואקסען אויף די בוימער. יאס לעבען געהט צו די לעבעריגע, און ווער עס לעבט מוז זיין געפאסט אויף יעדען לעבענס וועקסעל.

=□=

361

## א שוהל פון דייטשישע יהודים

בעל קורא רופט אליין אויף א יונגען מאן א ספארט צו דער תורה: יעמוד החתן ר' ...

ספארט: ווהאי דיד יו קאל מי אפ? אי קענט מייך די ברכה.

בעל קורא: א א א מ ו — און האט גענומען לייענען אין דער תורה.

ווען ער האט פארענדיגט זאגט דער ספארט: יו אר ע סמארט פעללאג, קאם דאן ענד אי וויל טריט יו!

בעל קורא: אמן!

362

## שטימען פאר אַ חזן

אין דער שטאָרט קוטנא (פוילין) איז אמאל געווען אַ מחלוקה וועגען נעהמען אַ חזן. האָט דער גאון רבי יהושע זצ"ל געזאָגט: „מיר זעהען אַז אין דעם דור המדבר האָט מען געזינדיגט אַלערליי חטאים: ביים עגל, ביי די מרגלים, א. א. וו. פאַרוואָס האָבען זיי ניט געהאַט אַ יצר הרע צו נעהמען אַ חזן? נאָר די תורה שרייבט, אַז אין דער מדבר זענען די קליידער ניט צופוילט געוואָרען, און מען האָט ניט געדאַרפט קיין שיד, איז דאָך ניט געוועזען קיין שניידער און קיין שוסטער, טאָ ווער זאָל נעהמען אַ חזן?

=□=

363

## אַ מול אין הימעל אָבער ניט אויף דער ערד

דער באַריהמטער סלאַנימסקי וועלכער האָט זיך געמאַכט אַ נאָמען אין אַסטראָנאָמיע, האָט אין זיינע יונגע יאָהרען געלעבט אין נויט אַהן פרנסה. אין אַ געוויסען טאָג איז ער געזעסען פאַרטראַכט, קלערענדיג אויסצוגעפינען אַ פלאַנעט, וועלכער איז געזוכט געוואָרען פון אַלע אַסטראָנאָמען. זיין ווייב איז דערוויל צוגעגאַנגען צו איהם מיט אַ פראַגע:

— וואָס וועט מען טהאָן ווייטער? איד דאַרף עמליכע רובעל?  
 — זיי געדולדיג, — האָט ער איהר געענטפערט. — איד וועל נאָר אויסגעפינען דעם שטערן, וועט זיך שוין אונזער לאַגע פאַר בעסערען.

האָט זי געזאָגט:

— דו קענסט גיכער געפינען אַ שטערן אין הימעל איידער אַ רובעל אויף דער ערד.

=□=

364

## פורים און יום הכפורים

זינע צוויי טעג האָבען אַן עהנליכקייט צווישען זיך. פורים פאַר שטעלען זיך אירען פאַר גוים און יום הכפורים פאַרשטעלען זיך גוים פאַר אירען.

365

כעלעמער קראַנקע

צוויי כעלעמער זענען קראַנק געוועזען אויף איין קראַנקהייט, יעדען די רעכטע פוס. מיט אַ שמערצליכען וועהטאָג האָבען דאָס טוירים ערקלעהרט אַז זיי ביידע האָבען איין קראַנקהייט, און ביידע ליידען איין וועהטאָג און מען דאַרף ביידען קורירען מיט אַן מעדיסין — אַז זיי מוזען האָבען שטאַרקע מאַסאָזשען דורך עלעקטרע, און צוליב דעם דאַרפען זיי פאַהרען אין וואַרשעווער האָספּיטאַל.

זיי זענען ביידע געקומען אין וואַרשא, און דער וואַרשאַווער פּראָפּעסאָר האָט אויך דערקלעהרט אַז ביידע ליידען אויף איין קראַנקהייט, און מען האָט גענומען איינעם, איהם געלייגט אויפ'ן טיש און מען האָט איהם געריבען זיין פוס. ער האָט געמאַכט גרויסע קולות, שרעק ליכע געשרייען פון וועהטאָג, מען האָט דעם אַנדערען נאַכדעם, אויך גענומען מאַכען די זעלבע רייבונג, און „אין קול ואין פּוצה פּה“, ער האָט געשוויגען אַזוי ווי אַלע מאָל. ווען ער איז אַראָפּ געגאַנגען פון טיש, פרעגט איהם דער דאָקטער, ווי אַזוי האָט ער זיך געקענט איינ-האַלטען, אַז זיין חבר האָט אַזוי שטאַרק געשריען?

וואָס פאַרשטעהט איהר ניט, זאָגט ער צום דאָקטער, אַז איד בין קליינער ווי מיין חבר. ער האָט געגעבען אייך צו רייבען די קראַנקע פוס, דעריבער האָט ער געשריען פון וועהטאָג אָבער איד בין קלוג, איד האָב אייך געגעבען צו רייבען די געזונטע פוס, רייבט וויפּיעל איהר ווילט, און מיר טהוּט ניט וועה....



366

משה רבינו און דער רמב"ם

דער גאון בעל חתם סופר זצ"ל האָט געזאָגט, וואַרום רופט מען דעם ערשטען „משה רבינו“ און דעם צווייטען „רבינו משה“? דער תירוץ איז, ווייל משה רבינו פאַר מתן תורה האָט ער געהייסען נאָר „משה“, נאכהער ווי ער האָט מקבל געוועזען די תורה און האָט זי געלערענט מיט די אידען האָט ער באַקומען דעם נאָמען „רבינו“. אָבער דער רמב"ם איז ערשט באַקאנט געוואָרען ביים פאַלק דורך זיין תורה איבער דעם האָט ער באַקומען זיין נאָמען „רבינו משה“.

367

## דער צופרידענער רב

ווען דער גאון ר' אביש זצ"ל פון פראנקפורט דמיין האט געזאָלט נפטר ווערען, האָט ער אָנגעזאָגט די פרנסים פון שטאָרט, אז נאָך זיין פטירה זאָלען זיי נעהמען דעם גאון ר' עוזר זצ"ל (מחבר פון 'ספר אבן עזר) פון קלימינטאווי (פוילין) אַלס רב אויף זיין אָרט. ווי עס איז געווען נאָך די שלושים זענען די פרנסים געפאָהרען נאָך קלימינ' טאָוו וועלכע איז זעהר אַ קליינע שטעדטעל. ווי זיי זענען אַריין געקומען אין רב'ס הויז, האָבען זיי געפונען די טהיר אָפּען און קיינער איז ניט געוועזען אין שטוב. זענען זיי געגאַנגען אין הויף, האָבען זיי געזעהען ווי די רעביצען מעלקט אַ ציעג אין שטאַל און דער רב שטעהט דערביי. ווי דער רב האָט דערזעהן די אורחים האָט ער זיי געגעבען שלום און האָט זיי געפיהרט אין שטוב אַריין. זיי האָבען איהם דער־צעהלט אַז זיי זענען די פרנסים פון פראַנקפורט, און זיי קומען איהם אויפגעהמען פאַר אַ רב אין זייער שטאָרט, לויט די צוואַה פון זייער פאַרשטאַרבנעם רב. ווי דער רב האָט די בשורה געהערט, האָט ער זיך קורע געוועזען און האָט געזאָגט צו די פרנסים: „איד קען אייער רצון ניט ממלא זיין, צו וואָס דאַרף איד פראַנקפורטער רבנות? איהר זעהט, פון „דער ציעג“ האָב איד אַ האַלבע פרנסה, ווען איד וואָלט געהאַט נאָך איין ציעג, וואָלט איד שוין געהאַט די הוהר, נאָר צופיעל עולם הוה איז ניט גוט.“

די פרנסים האָבען מיט איהם געאַרבייט מיט רעדען, אָבער זיי האָבען איהם ניט געקענט איבעררעדען, און זיי האָבען געמוזט אַהיים פאַהרען מיט גאָר ניט.



368

## טורא בטורא

די וועלט זאָגט אַ שפּריכוואָרט: אַ באַרג מיט אַ באַרג באַגעגענען זיך ניט, אָבער אַ מענש מיט אַ מענש באַגעגענען זיך יאָ. אין דיעזען ווערטעל איז אַ גרויסער אמת. די באַרייטונג איה, צוויי מענשען וועלכע האַלטען זיך הויך ווי בערג, אַזעלכע קענען זיך קיינמאַל ניט אויסגלייכען, אָבער צוויי איינפאַכע מענשען קענען שטימען צווישען זיך.

369

### ניט קיין פראסטער בעל עגלה

ווען מען האָט גענומען דעם גאון רבינו יעקב זצ"ל פאר אַ רב אין ליסא זענען די חשובים און לומדים פון שטאָרט איהם אקעגען געפאָהרען, און זיי האָבען איהם גענומען אויף זייער קאָטש. אויף דעם וועג האָט ער געזאָגט אַ גרויסאַרטיגען פּלפּול, וועלכער האָט אַלע לומדים זעהר איבערראַשט. דאָ האָט זיך דער בעל עגלה מיט דער בייטש אין האַנד אַרומגעדרעהט און האָט אויך אַריינגערעדט אין דעם פּלפּול. ווי דער גאון האָט דאָס געהערט, האָט ער צו זיי געזאָגט:

— קעהרט אום דעם וואָגען צוריק! איד בין צו קליין צו זיין רב אין ליסא, ווען אפילו אייער בעל עגלה איז אזאַ למדן, ווי זענען שוין די פני העיר!

האָבען די לומדים איהם געענטפערט:

— מיינט ניט, רבי, אַז דאָס איז אַ פראסטער בעל עגלה, דאָס איז אַ דיין פון אונזער בית דין, וועלכער האָט לכבוד דעם רבי, גענומען דעם פּלאַץ פון בעל עגלה אַנצוטרייבען די פּערד.



370

### דער פראַגרעס פון אייזלען

דעם גאון רבינו יונתן זצ"ל פון פראַג, האָט אַ מיניסטער אָן אַני טיסעמיט אַמאָל געפרעגט:

— וואָרום זייט איהר אידען היינטיגע צייטען אזוי שטאַלץ, וואָס איהר רייט אויף פּערד, אייערע עלטערן זענען דאָך געריטען אויף אייזלען? אויך אייער רבי משה האָט געמאַכט רייטען זיין פרוי און קינדער אויף אייזלען! אויך אייער משיח וועט קומען אויף אַן אייזעל!

האָט דער גאון איהם געענטפערט:

— מיר טהוען דאָס ניט פאר שטאַלצקייט, נאָר ווייל די אייזלען האָבען פראַגרעסירט, און זענען גרויס געוואָרען, מוזען מיר רייטען אויף פּערד.

371

## די ווערטה פון א רב

א רב איז אַמאָל געפאָהרען מיט א בעל עגלה אין א פרעמדע שטאָרט אַרײַן האָט ער איהם צוגעפיהרט צום שטאָרטיגען רב. דער רב האָט געפרעגט דעם בעל עגלה: „וויפיעל קומט אייד?“ האָט דער בעל עגלה געזאָגט 50 קאָפּיקעס. האָט דער שטאָרטיגער רב מיט פאר-וואונדערונג געזאָגט:

— וואָס פאַר פיינע מענשען אייערע בעלי עגלות זענען! אונזער בעל עגלה וואָלט גענומען פון א רב א רובעל!  
— אייערע בעלי עגלות האָבען א טעות, — האָט דער פרעמדער רב געזאָגט, — זיי דענקען אז א רב'ס ווערטה וועגט קעגען די גאַנצע שטאָרט. איבער דעם פאַרלאָנגט ער פיעל. אָבער אונזערע בעלי עגלות ווייסען אז א רב איז ניט מעהר ווי א פשוט'ער איד איבער דעם איז גענוג, ווען ער צאָהלט ווי א געוועהנליכער איד.

=□=

372

## ווען איז דער מולד?

ווען דער גאון ר' אליה קאלישער זצ"ל האָט אָנגענומען זיין ערשטע טע רבנות איז ער געפאָהרען צו הגאון ר' חיים וואָלאָזינער זצ"ל, ער זאָל איהם לערנען ווי צו פיהרען דאָס רבנות. ווי ער האָט זיך מיט איהם געזעגענט, און האָט געהאַלטען ביי אַוועקפאָהרען, האָט ר' חיים געזאָגט: „יא, נאָך איין זאָך האָב איך אייד צו זאָגען, — א רב מוז לערנען דעם לוח.

דער גאון ר' אליה האָט פאַרשטאַנען אז פון רבי חיים'ס הייליגע מויל וועלען ניט אַרויסגעהן דברים בטלים. ווען ער איז געקומען אין דער שטאָרט פון זיין רבנות, האָט ער גענומען דעם לוח און האָט איהם דורכגעקוקט פון אָנפאַנג ביז צום סוף.

ווי עס איז געקומען שבת, אום וועלכען מען האָט געבענשט ראש חודש, איז צו איהם געקומען א איד פרעגען: „רבי ווען איז דער מולד?“

דעמאָלס האָט ער פאַרשטאַנען די הייליגע ווערטער פון רבי חיים זצ"ל, ווייל וואָס פאַר א פנים וואָלט ער געהאַט ביי דעם אידען ווען ער וואָלט ניט געוואוסט דעם מולד?



373

## א פאסענדער הספד

אין דער שטאָרט פארראָן (דייטשלאַנד) האָט אַמאָל פּאַסירט אַן אומגליק אַ רייכער איד איז געפּאָהרען און איז אַראָפּגעפּאַלען פּון וואָגען און איז דער'הרג'עט געוואָרען. איז מען געקומען צום ראַבינער ר' נחום שטרייזאָנר, ער זאָל איהם מספיד זיין. ער האָט אָבער ניט געהאַט עפעס נומעס צו זאָגען אויף דעם בר מינו, ווייל ער האָט זיך געפיהרט ניט איריש. האָט ער אָנגעפּאַנגען דעם הספד מיט דיעזע ווערטער:

אונזערע חכמים זאָגען, אז עס זענען פּעראָנען ניין הונדערט און דריי מינים פון מיתות. דער טויטער דאָ, ווייס מען ניט די אורזאך פון זיין טויט. אלה ברכב, דיעזע זאָגען, אז דער וואָגען האָט איהם גע'הרג'עט ואלה בסוסים, יענע ווידער זאָגען, אז די פּערד האָבען איהם גע'הרג'עט, ואנחנו בשם ד' אלקינו נזכיר, מיר אָבער דענקען, אז פון גאָט האָט עס איהם פּאַסירט.

—□—

374

## ציגעלע מיגעלע

בערלין: — קענסט דו מיר פּילייכט ערקלעהרען וואָרום זינגען די מוטערס זייערע קינדער מיט דעם ליעד, „ציגעלע מיגעלע וואָס איז קריגעלע רויטע פּאַמעראַנצען...“?

שמעריץ: — איד ווייס, איד האָב געזען אַ ליעד וואָס ער איז נאָך געמאַכט געוואָרען אין שפּאַניען, איז ער געווען אין 18 פּערזען, יעדער פּערז פּלעגט זיך שליסען און אָנפּאַנגען מיט דעם וואָרט „צא גולה צא“, ווען איינער האָט גע'מל'ט זיין קינד באַהאַל־טענערהייט טיעף אין דער ערד, פּלעגט ער צו געהן און אָפּט זינגען צו איהם דאָס ליעד וואָס איז געווען פּול מיט באַגייסטערונג פון מאַראַל טיעפען טרויער, און ער זאָגט צו איהם, איד מיין קינד, ביז פון די אַנוסים, איד היט אָב אירישקייט אין קעלער טיעף אין דער ערד, איד האָב דיך גע'מל'ט און האָב מורא פון דיין יעדער געשריי, אז מען זאָל אין גאָס ניט דערהערען, נאָר איד וועל שוין, ווייזט אויס שטאַר-בען א איד ווען אפילו מען זאָל דאָס דערוויסען וועט מען מיר לייגען

אויפ'ן אויטאדעפע און מיין קערפער וועט פארברענט ווערען, אָבער מיין נשמה וועט אַרײַן אין הימעל בתוך צדיקי עולם. צווישען די אַלע צדיקים פון דער וועלט, אָבער דו מיין קינד, אויף דיר זאָל גאָט שוין האָבען רחמנות און אײך ווייניש דיר צו „צא גולה, מגולה צא“, געה אַרויס פון דאַנען דו פאַרטריבענער פון גלות געה אַרויס. און דער פּאָטער פּלעגט דאָס זינגען מיט אַזאַ געשמאַק און מאַראַל אַז די מוטער פּלעגט זיך צעוויינען בלויז הערענדיג און ניט פאַרשטעהענדיג קיין העברעאיש. אָבער זי, די מוטער, אַז זי פּלעגט צו געהן צום קינד, פּלעגט זי אויך וועלען זינגען דעם ליעד, אָבער זי ווייסט נאָר פון דעם ליעד מעהר ניט ווי דעם אָנפאַנג, „צא גולה“ און די ענדע — „מגולה צא“, פּלעגט זי דאָס נעהמען זינגען גיך, און די העברעאיש קען זי דאָך ניט ריכטיג אַרויסריידען און צא גולה מיט דעם אויסלאַז מגולה צא ביי דעם אינאיינעם, צא גולה מגולה צא, גיך אין בידע פּלעגט אויסקומען ציגלע מיגעלע, צא גולה — ציגעלע, מגולה צא — מיגעלע, און זאָ ווייטער.



375

### אחרי רבים להטות

די אָפּגעשלאָגענע הושענא גיט אַ לעקציאָן פאַר די מענשען וועלכע ווילען זיך ניט פאַראייניגען מיט דער מאַיאָריטעט. מיר זעהען ווען די ערכות וואַלטען זיך פאַראייניגט מיט דער אגודה פון לולב און הדסים, וואַלטען זיי ניט געוואָרען אָפּגעשלאָגען.



376

### עם האָט איהר באַרוהיגט

מאַן, (צו זיין ווייבעל): — הער מיין פרוי, אײך האָב זיך אינשורט אויף פינף טויזענט טאלער.

פּרוי: — לאַנג לעבען זאַלסטו מיין מאַן, יעצט וועל אײך ניט דאַרפען מורא האָבען, טאַמער פאַסירט דיר עפעס אַ סיבה...

377

## רייכקייט דאָ און לעתיד לבוא

עס איז אמאָל אַ איד פון פוילען געקומען נאָך דייטשלאַנד, האָט ער געהערט ווי דער ראַבינער זאָגט שבת און פרעדיגט מיט מאַראַל, זאָגענדיג אז דיעזע וועלט איז הכל, די קינפטיגע וועלט איז אַ קאַנ-טראַסט פון דער וועלט, ווער עס איז דאָ רייך, וועט דאָרט זיין אַרעם, ווער עס איז דאָ אַרעם וועט דאָרט זיין רייך. דער איד איז צומאַרגענס געגאַנגען צום ראַבינער און האָט איהם געפרעגט:

— הערר ראַבינער, איז עס ווירקליך אַזוי ווי איהר האָט געכמען געזאָגט, אז דער וואָס איז דאָ אַרעם, וועט דאָרט זיין רייך?  
— גאַנץ געוויס! — האָט דער ראַבינער געענטפערט, — עס איז קיין צווייפעל אין דעם.

— ווען עס איז אַזוי, — האָט דער איד געזאָגט, — וועל איד בעטען, לייט מיר 1000 מאַרק, איד וועל זיי אייד אויף יענער וועלט צוריקגעבען. איד בין דאָר דא אַרעם, וועל איד דאָר דאָרט רייך זיין.

— יא, — האָט דער ראַבינער געענטפערט, — דאָס באַקומען זי. ער האָט באַלד אַרויסגענומען 1000 מאַרק פון זיין שראַנק און האָט זיי אַנידער געלייגט פאַר דעם אידען, וועלכער האָט מיט ערשטויגען געקוקט און ער איז שוין געוועזען גרייט צוצונעהמען דאָס געלד. דער ראַבינער האָט איהם אַ פראַגע געשטעלט:

וואָס וועט איהר מיט דעם געלד מאַכען?

— איד וועל האַנדלען, — האָט דער איד געענטפערט.

— און ווען איהר האַנדעלט פאַרדיענט איהר עטוואָס?

— ווען דאָס גליק דיענט מיר, פאַרדיען איד.

— ווען עס איז אַזוי, — האָט דער ראַבינער געזאָגט, — קען איד אייך דאָס געלד ניט געבען! און דאָס זאָגענדיג האָט ער דאָס געלד צוריקגעלייגט אין דער קאַסע.

— ווארום דען, הערר ראַבינער? — האָט דער איד געפרעגט.

— יא, — האָט דער ראַבינער געענטפערט — איהר וועט דאָ רייך ווערען, וועט איהר דאָרט אַרעם זיין, וועט איהר דאָר ניט האַבען מיר אַפּצוגעבען.

378

## הרב הגאון און הרב המקובל

דער גאון ר' איצעלע זצ"ל פון וואַלאַזין האָט געזאָגט, עס זענען פאַראַנען צוויי ערליי רבנים אויף איינעם שרייבט מען אַ טיטול „הרב הגאון החריף ובקי וכו'..“ אויף אַן אַנדערען שרייבט מען „הרב המקובל בוצינא קדישא...“ דאָס איז גלייך ווי צוויי קינדער האַבען ניט געוואָלט געהן אין חדר. איינער האָט זיך באַקלאָגט ביי זיין מוטער אַז ער האָט קאַפּוועהטאַג. די מוטער האָט איהם אָנגעטאַפּט דעם קאַפּ. האָט זי באַלד פאַרשטאַנען אַז עס איז אַ ליגען און זי האָט איהם געטריבען אין חדר אַריין. דער אַנדערער האָט אָבער געזאָגט אַז ער האָט בויכוויטאַג, איז ער געבליבען אין דער היים, ווייל די מוטער האָט ניט געקענט דערניין דעם אמת האָט זי איהם געמוזט גלויבען. אַזוי איז אויך מיט „הרב הגאון“, מען טאַפּט איהם דעם קאַפּ, קומט דער אמת אַרויס, אָבער „הרב המקובל...“ דאָס איז אַ בויכוויטאַג געה קריד אַריין אין בויך!...



379

## דער רב אין קאלאשען

דער באַריהמטער רב הגאון ר אליהו חיים מייזעל זצ"ל פון לאַרזש, איז אַמאָל געקומען צו אַ נגיד אויף אַ וויזיט. דער נגיד האָט זיך גע-  
וואָלט אויסברענגען אַ וויטאַ, האָט ער געזאָגט:  
— רבי, ווי האָט מען דאָס אַמאָל געהערט, אַ רב זאָל טראַגען  
קאלאָשען אויף זיינע פיס?  
האָט דער גאון געענטפערט:  
— די אַמאָליגע רבנים זענען ניט געגאַנגען אין אַזעלכע בלאַטעס,  
ווי איך געה היינט.



380

## פאַהרען אום שבת

אין אַמעריקע און אין ענגלאַנד, באַלד ווי אַ קינד ווערט נאָר גע-  
בוירען איז מען איהם שוין מחנך צו פאַהרען שבת אין אַ קליין וועגעלע,  
כדי ער זאָל עס קענען טאַהן גרויסערהייט.

381

„אמת“ ו „אמת“

דער מנהג איז, צו ווארטען אויפ'ן רב ביי דער קריאת שמע ביי  
 ער זאגט „אמת“, אָבער אין די ימים הנוראים ווארט מען ניט, ווייל  
 אַ גאַנץ יאָהר פאַרלאָזט מען זיך אויף דעם רב'ס „אמת“, אָבער אין  
 די הייליגע טעג, מוז יעדער ביי זיך האָבען דעם „אמת“.

=□=

382

דער רב און דער פּאָליציימיסטער

אין דער שטאָרט דווינסק איז געוועזען אַ פּאָליציימיסטער אַ  
 גרויסער אידענפֿריינד. ער פֿלעגט אָפט קומען צום רב צו ווייט.  
 אַמאָל האָט ער דעם רב געפרעגט, פאַרוואָס האָט משה געהייסען באַ-  
 האַלטען אַ קריגעל מן?

האָט דער רב איהם געענטפערט: ווייל ג' האָט געוואוסט, אַז  
 עס וועלען אַמאָל זיין צייטען וואו מען וועט ניט דערלאָזען אַ ביסען  
 ברויט פאַר א אידען, האָט ער געהייסען גוט באַהאַלטען דאָס קריגעל  
 מן, כדי מען זאָל עס ניט אויסגעפינען און צונעהמען דעם לעצטען  
 שטיקעל ברויט פון די אידען. דער פּאָליציימיסטער האָט פאַרשטאַנען  
 די ווערטער, אָבער ער האָט געשוויגען.

=□=

383

די איינציגע שאלה

אַן אַרט האַראָקסישער רב אין דייטשלאַנד, האָט אַמאָל געלאָזט  
 צוזאַמענרופען די חשובים פון שטאָרט און האָט זיי ערקלעהרט, אַז  
 ער מוז פאַרלאָזען די שטאָרט. די שטאָרט־לייט זענען זעהר איבער-  
 ראַשט געוואָרען איבער זיין רעזיגנאַציאָן און זיי האָבען איהם גע-  
 פרעגט וואָס די אורזאך דערפון איז, האָט ער זיי געענטפערט:

— דאָס איז ווירקליך אַ שאלה, זאָנסט האָב איך קיין שאלה ניט  
 געהערט פרעגען זייט אַ לאַנגער צייט.

384

## גומע און שלעכמע שליחות

אין דער שטאָרט בריסק דליטא איז אַמאָל געווען אַ מחלוקת וועגען אַ שמש, וועלכען מען האָט געוואָלט אַראָפּוועצען פון זיין אַמט און געהמען אַ נייעם שמש. די שטאָרט האָט געוואָלט, אַז דער גאון ר' יאַשע בער זצ"ל זאָל אויך מסכים זיין. האָט ער זיך געשטעלט זאָגען אַ דרשה און האָט אָנגעפאַנגען מיט דיזע ווערטער:

פון אַ לאַנגע צייט איז מיר שווער געווען צו פאַרשטעהן די גע-  
שיכטע פון דער עקדה. צו שעכטען יצחק'ן האָט גאָט אַליין געהייסען.  
אַבער דערנאָך איהם ניט שעכטען, האָט ער באַפוילען דורך אַ מלאך,  
פאַר וואָס האָט ער באַלד אין אָנפאַנג ניט געזאָגט דורך אַ מלאך?  
דער תירוץ איז, ווייל מיט אַזאַ שליחות צו שעכטען אַ מענש,  
וואָלט קיין מלאך ניט געוואָלט גיין. אַבער מיט אַ גומע שליחות,  
איהם ניט צו שעכטען, האָט דער מלאך געאייילט זיך אַנצוזאָגען. אזוי  
איז אויך ווען מען וואָלט געקלעהרט מוסיף זיין דעם שמש אויף די  
שכירות, וואָלט איד געווען דער ערשטער מסכים צו זיין, אַבער צו  
שעכטען אַ מענש, וועל איד בשום אופן ניט מסכים זיין.

=□=

385

## המן אָהן אַ קדיש

הרב המופלג מה"ו יוסף פנחס קאַנטר ז"ל פון קאַניץ (פוילין)  
האָט אַמאָל געפרעגט, פאַרוואָס זאָגט מען קדיש נאָך מגלת קהלת, רות,  
שיר-השירים, אַבער נאָך מגלת אסתר ניט? דער תירוץ איז ווייל  
המן האָט ניט איבערגעלאָזען קיין קדיש.

=□=

386

## יתום אַבער קיין חזן

אַן אבאָל איז אַמאָל גענאַנגען דאווענען פאַר'ן עמוד, און עס איז  
איהם ניט געלונגען. האָט איינער געזאָגט: „טאַטע מאַמע קענען  
נאָר מאַכען זייערע קינדער פאַר יתומים, אַבער ניט פאַר חזנים“.

387

## אין א ניו יארקער חדר

רבי (צום אינגעל) : — געדענק זשע יונגאץ אז די מינים וואס זענען מעלה גרה זענען כשר.

אינגעל : — רבי, איז אויף אזא אופן דער איירישער פאליסמאן וואס שטעהט ביים קארנער און טהוט נאָר און קייעט טשואינגאָם, איז ער אויך אַ כשר'ער ?

=□=

388

## א ביישפיעל פון משה רבינו

אין אַמעריקע ווערען איבערנאכט חזנים, מענשען וועלכע האבען אין יוראָפּ ניט געקענט זייער מויל עפענען. זיי האָבען זיך גענומען אַ ביישפיעל פון משה רבינו ע"ה. ווען גאָט האָט איהם געשיקט צו פּרעה'ן האָט ער געזאָגט ער קען ניט רעדען, אָבער ווען ער איז געקומען איבער'ן ים, „אָז ישיר משה...“ האָט ער שוין געקענט זינגען.

=□=

389

## מענדעלזאָהן'ס האַנדעל

אין יענער צייט האָט עקזיסטירט אַ געזעץ אין בערלין, אז ווער עס האָט געוואָלט אַרײַן אין דער שטאָרט האָט געמוזט דעם בעאַמטען זאָגען זיין נאָמען און וואָס זיין געשעפט איז. דער בעאַמטער האָט מענדעלזאָהן'ען געפרעגט, ביי זיין אַרײַנגאַנג אין בערלין :

— מיט וואָס האַנדלען זי ?

— איד האַנדעל מיט דעם וואָס זי האַנדלען ניט! — האָט מען דעלזאָהן געענטפערט מיט אַ דרייסטען טאָן.

דעם זעלבען ענטפער האָט ער איהם עטליכע מאָהל ווידערהאָלט, נאָר יעדער פּראַגע. ענדליך האָט דער בעאַמטער מיט אויפּרעגונג געשריגען :

— פאַרפּלוכטער יודע! מיט וואָס האַנדעלט איהר ?

— מ י ט פ א ר ש ט א נ ד ! — האָט מענדעלזאָהן געלאָסען געענטפערט.

390

## פערל מוסר

דער באַרען איז געבויגען, די קעהלער טיר איז אַפּען, אַלץ נידע-  
ריגער אַלץ טיעפער זינקען די לעבענדיגע וועזענס. ניט פון אונטען  
אַרויף, נאָר פון אויבען אַראָפּ, איז זייער שטענדיגער מאַרשרוט, אַלעס  
געהט צו איין אָרט, פון אַלע זייטען ציהט צו איין פונקט. צי לאַנגזאַם,  
צי ניד, פריהער אָדער שפעטער צו עוויגקייט מוזען אַלע קומען, און  
ענדליך איז דער גאַנג, אונטערמיידליך איז דער וועג צו דער גרוב.  
פעלקער און נאַציאָנען גאַנצע דורות, מוזען אַהין קומען. איין עוויגע  
לויה. איינעם לאַזט מען אַרונטער, די איבעריגע וואַרטען אין לוי...  
שטופ זיך ניט ברודער, זיי ניט זעהר געאייילט... דו וועסט אויך קומען  
זיכער צום ריכטיגען פּלאַץ... דו ברויכסט זיך ניט איילען... קיינער וועט  
דיין פּלאַץ געוויס ניט פאַרנעמען... אייל דיך ניט ברודער, דו קומסט



391

## דער חשבון שטימט

די גמרא זאָגט, אַז אין דעם זכות פון די פרומע ווייכער זענען  
אונזערע עלטערען אויסגעלייזט געוואָרען פון מצרים. ווען מיר באַ-  
רעכענען זיך, זעהען מיר, אַז מיר האָבען דאָכיי גאָר ניט פּראַפּעטירט,  
ווייל פאַר יענע יאָהרען וועלכע מיר האָבען נאָך געראַפּט זיין אין  
מצרים, מוזען מיר היינט זיין אין גלות ביי די ווייכער.



392

## בעט די גאל ביי די רביצין

עס איז אַמאָל געקומען ביי א רב אַ שאלה מיט אַ הוהן אַהן אַ  
גאַל. ער האָט אָנגעווענדעט גרויסע מיה און האָט איהר ניט געפונען.  
האַט ער גערופען די רביצין זאָגענדיג:

— דו גיסט מיר דאָך אַלע מאָל די גאַל אין האַנד אַרײַן, קענסטו  
היינט באַווייזען מיר צו געבען די גאַל?



393

## דער רב אלס אורח

אין א געוויסען פרייטאג זענען אנגעקומען אין לונשיץ אורחים מעהר ווי געוועהנליך זענען זיי געקומען צום דעם גאון און האבען איהם געזאגט, אז זיי האבען ניט וואו שבת צו עסען.

— וואס? — האט דער גאון א פרעג געטאן מיט כעס — זיי וועלען ניט געבען אורחים צו עסען שבת? קומט מיט מיר נאך אַזאַרסאָוו דאָרטען וועלען מיר שוין האָבען שבת צו עסען.

און אזוי זאגענדיג האט ער זיך אנגעטאן די יופקע און גענומען געהן מיט די אורחים.

ווי מען האט עס אין דער שטאָרט געהערט, איז געוואָרען אַ רעש, און די בעלי בתים זענען געקומען צו לויפֿען זאָגענדיג:

— רבי, וואו געהט איהר?

— איד וויל ניט זיין אייער רב, — האט ער געענטפערט ווען איהר ווילט ניט געבען אורחים צו עסען.

— באַרוהיגט זיך, רבי, — האבען די בעלי בתים געענטפערט — זיי וועלען באַלד האָבען צו עסען שבת. און זיי האָבען זיך באַלד צולאָזען איבער'ן שטאָרט און האָבען פאַרזאָרגט די אורחים מיט שבת.

—□—

394

## א תקיעת כף

א גרינער איז אַמאָל געקומען צום גאון ר"ג אַדלער ז"ל אין לאַנדאָן און האָט איהם געבעטען וועגען אונטערשטיצונג. ווי דער גאון האָט זיין בקשה פאַרזאָרגט, האָט ער געזאָגט:

— רבי, ווען איהר וועט מיר ניט העלפֿען, וועל איד מוזען געהן צו די מיסיאָנערען.

האָט דער גאון איהם געגעבען זיין האַנד זאָגענדיג:

— גיב מיר דיין האַנד אז דו וועסט זיין אַן עהרליכער מיסיאָנער, קיין עהרליכער איד ביסטו דאָך קיינמאָל ניט געוועזען, זיי כאַטש אַן עהרליכער מיסיאָנער.

395

## מרחם על הארץ

עס זענען פאַראַנען מענשען, וועלכע ווילען ניט נעהמען קיין אורח אין זייער הויז, ווייל זיי האָבען מורא ער וועט שמוציג מאַכען די פּלאַץ, די יעניגע זענען „מרחם על הארץ“, אָבער ניט „מרחם על הכריות“.



396

## שטויב און וואַסער

ווען עס איז אַרויס דער באַפּעהל אין רוסלאַנד, אז אַלע אויס־לענדישע פּאַבריק־באַזיצער מוזען פּאַרלאָזען דאָס לאַנד, איז געקומען אַ געוויסער פּאַבריקאַנט מאַנאַבערג, אין לאַרז אַ איד פון מאַזאַזשישען גלויבען, צום דאָקטאָר ראַבינער יעלסקי צו פּרעגען אַן עצה וואָס ער זאָל טהון.

— הערר דאָקטאָר, — האָט מ. געזאָגט — איד בין אין דער מיינונג די פּראַטעסטאַנטישע רעליגיעז אַנצונעהמען, אַלס שוצמיטעל געגען די פּאַרפּאַלגונגען. זי ווייסען דאָך הערר דאָקטאָר, אז דאָס טויפּוואַסער האָט אַ גרינגע באַדייטונג, וואָס קען מיר געשעהן, ווען מען וועט אַ ביסעל וואַסער אויף מיין קאַפּ גיסען? איד וועל דאָך בלייבען דער זעלבער ווי איד בין געוועזען ביזער.

האָט איהם דר. יעלסקי געענטפּערט:

— מיר זעהען אונזער פּאַטער יעקב האָט באַקומען אַ ברכה פון גאָט „והיה זרעך כעפר הארץ“ (דיינע קינדער וועלען זיין ווי דער שטויב פון דער ערד). איז דאָך אַ פּראַגע צו שטעלען, וואָס פאַר אַ ברכה איז דאָס? וואָס פאַר אַ ווערט וועלען מיר האָבען, ווען מיר וועלען זיין גלייך צו שטויב? נאָר ווען מען באַטראַכט גוט, זעהען מיר אז דאָס איז אַ וויכטיגע ברכה. לאַמיר זעהען, שטויב קען מען ניט פּאַרניכטען ער ווערט געקעהרט פון איין ווינקעל צום אַנדערען, אזוי אויך אונזער נאַציאָן, האָט מען שוין אויך געקעהרט פון איין לאַנד אין אַנדערען, און מיר עקזיסטירען נאָר ביז'ן היינטיגען טאָג. נאָר דורך איין זאך קען מען שטויב פּאַרניכטען, ווען מען גיסט וואַסער אויף איהם, ווערט דערפון אַ בלאַטע. דאָס זעלבע איז אויך

מיט דעם טויפּוואַסער, עס איז זאָגאַר גרינג, עס ווערט אַבער דערפון אַ בלאַטע.

==□==

397

### מען קען איהם גלויבען

רבש"ע, גיב מיר צוויי מאַהל הונדערט טויזענט טאַלער איד זאָג דיך צו, אַז אַ העלפּט פון דעם, וועל איך אַוועקגעבען פאַר צדקה, נאָר אויב דו גלויבסט מיר ניט, צוטייל אליין אַ העלפּט, און הונדערט טויזענט גיב מיר...

==□==

398

### קינדער און קדישים

הרב הגאון פון שעפס וועלכער איז געווען רב אין ניו יאָרק, האָט אַמאָל געזאָגט צו אַ נגיד וועלכער האָט קיין קינדער ניט געלאָט, ער האָט פאַרלאָנגט אַ ברכה צו האַבען אַ קינד, איבערצולאָזען אַ קדיש, האָט ער צו איהם געזאָגט: „אין אַמעריקע איז בעסער ווען מען האָט גאָר ניט קיין קינדער, און וועגען אַ קדיש? לאָזט איהר איבער גענוג קדישים, ווען איהר געהט אַרויס פון שוהל בעפאַר עלינו.

==□==

399

### כאַפּ אַרויס דעם קרן

דער גאון ר' חיים אויערבאָך זצ"ל פון לונשיץ האָט אַמאָל געזאָגט אום ראש השנה: „רבש"ע הרם קרן ישראל עמך!" נעם אַרויס דעם קרן פון גלות, וואָרט ניט אויף ריוח, וואָרום אַז דו וועסט לאָנג וואָרטען, וועסטו דעם קרן אויך פאַרליערען.





גלייכווער טלאך  
און אפאריזמען



## ווען און ווער עס פרעהט זיך

400

ווען פרעהט זיך דער זייגערמאכער?  
ווען די צייט (דער זייגער) איז שלעכט.

401

דער גארטעל מאכער? — ווען דער עולם איז געבראכען.

402

דער דאקטאר? — ווען יענעם איז נישט גוט.

403

דער ארוואקאט? — ווען יענער קלאגט.

404

דער באנקיר? — ווען יעדער לייגט צו.

405

דער ערד באזיצער? ווען אלעס איז גוט אין דער ערד.

406

דער הויז ווירט? — ווען ער האט וואס מעהר צו געהן אין די  
היזער.

407

דער רעדנער? — ווען מען פאטשט איהם אויס.

==□==

408

### א קעניג און בעמלער

עס איז בעסער צו זיין א בעמלער אין העלען ליכט, אלס א קעניג  
אן דער שטענדיגער פינסטערניש.

409

## אַמאַל און היינט

אַמאַל זענען ווייבער געפּאָהרען אויף בעזימער זענען זיי געווען  
מכשפות — היינט פּאָהרען ווייבער אויף בייסיקעלס זענען זיי גאר  
לידיעס.



410

## דאָס איז אויך אַמאַל און היינט

דאָס עהגסטע פּונ'ם לעבען איז וואָס עס איז אַזוי קורץ.



411

## נאַכטאַהן

אַז מען וויל נאַכטאַהן לייטען, מוז מען זיך וואַרפען אויף אַלע  
זייטען.



412

## פאַרלאַנגען

וואָס מען קען ניט דערלאַנגען זאָל מען ניט פאַרלאַנגען.



413

## היראַטען

צו היראַטען אַ פּרוי צוליעב איהר שעהנהייט, איז גלייך ווי מען  
קויפט אַ פעלד צוליעב די רויזען, נאָר די לעצטע איז נאָר פיעל פאַר  
נונפטיגער ווייל ראָזען וואַקסען אַלע יאָהר פּרישע...



414

## לוקסוס

דער גרויס שטאַדטישער לוקסוס ערנעהרט מעהר אַרעמע לייט,  
אַלס די פּילאַנטראָפּיע.



415

## צוויי צונגען

האָט ניט מורא פאַר אַ הידראַ מיט זיבען קעפּ, נאָר פאַר אַ מענשען  
מיט צוויי צונגען.

==□==

416

## דער קלוגער און דער נאַר

דער קלוגער ווייסט וואָס ער רעדט.  
דער נאַר רעדט וואָס ער ווייסט.

==□==

417

## תחיים והמות ביד הלשון

וואָס עפעס איז דער אויסדריק אויף דעם צונג דאָס וואָרט „ביד“?  
האָט דען דער צונג אַ האַנד?  
יא, ווען מען רוקט ניט אַריין דעם רעדנער בעפאַר זיין לעקציע  
אין יד, דאָן האָט ער גאָר קיין לשון ניט.

==□==

418

## אַ געפעהרליכע קראַנקהייט

היינטיגע אַלע קרענקען זיינען אויף אַ ראַק (ר"5): רַק עס פעהלמט,  
ראַק מען מוז, ראַק מען האַרף, און רַק אין יראַת אַלקים במקום הזה...

==□==

419

## אַמאָל און היינט

אַמאָל פלעגט מען זיך ניט טאהרען זעהן פאַר דער חתונה, אָבער  
מען האָט זיך געקענט אַנזעהן נאָר דער חתונה. — היינט זעהט מען זיך  
פאַר דער חתונה און מען קען זיך ניט אַנזעהן אָד דער חתונה.

420

## דער שקר

דער שקר וואָס האָט נישט קיין פּיס, געהט אַ סך שנעלער ווי דער  
אמת, וואָס האָט פּיס.

==

421

## צופיעל זים

זיי ניט צופיעל זים מען זאָל דיך ניט אויפּעסען, און ניט צופיעל  
ביטער מען זאָל דיך ניט אויסשפּייען

==

422

## מזל

וואַרף אַריין אַ מזל'דיגען אין ים וועט ער אַרויסשווימען מיט אַ  
פּיש אין זיין מויל.

==

423

## נאָר מוטא

געלד פאַרלאָרען גאָרניט פאַרלאָרען. מוטא פאַרלאָרען אַלעס  
פאַרלאָרען.

==

424

## די שילדערונג

די מענשען זענען ניט אַזוי גוט ווי עס שילדערען זיי די פּריינד,  
און נישט אַזוי שלעכט, ווי עס שילדערען זיי די פּיינד.

==

425

## רעדען

פון גאָרניט קענען רעדען ביז קענען, נעמט אַ פּאַר יאָהר, אָדער  
פון קענען רעדען ביז ניט קענען רעדען, נעהמט אַמאָל דעם גאַנצען  
לעבען.

426

בלומען

רײניג אָב דיין פֿעלד פֿון מיסטיגע גרעזער, און די שמעקענדיגע בלומען  
וועלען שוין אליין אַרויסוואַקסען.

=□=

427

וועה

וועה, איז דעם וועלכער געפעלט ניט קיינעם. היט מיך אָבער  
נאָט פֿון דעם וועלכער געפעלט אַלעמען.

=□=

428

אַ גאַסט

אַז מען זאָגט צו אַ גאַסט, וואָס איילט איהר זיך אַזוי, איז אַ  
סימן אַז מען וויל פֿון איהם פֿטור ווערען.

=□=

429

אַרענטליך

דער וואָס איז אַרענטליך איז אַ סענט דעם געטרויעט מען אַ  
דאָלער.

=□=

430

אַ מוסר פֿאַר די פֿועלי ציון

די „פֿועלי ציון“ האָבען געהאַט זייער עקסקוירשאַן דיעזען שבת.  
סטייטש! אום שבת! זיי האָבען דאָך עובר געווען אויף „שביתת  
בהמה“.

=□=

431

גאַלד

מיט גאַלדענע קוילען טרעפט מען אימער אין ציעל.  
מיט אַ גאַלדענעם האַמערעל קאָן מען אייזערנע טויערען צוברעכען.

432

פאר וואָס?

מייק: — אייך, פאר וואָס פירט מען די כלה 7 מאָהל אַרום דעם  
חתן אונטער דער חופּה?  
אייך: פאר'ן האַנד.

=□=

433

אַ גוטער סימן

ערשטער: גו ווי געהט עם אייך מיין פריינד דאָ אין אַמעריקע?  
צווייטער: גאָט צו דאַנקען.  
ערשטער: אויב איהר דאַנקט נאָך גאָט, געהט עם אייך מסתמא  
ניט גוט...

=□=

434

אַנטיקען

מיט טוויזענט יאָהר צוריק האָט די ערשטע צייטונג ערשינען אין  
פעקין (חינא). אין יאָהר 1563 איז די ערשטע צייטונג אין איראַפּא  
ערשינען אין ווענעציע. אין יאָהר 1631 איז אין פאַרז ערשינען די  
ערשטע צייטונג „לאַ גאַזעטאָ דע פראַנסע“.

=□=

435

אַ האַלב וואָרט אַ איבעריגער

מאַנכע רופען זיך פריי־דענקער. פריי איז ריכטיג און דענקער איז  
פאַלש.

=□=

436

זעהר צו-טראָגען

זעהר צו-טראָגען, אַנשטאָט אויף צו הענגען די קליידער אין שאַפּע,  
און אַליין זיך לייגען אין בעט לייגט ער די קליידער אין בעט, און  
אַליין הענגט ער זיך אויף אין שאַפּע.

437

## לאנג לעבען

לאנג לעבען, ווען דער מענש עסט אלע טאג מעהר געזאלצענע זאכען, פיעל פרוכט, איבערהויפט ווייכע עפעל, און אלע טאג טרינקען צוויידריי גלאז איבערגעקאכטע וואסער.

==

438

## אזא סארט וועלט

איינער קלאפט אין דעם בוים און דער צווייטער קומט און כאפט דעם עפעל.

==

439

## ווי מען שטארבט

בין זיבעציג יאהר לערענט מען שכל און מען שטארבט א נאר.

==

440

## ליעבע

ווער עם האָט דיד ליעב געקריגען איבער א נאָרישקייט, קען דיד פיינט קריגען איבער אַ קלייניגקייט.

==

441

## הויכע מענשען

הויד געוואקסענע מענשען זענען גלייך ווי הויכע הייזער, וואו די אויבערשטע פלאַרס צימערען זענען געוועהנליך לידיג.

==

442

## א פערל

נאָך דיינע גוטע פריינט, מעסט איד דיין רייכקייט, נאָך דיינע פיינד, מעסט איד דיין גרויסקייט....

443

## דער מענש און זיין לעבען

דעם מענשענס לעבען איז אַ קינדער שפּיל. אַ גאַנצען טאָג שפּילט זיך דאָס קינד, מאַכט אַלערליי שפּילעכלאָך, אַבער ווי עס קומט דער אווענט ווערט עס מיער, לאָזט עס אַלעס איבער און אַליין געהט עס שלאָפען...

==

444

## לעבעדיגע פיש

נאָר לעבעדיגע פיש שווימען געגען דעם שטראָם.

==

445

## הערר און שקלאַף

דער מענש דאַרף זיין דער הערר פון זיין ווילען, און דער שקלאַף פון זיין געוויסען.

==

446

## דאָס אויג

דאָס אויג דערצעהלט וואָס דאָס האַרץ מיינט.

==

447

## געלד

געלד איז געגליכען צו וואַסער וואָס מעהר מען טרינקט גלוסט זיך מעהר.

==

448

## רייכטהום

ווען מיר באַטראַכטען גענוי ווער עס זענען אַזוי די מענשען וואָס באַזיצען אַנגעהייערען רייכטהום דאָן לערנט אונז צו פאַראַכטען דאָס רייכען געשלעכטס.

449

זעלבסט ליעבע

וועמען ליבט דער מענש ווי זיך אליין?  
דעם וועמען ער זעהט אין שפיגעל!

==

450

דער קארגער

א קארגער מענש, און א פעטע בהמה, ברענגען ערשט נוצען נאר  
זייער טויט.

==

451

מורא האבען

„מורא“ מוז מען האבען פאר צווייען — פאר גאט ב"ה, און פאר  
דעם וואס האט ניט מורא פאר גאט ב"ה

==

452

מצה און מרור

אין דעם פלאץ וואו עס איז דא מצה דארט איז אויך דא מרור.

==

453

ציפע רופט עס אנדערש

איך בין געווען א „מקרא דרדקי“, ווי מען רופט עס. מײן ציפע  
אבער רופט עס א „מקרי געהארגעמער.

==

454

א רפואה צו שטומעניש

איינער האט ביי מיר געפרעגט אויב איך ווייס עפעס א מיטעל  
צו שטומעניש. זיין ווייב האט איהר שטימע פארלוירען.

— קומט שפעט ביי נאכט. — איז געווען מײן ענטפער...

455

איבעגעבעטענער פריינד

א איבערגעבעטענער פריינד איז ווי א צונויפגעקלעפטער צו  
בראָכענער שפיגעל.

==□==

456

א שלעכטער נום

א שלעכטער נום צוברעכט א צאָהן און באַצאָהלט מיט א ווערימ  
דיגען אַנדערע.

==□==

456

וואָס פאַרלאַנגסטו?

פאַרלאַנגסטו געלד געה צו פרעמדע. פאַרלאַנגסטו אן עצה געה  
צו פריינד.

==□==

457

געניט

מען ווערט ניט געניט, ביז מען האָט זיך ניט אָבגעברייט.

==□==

458

רפואות

די ערשטע וואַסער קיור איז געווען דער מבול. זי האָט מעהר  
געטוימעט ווי געהיילט.

==□==

459

קאַמפף און זיעג

זיך זעלבסט צו באַקעמפען, איז דער שווערסטער קאַמף. זיך  
זעלבסט צו באַזיעגען איז דער שעהנסטער זיעג.

==□==

460

מדרגה

מענשען הויבען אָן פאַלען ווי זיי קומען צו דער העכסטער מדרגה.



461

חרטה

חרטה האָבען הייסט ניט צו געבען צו דער באַנאַנגענער נאַרישקייט  
א פּרישע.

==□==

462

גומעם און שלעכטעם

דאָס גומע געדענקט זיך לאַנג, דאָס שלעכטע נאָך לענגער.

==□==

463

דאָקטוירים

אַלע פעלערען פון די דאָקטוירים פאַרדעקט די ערר.

==□==

464

ווי לויט'ס ווייב

א פרוי האָט געלאָזט אַרעסטירען א פּרעמדען מאַן פאַר וואָס ער  
איז איהר נאָכגעאַנגען א פאַר בלאַק. די פרוי האָט געדאַרפט באַקומען  
דעם זעלבען פּסק ווי לויט'ס פרוי וואָס זי האָט געקוקט הינטער זיך.

==□==

465

אַהן חסרונות

ווער עס זוכט א פּריינד אַהן חסרונות, בלייבט אַהן א פּריינד.

==□==

466

מורא

האָב מורא פאַר דעם וועלכער האָט מורא פאַר דיר.

==□==

467

פּריינד און פּיינד

היטען זאָל מען זיך פאַר פּריינד ניט פאַר פּיינד.

468

פאטערלאַנד

מען קען אנטלויפען פון פאטערלאַנד אָבער ניט פון זיך זעלבסט.

==□==

469

צו זיך זעלבסט

ווער עם האָט צוטרויען צו זיך זעלבסט געווינט אויך צוטרויען ביי אַנדערע.

==□==

470

דאָס גליק

דאָס גליק קען מען ניט פיהלען ווען מען איז דערמיט געבוירען. מען פיהלט עם ערשט דאָן, ווען מען האָט עם פאַרלאָרען.

==□==

471

עניו

דער גרעסטער עניו האַלט פון זיך זעלבסט מעהר, ווי עם האַלט פון איהם זיין בעסטער פריינד.

==□==

472

פריינד און פיינד

היט מיך גאָט פון מיינע פריינד, פון מיינע פיינד וועל איך מיך אַליין היטען.

==□==

473

גאָלד

גאָלד איז דאָס בלוט פון דעם געזעלשאַפטיכען קערפער. די ביהגער וועלכע האָבען עם צו ווייניג אָדער צופיעל, זיינען קראַנק.

==□==

474

מזל

דאָס מזל לאָזט ניט לאַנג מיט זיך שפּיעלען.

475

## דאָס לעבען

דער מענש פארשטעהט נאָר דאָס לעבען ווען ער האָט צוטרויען  
צו זיך זעלבסט.

==□==

476

## צונג

דער צונג פיהרט דעם מענשען צום גליק און צום אומגליק.

==□==

477

## איבערוואַרטען

אַז מען קען ניט איבערוואַרטען דאָס שלעכטע קען מען דאָס גוטע  
ניט דערלעבען.

==□==

478

## פאַלשע פריינד

פאַלשע פריינד זענען ווי די וואַנדער פייגעל, וועלכע קומען נאָר  
צו פליהען אין דער גוטער צייט און אין דער שלעכטער צייט פליהען  
זיי אַוועק.

==□==

479

## מוטה

מוטה איז די קראַפט פונ'ם שוואַכען.

==□==

480

## חנפ'ענען

ווער עס קען ניט לייעבען מוז קענען חנפ'ענען.

==□==

480

## ווערען און זיין

קיין מענש וויל ניט עפעס ווערען, יעדער וויל באַלד עפעס זיין.

481

טעות

עס האָט אַ טעות יענער וועלכער רעכענט דאָס ער קען זיך באַ געהן אָן אַנדערע. אַ גרעסערען טעות אָבער האָט אַזעלכער וואָס רעכענט אַז אַנדערע קאָנען זיך ניט באַגעהן אָהן איהם.

==□==

482

אַ נעמער

דער וואָס האָט ליעב צו געהמען דער האָט פיינט צו געבען.

==□==

483

אַן אונגליק

אַז דער אונגליק דאַרף אימעצען טרעפען, טרעפט ער איהם אפילו אויפן גלייכען וועג.

==□==

484

מרכה ישיבה

מרכה ישיבה (אין רוסלאַנד פּריזאָז) ווערען אין אמעריקע „מרכה חכמה“.

==□==

485

אמת

אמת, איז אַזאַ זאַך וואָס ליגט אויפן שפיץ צונג און וואָס יעדער פאַרגעסט אַרויסצורידען.

==□==

486

דער איז דער ריכטיגער חכם

קלוג איז דער יעניגער וואָס ווייס צו קומען פינקטליך צו דער צייט. נאָך קלוגער איז דער יעניגער, וואָס ווייס אַוועק צו געהן אין דער צייט.

487

געלד

ווער עס רעכענט אז מיט געלד קען מען אלעס מאכען איז אויך  
פעהיג פאר געלד אלעס צו טאהן.

==

488

מיר וואנדערען

מיר וואנדערען אלע ארום אין געהיימניסע, מיר זיינען ארום  
געריןגעלט פון אז אטמאספעהערע פון וועלכע מיר ווייסען נאך אכסאלוט  
נאך ניט וואס עס טהוט זיך אין איהר און וואס פאר א פארבינדונג זי  
שטעהט מיט אונזער גייסט.

==

489

ארים

ארים איז ניט קיין שאנדע, אבער שטאלצירען דערמיט קען  
מען ניט.

==

490

גליק

יאגענדיק זיך נאך גליק, אנטלויפט מען דערווייל פון צופרידענ-  
הייט.

==

491

מעסטען

עס איז בעסער 10 מאהל מעסטען און איינמאהל שניידען, דען  
איידער פארקעהרט

==

492

שלעכטע זימען

זיך אבגעוואהנען פון שלעכטע זימען איז לייכטער היינט ווי  
מארגען.

493

## אַמעריקאַנער

אַמעריקאַנער פאַרזאָרגען זיך מיט אַ בית הקברות אַבער ניט מיט  
„צירה לדרד“.

==□==

494

## דער פויער מיט די פראַשקעס

אַ פויער זייענדיק קראַנק, האָט געקויפט פראַשקעס אין אַפטייק.  
דער אַפטייקער האָט איהם געהייסען נעהמען די פראַשקעס אין וואַסער,  
איז ער אַוועק צום טייד, האָט זיך אויסגעטאַהן און אַריינגעהענדיג  
אין טייד, האָט ער איינגענומען די פראַשקעס.

==□==

495

## גוט צו זיין אַ איד

אַ האָן אויף ערב יום כפור, אַ ענדיג אויף טהענקס־גיווינג רעי,  
אַ גענזעל אויף חנוכה, פרעזענטס אויף קריסטמעס, פורם אַ המן־טאַש.  
אַד ווי גוט צו זיין אַ איד אין אַמעריקע!

==□==

496

## געלט

פאַלשע געלט מאַכען מענשען, און פאַלשע מענשען מאַכען געלט,  
און געלט מאַכט פאַלשע מענשען.

==□==

497

## נויט און גליק

דער נויט מאַכט דעם מענשען בעסער, דאָס גליק ערנער.

==□==

498

## גרעסער

מענשען הויבען אָן צו ווערען קלענער, ווי זיי הויבען נאָר אָן  
צו וועלען ווערען גרעסער.

499

## די עלטער

די עלטער איז פאר אונוויסענדע, ווינטער. פאר געלערענטע —  
שניט-צייט.

==□==

500

## פרעסמען

דורכ'ן פרעסמען קומען אום מעהר מענשען, ווי דורכ'ן שווערד.

==□==

501

## אונגליק

קיין אונגליק איז ניט אזוי גרויס, ווי גרויס עס איז די מורא  
פאר איהם.

==□==

502

## פארלוסט

דער גרעסטער פארלוסט איז די צייט פארלוסט.

==□==

503

## אלטקייט

לאנג לעבען וויל יערער, אלט ווערען וויל קיינער.

==□==

504

## קינדער

אז מען ערציהט די קינדער אין דער יוגענד, ערציהען זיי ניט  
זייערע עלטערען אויף דער עלטער.

==□==

505

## מען יאגט אונז

ווארום יאגט מען אונז? — ווייל מיר זענען פארפרוירען.

## פראגען און אנטוואָרטען

506

פראגע: — ווי אזוי זעהט דער גנב אין דער פינסטער אלע זיינע  
גנבות צו פראווען?  
אנטוואָרט: — ווייל אויף אַ גנב ברענט דאָס היטעל.

507

פראגע: — וויפיעל בלעטער איז דאָ אין בוך?  
אנטוואָרט: — צוויי מאָהל אזוי פיעל וויפיעל זייטלאך

508

פראגע: — וויפיעל טעג דארף נאָך שטעהן די וועלט?  
אנטוואָרט: — אַקוראַט אזוי פיעל וויפיעל נעכט.

509

פראגע: — וואָס איז דאָס אַזוינס וואָס דער אַרעמער האָט דאָס  
און דער רייכער נישט?  
אנטוואָרט: — דעם דלות.

=□=

510

די וויעג

אין דער קינדהייט איז אינו די וויעג צו גרויס, ווערען מיר עלטער,  
איז פאַר אונז די גאַנצע וועלט צו קליין.

=□=

511

שלעכטע צייט

מיר באַקלאָגען זיך אָפּט אויף דער שלעכטער צייט, וועהרענר  
אין אמת'ן זענען מיר שלעכט.

=□=

512

ניט מיט איין מאָל

דער טראַפּען לעכערט דעם שטיין ניט דורך קראַפּט, נאָר דורך  
זיין אָפּטען פאַלען.



513

## די צייט

די מענשען פארברענגען ניט די צייט, נאָר די צייט פארברענגט די מענשען.

==

514

## גנבים

פאראן גנבים וואס ווערען פון געזעץ ניט באשטראַפּט, כאַטש זיי רויבען אוועק ביים מענשען דאָס טהייערסטע — די צייט.

==

515

## קלוג

קלוג איז דער וועלכער ווייס צו קומען אין דער ריכטיגער צייט... נאָך קלוגער איז דער וועלכער ווייס אוועק צו געהן אין דער ריכטיגער שטונדע

==

516

## א חזן מוז האָבן אַ ווייב

פאר וואָס על פי דין, דארף אַ חזן האָבען אַ ווייב? ווייל עס שמעהט „לֵב נִשְׁבֵּר וְנִרְכַּח אֲלֵקִים לֹא תִבְוָה“, די צובראָכענע האַרץ אַז זי איז מתפלל, איז גאָט די תּפִּלָּה ניט מבזה. דעריבער מוז ער האָבען אַ ווייב כּרי ער זאָל האָבען אַ לֵב נִשְׁבֵּר וְנִרְכַּח....

==

517

## א תירוץ

מען האָט אַמאָל געכאַפּט אַ גנב ביי דער האַנד און מען האָט איהם גלייך געבראַכט צו רב.

רב: — דו ווייסט דען ניט, אַז איז דער תורה שמעהט: „לאַ תּגְנוּב“?

גנב: — וואָס עס שמעהט זאָל זיך שמעהן, אָבער וואָס עס ליגט, נעהם איד צו.

518

א פתיחה לדרוש

זייט וויסען, עס איז ניט גלייך די מעדיצינישע מאטעריאלען, ווען זיי שטעהען אין אפטייק, צו זייער איינגעבען דעם קראנקען...

==□==

519

וואָס פאַר אַ ברכה איז ווי אַ קללה ?

ווען אַן איידים בענטשט זיין שווער — „שווער, זאָלט איהר לעבען“, „שווער, זאָלט איהר נעזונד זיין“, א. ז. וו.

==□==

520

נערעכטיגקייט

נערעכטיגקייט, איז אַ פאַרבלאַנדזשעט וואָרט פון פלאַנעט מאַרם.

==□==

521

בילדונג

דער וואָרצעל פון בילדונג איז ביטער... אָבער די פרוכטען פון וואָס איז די קלינסטע זאך אויף דער וועלט ? די צייט. זי האָט אַלעס ערפינדען.

==□==

522

האַפּענונג

אַזאַ מיטעל צו שטילען דעם הונגער.

==□==

523

אפיקומן

אפיקומן לערנט אונז דעם מוסר! באהאַלט אַ העלפט פון דיין ברויט אונטערן קישען, וואו דו וועסט דאַרפען ליגען אייביג.

